T. MACCI PLAVTI
COMOEDIAE.

EX RECOGNITIONE

ALFREDI FLECKEISENI.

TOMVS II.

ASINARIAM BACCHIDES CVRCVLIONEM PSEVDVLVM STICHVM COMPLECTENS.

LIPSIAE
SVMPTIBVS ET TYPIS B. G. TEVBNERI.
MDCCCLVI.

T. MACCI PLAVTI

ASINARIA.

GRAECA ONAGVS DEMOPHILV.

ARGVMENTVM.

Amánti argento fílio auxiliárier
Sub inpério uiuens uólt senex uxório:
Itaque ób asinos relátum pretium Saúreae
Numerári iussit séruolo Leónidae.
Ad amícam id fertur: cédit noctem fílius.
Riuínus amens ób praereptam múlierem
Is rem ómnem uxori pér parasitum núntiat.
Adcúrrit uxor ác uirum e lustrís rapit.

PERSONAE.

LIBANVS SERVOS
DEMAENETVS SENEX
ARGVRIPPVS ADVLESCENS
CLEAERETA LENA
LEONIDA SERVOS
MERCATOR (CHLAMVDATVS)
PHILENIVM MERETRIX
DIABVLVS ADVLESCENS
PARASITVS
ARTEMONA VXOR
CATERVA.

PROLOGVS.

Hoc ágite sultis, spéctatores, núnc ïam:
Quae quídem mihi atque uóbis res uortát bene
Gregíque huic et domino átque conductóribus.
Face núnc ïam tu praéco omnem auritúm poplum.
Age núnc reside: cáue modo ne grátiis.
Nunc quíd processerim húc et quid mihi uóluerim
Dicam: út sciretis nómen huius fábulae.
Nam quód ad argumentum áttinet, sané breuest.
Nunc quód me díxi uélle uobis dícere
Dicam: huíc est nomen Graéce Onago fábulae:
Demóphilus scripsit, Máccius uortit bárbare:
Asináriam uolt ésse, si per uós licet.
Inést lepos ludúsque in hac comoédia:
Ridícula res est: dáte benigne operám mihi.
Vt uósmet alias, páriter nunc Mars ádiuuet.

ACTVS I.

LIBANVS. DEMAENETVS.

LI. Sicút tuum uis únicum gnatúm tuae
Superésse uitae sóspitem et supérstitem,
Ita téd optestor pér senectutém tuam
Perque íllam quam tu métuis uxorém tuam:
Siquíd med erga [tu] hódie falsum díxeris,
Vt tíbi superstes úxor aetatém siet
Atque ílla uiua uíuos ut pestem óppetas.
DE. [Per Dium Fidium quaeris: iurato mihi
Video necesse esse eloqui quidquid roges.]
Ita me ópstinate adgréssu's, ut non aúdeam
Profécto percontánti quin promam ómnia.
Proinde áctutum istuc quíd sit quod scire éxpetis
Elóquere: ut ipse scíbo, te faciam út scias.
LI. Dice ópsecro hercle sério quod té rogem:
Caue míhi mendaci quícquam. DE. Quin tu ergó rogas?
LI. Num me ílluc ducis, úbi lapis lapidém terit?
DE. Quid istúc est aut ubi térrarum istuc ést loci?
LI. Aput fústitudinas férricrepinas ínsulas,
Vbi uíuos homines mórtui incursánt boues.
DE. Quid istúc aut ubi sit ístuc nequeo nóscere.
LI. Vbi flént nequam homines quí polentam pínsitant.

DE. Modo pól percepi, Líbane, quid istuc sít loci:
Vbi fít polenta, té fortasse dícere. LI. Ah,
Neque hércle ego istuc díco nec dictúm uolo
Teque ópsecro hercle ut quaé locutu's déspuas.
DE. Fiát: geratur mós tibi. LI. Age age, usque éxcrea.
DE. Etiámne? LI. Age quaeso hercle úsque ex penitis faúcibus:
Etiam ámplius. DE. Nam quo úsque? LI. Vsque ad mortém uolo.
DE. Caue sís malam rem. LI. Vxóris dico, nón tuam.
DE. Donó te ob istuc díctum ut expers sís metu.
LI. Di tíbi dent quaequomque óptes. DE. Redde operám mihi.
Quor hóc ego ex te quaéram aut quor minitér tibi,
Proptérea quod me nón scientem féceris?
Aut quór postremo fílio suscénseam,
Patrés ut faciunt céteri? LI. Quid istúc nouist?
Demíror quid sit ét quo euadat sum ín metu.
DE. Equidém scio iam fílius quod amét meus
Istánc meretricem e próxumo Philénium.
Estne hóc ut dico, Líbane? LI. Rectam instás uiam:
Ea rés est: set eum mórbus inuasít grauis.
DE. Quid mórbist? LI. Quia non súppetunt dictís data.
DE. Tune és adiutor núnc amanti fílio?
LI. Sum uéro, et alter nóster est Leónida.
DE. Bene hércle facitis: á me initis grátiam.

Verúm meam uxorem, Líbane, scis qualís siet.
LI. Tu prímus sentis: nós tamen in pretió sumus.
DE. Fateór eam esse inpórtunam atque incómmodam.
LI. Postérius istuc dícis quam credó tibi.
DE. Omnés parentes, Líbane, liberís suis,
Qui mi aúscultabunt, fácient opsequéntiam:
[Quippe qui mage amico utantur gnato et beneuolo:]
Atque égo me id facere stúdeo: uolo amari á meis,
Volo mé patris mei símilem, qui caussá mea
Nauclérico ipse ornátu per falláciam
Quam amábam abduxit áb lenone múlierem.
Neque púduit eum id aetátis sucophántias
Struere ét beneficiis me émere gnatum sŭum sibi.
Eos mé decretumst pérsequi morés patris.
Nam me hódie orauit Árgurippus fílius,
Vtí sibi amanti fácerem argenti cópiam:
Et íd ego percupio ópsequi gnató meo.
[Volo amori obsecutum illius, uolo amet me patrem.]
Quamquam íllum mater árte contentéque habet,
Patrés ut consueuérunt: ego mitto ómnia haec.
Praesértim quom is me dígnum quoi concréderet
Habuít, me habere honórem eius ingenió decet:
Quom me ádiit, ut pudéntem gnatum aequómst patrem,
Cupio ésse amicae quód det argentúm suae.
LI. Cupis íd quod cupere té nequiquam intéllego:
Dotálem seruom Saúream [ne] uxór tua
Addúxit, quoi plus ín manu sit quám tibi.
DE. Argéntum accepi, dóte inperium uéndidi.

Nunc uérba in pauca cónferam quid té uelim.
Vigínti iam usust fílio argentí minis:
Face id út paratum iám sit. LI. Vnde géntium?
DE. Me défraudato. LI. Máxumas nugás agis:
Nudó detrahere uéstimenta mé iubes.
[Defrudem te ego? age sis, tu sine pennis uola.]
Tene égo defraudem, quoí ipsi nihil est ín manu,
Nisi quíd tu porro uxórem defraudáueris?
DE. Qua mé, qua uxorem, quá tu seruom Saúream
Potís, circumduce, aúfer: promittó tibi
Non óffuturum [mé], si id hodie ecféceris.
LI. Iubeás una opera mé piscari in áere
[Et] uénari autem réticulo in medió mari.
DE. Tibi óptionem súmito Leónidam:
Fabricáre quiduis, quíduis conminíscere:
Perfícito [id] argentum hódie ut habeat fílius,
Amícae quod det. LI. Quíd ais tu, Demaénete?
[Quid si forte in insidias deuenero?]
Tun rédimes me, si me hóstes intercéperint?
DE. Redimám. LI. Tum tu igitur áliut cura quód lubet.
DE. Ego eo ád forum, nisi quíd uis. LI. I, bene ámbula.
DE. Atque aúdin etiam? LI. Écce. DE. Siquid té uolam,
Vbi erís? LI. Vbiquomque lúbitum erit animó meo.
Profécto nemost quém iam dehinc metuám mihi,
Nequíd nocere póssit, quom tu míhi tua
Orátione omnem ánimum ostendistí tuum.
Quin té quoque ipsum fácio hau magni, si hóc patro.

Pergám quo occepi atque íbi consilia exórdiar.
DE. Audín tu? aput Archibúlum ego ero argentárium.
LI. Nempe ín foro? DE. Ibi, siquíd opus fuerit. LI. Méminero.
DE. Non ésse seruos péior hoc quisquám potest
Nec mágis uorsutus néc quo ab caueas aégrius.
Eidem hómini, siquid récte curatúm uelis,
Mandés: moriri sése misere máuolet,
Quam nón perfectum réddat quod promísserit.
Nam illút ego argentum tám paratum fílio
Scio ésse quam me hunc scípionem cóntui.
Set quíd ego cesso ire ád forum quo incéperam?
[Nunc íbo] atque ibi manébo aput argentárium.

ARGVRIPPVS.

Sícine hoc fít? foras aédibus me èicier?
Prómerenti óptume hocín preti rédditur?
Béne merentí mala's, mále merentí bona's.
Át malo cúm tuo: nam [áctutum] ex hóc loco
Íbo ego ad trísuiros uóstraque ibi nómina
Fáxo erunt: cápitis te pérdam ego et fíliam,
Pellécebrae, pernícies, adaléscentum exítium.
Nám mare haut ést mare: uós mare acérrumum:
Nam ín mari répperi, híc elauí bonis.
Íngrata atque ínrita esse ómnia intéllego
Quaé dedi et quód bene féci: at posthác tibi
Mále quod potero fácere faciam méritoque id faciám tuo.
Égo pol te redigam ĕodem unde orta's, ád egestatis términos:

Égo edepol te fáciam ut quae sis núnc et quae fuerís scias.
Quaé prius quam ego ádii istam atque amáns meum animum istí dedi,
Sórdido uitam óblectabas páne in pannis ínopia:
Átque ea si erant, mágnam habebas ómnibus dis grátiam.
Éadem nunc, quomst mélius, me quoius óperast ignorás, mala.
Réddam ego te ex ferá fame mansuétem: me spectá modo.
Nám isti quod suscénseam ipsi níhil est, nil quicquám meret:
Tŭo facit iussú, tuo inperio páret: mater tu éadem era's.
Té ego ulciscar, té ego ut digna's pérdam atque ut de mé meres.
Át scelesta uíden ut ne id quidem mé dignum esse exístumat
Quém adeat, quem cónloquatur quoíque irato súpplicet?
Átque eccam inlecebra éxit tandem: opínor hic ante óstium
Mĕo loquar modo quaé uolam, quoniam íntus non licitúmst mihi.

CLEAERETA. ARGVRIPPVS.

CL. Vnum quodque istórum uerbum númmis Philippis aúreis
Nón potest auférre hinc a me, síquis emptor uénerit:
Néc recte quae tú in nos dicis, aúrum atque argentúm merumst.
Fíxus hic aput nós est animus túus clauo Cupídinis:

Rémigio uelóque quantum pótis es festina ét fuge:
Quám magis te in altúm capessis, tam aéstus te in portúm refert.
AR. Égo pol istum pórtitorem príuabo portório:
Égo te dehinc, ut mérita's de me et mĕa re, tractare éxequar,
Quóniam tu me ut méritus sum non tráctas, quae [me] eicís domo.
CL. Mágis istuc percípimus lingua díci quam factís fore.
AR. Sólus solitúdine ego ted átque ab egestate ápstuli:
Sólus si ductém, referrc grátiam numquám potes.
CL. Sólus ductató, si semper sólus quae poscám dabis:
Sémper tibi promíssum habeto hac lége, dum superés datis.
AR. Quíd modist dandó? nam numquam tú quidem expleri potes.
Módo quom accepisti, haú multo post áliquid quod poscás paras.
CL. Quíd modist ductándo, amando? númquamne expleri potes?
Módo remissistí, continuo iám ut remittam ad té rogas.
AR. Dédi equidem quod mécum egisti. CL. Et tíbi ego missi múlierem.
Pár pari datum hóstimentumst, ópera pro pecúnia.
AR. Mále agis mecum. CL. Quíd me accussas, sí facio officiúm meum?
Nám neque fictum usquámst neque pictum néque scriptum in poématis,
Vbi lena bene agát cum quiquam amánte, quae frugi ésse uolt.
AR. Míhi quidem te párcere aequomst tándem, ut tibi durém diu.

CL. Nón tu scis? quae amánti parcet, éadem sibi parcét parum.
Quási piscis itidémst amator lénae: nequamst nísi recens.
Ís habet sucum, is suáuitatem: eum quóuis pacto cóndias
Vél patinariúm uel assum uórses quo pactó lubet.
Ís dare uolt, is se áliquid posci: nam íbi de pleno prómitur,
Néque ille scit quid dét, quid damni fáciat: illi rĕi studet:
Vólt placere sése amicae, míhimet uolt, uolt pédisequae,
Vólt famulis, ancíllis uolt, et quóque etiam catuló meo
Súbblanditur nóuos amator, se út quom uideat gaúdeat.
Véra dico: ad sŭum quemque hominem quaéstum esse aequomst cállidum.
AR. Pérdidici istaec ésse uera dámno cum magnó meo.
CL. Si écastor nunc hábeas quod des, ália uerba praéhibeas:
Núnc quia nihil habés, male dictis te ĕam ductare póstulas?
AR. Nón meumst. CL. Nec mĕum quidem edepol ád te ut mittam grátiis.
Vérum aetatis átque honoris grátia hoc fiét tui:
Quía nobis lucró fuisti pótius quam decorí tibi,
Sí mihi dantur dúo talenta argénti numerata ín manum,
Hánc tibi noctem honóris caussa grátiis donó dabo.
AR. Quíd, si non est? CL. Tíbi non esse crédam: illa alio ibít tamen.
AR. Vbi illaec quae dedi ánte? CL. Abussa: nám si ea durarént mihi,
Múlier mitterétur ad te néc te quicquam póscerem.
Díem aquam solem lúnam noctem, haéc argento nón emo:
Cétera quae [nos] uólumus uti Graéca mercamúr fide.
Quom á pistore pánem petimus, uínum ex oenopólio,

Si aés habent, dant mércem: eadem nós discipulina útimur:
Sémper oculatać manus sunt nóstrae, credunt quód uident.
Vétus est 'nihili cóctiost', scis cúius: non dico ámplius.
AR. Áliam nunc mi órationem déspoliato praédicas,
[Longe aliam, inquam, praebes nunc atque olim quom dabam]
Áliam atque olim quom ínliciebas mé ad te blande ac bénedice.
Túm mi aedes quoque árridebant, quóm ad te ueniebám, tuae.
Me únice unum ex ómnibus te atque íllam amare aibás mihi.
Ýbi quid dederam, quási columbae púlli in ore ambaé meo
Ýsque eratis: mĕo de studio stúdia erant uostra ómnia.
Ýsque adhaerebátis: quod ego iússeram, quod uólueram,
Fáciebatis: quód nolebam ac uótueram, de indústria
Fúgiebatis néque conari id fácere audebatís prius.
Núnc neque quid uelím neque nolim fácitis magni, péssumae.
CL. Nón tu scis? hic nóster quaestus aúcupi simíllumust.
Aúceps quando cóncinnauit áream, offundít cibum:
* * * * * * * * aues
Ádsuescunt: necéssest facere súmptum qui quaerít lucrum.
Saépe edunt: semél si captae súnt, rem soluont aúcupi.
Ítidem hic aput nos: aédis nobis áreast, aucéps sum ego,
Éscast meretrix, léctus inlex ést, amatorés aues.
Béne salutandó consuescunt, cónpellando blánditer,
Aúsculando, orátione uínnula, uenústula.

Sí papillam pértractauit, haút [id] est ab re aúcupis.
Sáuium si súmpsit, sumere ĕum licet sine rétibus.
Haécine te esse oblítum, in ludo quí fuisti tám diu?
AR. Túa ista culpast, quaé discipulum sémidoctum aps te ámoues.
CL. Rémeato audactér, mercedem sí eris nanctus: núnc abi.
AR. Máne, mane, audi: díc, quid me aequom cénses pro illa tíbi dare,
Ánnum hunc ne sit cúm quiquam alio? CL. Túne? uigintí minas:
Átque ea lege: si álius ad me príus attulerit, tú uale.
AR. Át ego est etiam príus quam abis, quod uólo loqui. CL. Dic quód lubet.
AR. Nón omnino iám perii: est relícuom quo pereám magis.
Hábeo unde istuc tíbi quod poscis dém: set in legés meas
Dábo, uti scire póssis, perpetuom ánnum hunc mihi uti séruiat
Néc quemquam interea álium admittat próssus quam me ad sé uirum.
CL. Quín, si tu uolés, domi serui quí sunt castrabó uiros.
Póstremo, ut uolés nos esse, súngraphum facito ádferas.
Vt uoles, ut tíbi lubebit, nóbis legem ínpónito:
Módo tecum una argéntum adferto, fácile patiar cétera.
Pórtitorum símillumae sunt iánuae lenóniae:
Si ádfers, tum patént: si non est quód des, aedes nón patent.
AR. Ínterii, si nón inuenio ego íllas uigintí minas:

Ét profecto, nísi illut perdo argéntum, pereundúmst mihi.
Núnc pergam ad forum átque experiar ópibus, omni cópia:
Súpplicabo, exópsecrabo, ut quémque amicum uídero.
Dígnos, indignós adire atque éxperiri [stát] mihi:
Nám si mutuás non potero, cértumst sumam faénore.

ACTVS II.

Libanvs.

Hércle uero, Líbane, nunc te méliust expergíscier.
[Atque argento comparando fingere fallaciam.]
Iám diust factúm, quom discesti áb ero atque abiisti ád forum,
Ígitur inueniúndo argento ut fíngeres falláciam.
Íbi tu ad hoc diéi tempus dórmitasti in ótio.
Quín tu aps te socórdiam omnem rèicis, segnitiem ámoues
Átque ad ingeniúm uetus uorsútum te recipís tuum?
Sérua erum: caue tú idem faxis álii quod serui solent,
Quí ad eri fraudátionem cállidum ingeniúm gerunt.
Vnde sumam? quém interuortam? quó hanc celocem cónferam?
Ínpetritum, inaúguratumst: quóuis admittúnt aues.
Pícus et corníx ab laeua, córuos, parra ab déxtera
Cónsuadent: certum hérclest uostram cónsequi senténtiam.
Sét quid hoc, quod pícus ulmum túndit? hau temerárium st.
Cérte hercle ego quantum éx augurio aúspicioque intéllego,
Aút mihi in mundó sunt uirgae aut átriensi Saúreae.
Sét quid illuc, quod éxanimatus cúrrit huc Leónida?
Métuo quod illic ópscaeuauit mèae falsae falláciae.

Leonida. Libanvs.

LE. Vbi ego Libanum núnc requiram aut fámiliarem fílium,
Vt ego illos lubéntiores fáciam quam Lubéntiast?
Máxumam praedam ét triumphum eis ádfero aduentú meo.
Quándo mecum páriter potant, páriter scortarí solent,
Hánc quidem quam nánctus praedam páriter cum illis pártiam.
LI. Íllic homo aedis cónpilauit, móre si fecít suo:
Vaé illi qui tam indíligenter ópseruauit iánuam.
LE. Aétatem uelím seruire, Líbanum ut conueniám modo.
LI. Mèa quidem hercle operá [tu] liber númquam fies ócius.
LE. Étiam de tergó ducentas plágas praegnatís dabo.
LI. Lárgitur pecúlium: omnem in térgo thensaurúm gerit.
LE. Nám si occassióni huic tempus sése supterdúxerit,
Númquam edepol quadrígis albis índipiscet póstea.
Érum [ille] in opsidióne linquet, ínimicum animos aúxerit.
Sét si mecum occássionem opprímere hanc quae obuenít studet,
Máxumas opímitatis gaúdio ecfertíssumas
Sùis eris ille úna mecum páriet, gnatoque ét patri,
Ádeo ut aetatem ámbo ambobus nóbis sint obnóxii,
Nóstro deuinctí beneficio. LI. Vínctos nescio quós ait.
Nón placet: metuo ín conmune néquam fraudem fraússus sit.
LE. Périi egó oppidó, nisi Libanum inuénio iam, ubi ubist géntium.

LI. Íllic homo socium ád malam rem quaérit quem adiungát sibi.
Nón placet: pro mónstro extemplost, quándo qui sudát tremit.
LE. Sét quid ego hic properáns concesso pédibus lingua lárgior?
Quín ego hanc iubeó tacere, quaé loquens lacerát diem?
LI. [Heú] edepol hominem ínfelicem, quí patronam cónprimat:
Nám siquid sceléste fecit, língua pro illo péierat.
LE. Ádproperabo, né post tempus praédae praesidiúm parem.
LI. Quaé illaec praedast? íbo aduorsum atque électabo quídquid est.
Iúbeo te saluére uoce súmma, quoad uirés ualent.
LE. Gúmnasium flagrí, salueto. LI. Quíd agis, custos cárceris?
LE. Ó catenarúm colone. LI. O uírgarum lascíuia.
LE. Quót pondo ted ésse censes núdum? LI. Non edepól scio.
LE. Scíbam ego te nescíre: at pol ego quí ted expendí scio.
Núdus uinctus céntum pondo's, quándo pendes pér pedes.
LI. Quo árgumento istúc? LE. Ego dicam, quo árgumento et quó modo.
Ád pedes quando ádligatumst aéquom centumpóndium,
Vbi manus manicaé conplexae súnt atque adductae ád trabem,
Néc dependes néc propendes, quín malus nequámque sis.
LI. Vaé tibi. LE. Istoc téstamento Séruitus legát tibi.
LI. Vérbiuelitátionem fíeri conpendí uolo:

Quíd istuc [tibi] negótist? LE. Certumst crédere? LI. Audactér licet.
LE. Sís amanti súbuenire fámiliari filio,
Tántum adest boni ínprouiso, uérum conmixtúm malo:
Ómnes de nobís carnuficum cóncelebrabuntúr dies.
Líbane, nunc audácia ussust nóbis inuenta ét dolis.
Tántum facinus módo ego inueni, út nos dicamúr duo
Ómnium dignýssumi esse quó cruciatus cónfluant.
LI. Érgo mirabár quod dudum scápulae gestibánt mihi,
Háriolari quae ócceperunt ésse sibi in mundó malum.
Quídquid est elóquere. LE. Magnast praéda cum magnó malo.
LI. Sí quidem omnes cóniuratim crúciamenta cónferant:
Hábeo opinor fámiliarem térgum, ne quaerám foris.
LE. Sí istanc animi fírmitudinem óptines, saluí sumus.
LI. Quín si tergo rés soluondast, rápere cupio púplicum:
Pérnegabo atque óbdurabo, périurabo dénique.
LE. Hém, ista uirtus ést, quando ussust, quí malum fert fórtiter.
Fórtiter malúm qui patitur, ídem post potitúr bonum.
LI. Quín rem actutum edísseris? cupió malum nancíscier.
LE. Plácide ergo unum quídquid rogita, ut ádquiescam: nón uides
Mé ex cursura anhélitum etiam dúcere? LI. Age age, mánsero
Tuo árbitratu, uél adeo usque dúm peris. LE. Vbinámst erus?
LI. Máior aput forúmst, minor hic est íntus. LE. Iam satis ést mihi.
LI. Túm igitur tu díues factu's? LE. Mítte ridiculária.

LI. Mítto: [set] istuc [núnc] quod adfers aúres expectánt meae.
LE. Ánimum aduorte, ut aéque mecum haéc scias. LI. Taceó. LE. Beas.
Méministine asinós Arcadicos mércatori uéndere
Péllaeo nostrum átriensem? LI. Mémini: quid tum póstea?
LE. Hem:
Érgo is argentum húc remissit, quód daretur Saúreae
Pró asinis: adoléscens uenit módo, qui id argentum áttulit.
LI. Vbi is homost? LE. Iam déuorandum cénses, si conspéxeris?
LI. Íta enimuero: sét tamen tu némpe eos asinos praédicas
Vétulos, claudos, quíbus suptritae ad fémina iam erant úngulae?
LE. Ípsos, qui tibi súbuectabant rúre huc uirgas úlmeas.
LI. Téneo: atque idem té hinc uexerunt uínctum rus. LE. Memor és probe.
Vérum in tonstrina út sedebam, me ínfit percontárier,
Écquem filiúm Stratonis nóuerim Demaénetum.
Díco me nouísse extemplo et me éius seruom praédico
Ésse et aedis démonstraui nóstras. LI. Quid tum póstea?
LE. Ait se ob asinos férre argentum átriensi Saúreae,
Víginti minás: set se eum non nóuisse hominem quí siet:
Ípsum uero sé nouisse cállide Demaénetum.
Quóniam ille elocútust haec sic . . LI. Quíd tum? LE. Ausculta ergó: scies.
Éxtemplo fació facetum me átque magnuficúm uirum,
Díco med esse átriensem. síc hoc respondít mihi
'Égo pol Saureám non noui néque qua facie sít scio:

Té non aequomst súscensere: sí erum uis Demaénetum,
Quém ego noui, addúce: argentum nón morabor quín feras.'
Égo me dixi erum ádducturum et mé domi praestó fore.
Ílle in balineás iturust: índe huc ueniet póstea.
Quíd nunc consilí captandum cénses? dice. LI. Hem istúc ago,
Quó modo argento ínteruortam et áduentorem et Saúream.
Iam hóc opus est exásciato: nám si ille argentúm prius
Hóspes huc adfért, continuo nós ambo exclussí sumus.
Nám me hodie senéx seduxit sólum sorsum ab aédibus:
Míhi tibique intérminatust nós futuros úlmeos,
Ní hodie Arguríppo argenti éssent uigintí minae.
Iússit uel nos átriensem uél nos uxorém suam
Défraudare: díxit sese óperam promiscám dare.
Núnc tu abi ad forum ád erum et narra haec út nos acturí sumus:
Té ex Leonidá futurum esse átriensem Saúream,
Dum árgentum adferát mercator pró asinis. LE. Faciam út iubes.
LI. Égo illum interea hic óblectabo, príus si forte aduénerit.
LE. Quíd ais? LI. Quid uis? LE. Púgno malam sí tibi percússero
Móx quom imitabor Saúream, cauéto ne suscénseas.
LI. Hércle uero tú cauebis né me attingas, sí sapis,
Né hodie maló cum auspicio nómen conmutáueris.
LE. Quaéso aequo animo pátitor. LI. Patitor tú item, quom égo te réferiam.
LE. Díco ut ussust fíeri. LI. Dico hercle égo quoque ut factúrus sum.

LE. Né nega. LI. Quin prómitto, inquam, hostíre contra ut mérueris.
LE. Égo abeo: tu iám, scio, patiére. set quis hic ést? is est,
Íllest ipsus. iam égo recurro huc: túte hunc interea híc tene:
Vólo seni narráre. LI. Quin tuum offícium facis ergo ác fugis?

MERCATOR. LIBANVS.

ME. Vt démonstratae súnt mihi, hasce aédis esse opórtet,
Demaénetus ubi dícitur habitáre. i, puere, púlta
Atque átriensem Saúream, sist íntus, euocáto huc.
LI. Quis nóstras sic frangít foris? ohe, ínquam, siquid aúdis.
ME. Nemo étiam tetigit: sánun es? LI. At cénsebam attigísse
Proptérea huc quia habebás iter: nolo égo foris consérúas
Meas á te uerberarier: sane égo sum amicus nóstris.
ME. Pol haú periclumst cárdines ne fóribus ecfringántur,
Si istóc exemplo [tu] ómnibus qui quaérunt respondébis.
LI. Ita haéc moratast iánua: extémplo ianitórem
Clamát, prócul siquém uidet ire ád se calcitrónem.
Set quíd uenis? quid quaéritas? ME. Demaénetum uolébam.
LI. Si sít domi, dicám tibi. ME. Quid? éius atriénsis?

LI. Nihiló mage intus ést. ME. Vbist? LI. Ad tónsorem ire díxit.
ME. Quid? póst non rediit? LI. Nón pol [huc] uenít: set quid uolébas?
ME. Argénti uigintí minas, si adésset, accepísset.
LI. Qui pró istuc? ME. Asinos uéndidit Pellaéo mercatóri
Mercátu. LI. Scio: tu id núnc refers? iam hic crédo eum adfutúrum.
ME. Qua fácie uoster Saúreast? si is ést, iam scire pótero.
LI. Maciléntis malis, rúfulust, aliquántum uentriósus,
Truculéntis oculis, cómmoda statúra, tristi frónte.
ME. Non pótuit pictor réctius descríbere eius fórmam.
LI. Atque hércle ipsum adeo cóntuor: cassánti capite incédit.
Quisque óbuiam huic occésserit iráto, uapulábit,
Si quidem hércle Aeacidinís minis animísque expletus cédit.
[Set] sí me iratus tétigerit, irátus uapulábit.

LEONIDA. MERCATOR. LIBANVS.

LE. Quid hoc ést negoti, néminem meum díctum magni fácere?
Libanum ín tonstrinam ut iússeram ueníre, is nullus uénit.
Ne ille édepol tergo et crúribus consúluit hau decóre.
ME. Nimis ínperiosust. LI. Vaé mihi. LE. Hodié saluere iússi
Libanúm libertum? iám manust emíssus? LI. Opsecró te.

LE. Ne tu hércle cum magnó malo [tuo] mi óbuiam occessísti.
Quor nón uenisti, ut iússeram, in tonstrínam? LI. Hic me morátust.
LE. Si quidem hércle nunc summúm Iouem te dícas detinuísse
Atque ís precator ádsiet, malám rem ecfugies númquam.
Tu uérbero inperiúm meum contémpsisti? LI. Hospes, périi.
ME. Quaeso hércle noli, Saúrea, mea caússa hunc uerberáre.
LE. Vtinám nunc stimulus ín manu mihi sít . . ME. Quiesce quaéso.
LE. Qui látera conterám tua, quae occálluere plágis.
Apscéde ac sine me hunc pérdere, qui sémper me ira incéndit,
Quoi númquam rem me unám licet semél praecipere fúri,
Quin céntiens eadem ínperem atque oggánniam: itaque iam hércle
Clamóre ac stomacho nón queo labóri suppeditáre.
Iussín, sceleste, ab iánua hoc stércus hinc auférri?
Iussín columnis dèicier operás araneórum?
Iussíne in splendorém dari has búllas foribus nóstris?
Nihil ést: tamquam si claúdus sim, cum fústist ambulándum.
Quia tríduom hoc unúm modo foró dedi operam adsíduam,
Dum réperiam qui quaéritet argéntum in faenus: híc uos
Dormítis intereá domi atque erus ín hara, haut aedibus hábitat.
Hem ergo hóc tibi. LI. Hospes, te ópsecro, defénde. ME. Saurea, óro

Mea caússa ut mittas. LE. Ého, [Coriscus] pró uectura olíui
Rem sóluit? LI. Soluit. LE. Quoí datumst? LI. Sticho uicario ípsi
Tuo. LE. Váh, delenire ádparas: scio míhi uicarium ésse
Neque eo ésse seruom in aédibus eri quí sit pluris quam íllest.
Set uína quae heri uéndidi uinário Exaerámbo,
Iam pro ís satis fecít Sticho? LI. Fecísse satis opínor:
Nam uídi huc ipsum addúcere trapéssitam Exaerámbum.
LE. Sic dédero: prius quae crédidi, uix ánno post exégi:
Nunc sát agit: adducít domum etiam últro et scribit númmos.
Dromón mercedem réttulit? LI. Dimídio minus, opínor.
LE. Quid rélicuom? LI. Aibat réddere, quom extémplo redditum ésset:
Nam rétineri, ut quod sít sibi operís locatum ecfíceret.
LE. Scuphós quos utendós dedi Philodámo, rettulítne?
LI. Non étiam. LE. Non? hem, sí uelis dare, cómmoda homini amíco.
ME. Perii hércle: iam hic me abégerit suo ódio. LI. Heus, iam satís tu:
Audín quae loquitur? LE. Aúdio et quiésco. ME. Tandem opínor
Conticuit: nunc adeam óptumumst prius quam íncipit tinníre.
Quam móx mihi operam? LE. Ehem, óptume: quam dúdum tu aduenísti?
Non hércle te prouíderam: quaesó ne uitio uórtas.
Ita íracundia ópstitit oculís. ME. Non mirum fáctumst.
Set sí domist Demaénetum uolébam. LE. Negat esse íntus:

Verum ístuc argentúm tamen mihi sí uis denumeráre,
Reprómittam istoc nómine solútam rem futúram.
ME. Sic pótius ut Demaéneto tibi eró praesente réddam.
LI. Erus ístunc nouit átque erum hic. ME. Ero huíc praesente réddam.
LI. Da módo meo perículo: rem sáluam ego exhibébo.
Nam sí sciat nostér senex fidém non esse huic hábitam,
Suscénseat, qui [huic] ómnium rerum ípsus semper crédit.
LE. Non mágni pendo, né duit: si nón uolt, sic sine ástet.
LI. Da, inquám: uah, formidó miser ne hic mé tibi arbitrétur
Suassísse sibi ne créderes. da quaéso, ne formída:
Saluom hércle erit. ME. Credám fore, dum quidem ín manu ipse habébo.
Peregrínus ego sum: Saúream non nóui. LI. At nosce sáne.
ME. Sit, nón sit, non edepól scio: si is ést, eum esse opórtet.
Ego cérte me incertó scio hoc datúrum nemini hómini.
LE. Hercle ístum di omnes pérduint. uerbó caue supplicássis:
Feróx est, uigintí minas meás tractare sése.
Nemo áccipit: aufer té domum, apscede hínc, molestus né sis.
ME. Nimis íracunde: nón decet supérbum esse hominem séruom.
LE. Malo hércle iam magnó tuo, ni istí nec recte dícis.
LI. Inpúre, nihili, nón uides irásci? LE. Perge pórro.
LI. Flagítium hominis, da ópsecro argentum huíc, ne male loquátur.

ME. Malum hércle uobis quaéritis. LE. Crura hércle defringéntur,
Ni istum ínpudicum pércies. LI. Perii hércle: age inpudíce,
Sceléste, non audés mihi scelésto subueníre?
LE. Pergín precari péssumo? ME. Quae rés? tun libero hómini
Male séruos loquere? LE. Vápula. ME. Id tíbi quidem hercle fíet,
Vt uápules, Demaénetum semul ác conspexero hódie.
In iús uoco te. LE. Nón eo. ME. Non ís? memento. LE. Mémini.
ME. Dabitúr pol suppliciúm mihi de térgo uostro. LE. Vaé te:
Tibi quidem de nobis, cárnufex, detúr supplicium? ME. Atque étiam
Pro díctis uostris máledicis poenaé pendentur mi hódie:
* * * * * * * *
LE. Quid, uérbero? ME. Ain tu? LE. Fúrcifer, nosmét fugitare cénses?
I núnc ïam ad erum, quó uocas, iam dúdum quo uolébas.
ME. Nunc démum? tam numquam hínc feres argénti nummum, nísi me
Dare iússerit Demaénetus. LE. Ita fácito: age ambula érgo.
Tu cóntumeliam álteri faciás, tibi non dicátur?
Tam ego hómo sum quam tu. ME. Scílicet ita rés est. LE. Sequere hac érgo,
Praefíscini hoc nunc díxerim: nemo étiam me accussáuit
Meritó meo, neque me álter est Athénis hodie quísquam,

Quoi crédi recte aequé putent. ME. Fortásse: set tamén me
Numquam hódie induces út tibi credam hóc argentum ignóto.
Lupus ést homo homini, nón homo, quom quális sit non nóuit.
LE. Iam núnc secunda míhi facis: scibam huíc te capitulo hódie
Factúrum satis pro iniúria: quamquam égo sum sordidátus,
Frugí tamen sum néc potest pecúlium enumerári.
ME. Fortásse. LE. Etiam nunc Périphanes Rhodó mercator díues
Apsénte ero solús mihi taléntum argenti sóli
Adnúmerauit et crédidit mihi néque deceptust ín eo.
ME. Fortásse. LE. Atque etiam tú quoque ipse si ésses percontátus
Me ex áliis, scio pol créderes nunc quód fers. ME. Hau negássim.

ACTVS III.

Cleaereta. Philenivm.

CL. Néqueone ego ted ínterdictis fácere mansuetém meis?
Án ita tu's animáta ut qui expers mátris inperiís sies?
PH. Vbi piem Pietátem, si istoc móre moratám tibi
Póstulem placére, mater, míhi quo pacto praécipis?
CL. Hócinest pietátem colere, inpérium matris mínuere?
Án decorumst áduorsari mèis te praeceptís? PH. Quid est?
Néque quae recte fáciunt culpo néque quae delinquónt amo.
CL. Sátis dicaculá's amatrix. PH. Máter, is quaestúst mihi:
Língua poscit, córpus quaerit, ánimus hortat, rés monet.
Quín pol si reposíui remum, sóla ego in castéria
Vbi quiesco, omnís familiae caússa consistít tibi.
CL. Égo te uolui cástigare: tú mi accussatríx ades.
PH. Néque edepol te accússo neque id me fácere fas exístumo.
Vérum ego meas querór fortunas, quóm illo quem amo próhibeor.
CL. Écqua pars orátionis dé die dabitúr mihi?
PH. Ét meam partém locundi ét tuam tradó tibi:

Ád locundum atque ád tacendum túte habeas portísculum.
CL. Quíd ais tu, quam ego únam uidi múlierem audacíssumam?
Quótiens te uotui Árgurippum fílium Demaéneti
Cónpellare aut cóntrectare cónloquiue aut cóntui?
Quíd dedit? quid déportari iússit ad nos? án tibi
Vérba blanda esse aúrum rere, dícta docta pró datis?
Vltro amas, ultro éxpetessis, últro ad te arcessí iubes:
Íllos qui dant ĕos derides: quí deludunt déperis.
Án te id expectáre oportet, síquis promittát tibi
Té facturum díuitem, si móriatur matér sua?
Écastor nobís periclum et fámiliae porténditur,
Dum éius expectámus mortem, né nos moriamúr fame.
Núnc adeo nisi mi húc argenti ádfert uigintí minas,
Né illc ecastor hínc trudetur lárgus lacrumarúm foras.
Haéc dies summást aput me ínopiae excussátio.
PH. Pátiar, si cibó carere mé iubes, matér mea.
CL. Nón uoto ted amáre qui danúnt, qua amentur grátia.
PH. Sét si hic animus óccupatust, máter, quid faciám? mone.
CL. Hem,
Mĕum caput contémples, si quidem éx re consultás tua.
PH. Étiam opilió qui pascit, máter, alienás ouis,
Áliquam habet pecúliarem, quí spem soletúr suam.
Síne me amare unum Árgurippum ánimi caussa, quém uolo.
CL. Íntro abi: nam té quidem edepol níhil est inpudéntius.
PH Aúdientem dícto, mater, próduxisti fíliam.

LIBANVS. LEONIDA.

LI. Perfídiae laudes grátiasque habémus merito mágnas,
Quom nóstris sucophántiis dolís astutiísque,
Scapulárum confidéntia, uirtúte ulmorum fréti
* * * * * * *
Qui aduórsum stimulos láminas crucésque conpedísque
Neruós catenas cárceres numéllas pedicas bóias
Indúctoresque acérrumos gnarósque nostri térgi
[Qui saepe ante in nostras scapulas cicatrices indiderunt]
* * * * * * *
Eae núnc legiones cópiae exércitusque eórum
Pugnándo ui periúriis nostrís, euge, potíti.
Virtúte id conlegae húius [mei] meáque comitáte
Factúmst: qui mest uir fórtior ad súfferundas plágas?
LE. Edepól uirtutis quí tuas nunc póssit conlaudáre,
Sicút ego possum, quaé domi duellíque male fecísti:
Ne ille édepol pro meritó tuo memoráre multa póssit:
Vbi fídentem fraudáueris, ubi ero ínfidelis fúeris,
Vbi uérbis conceptís sciens lubénter periuráris,
Vbi párietes perfóderis, in fúrto ubi sis praehénsus,
Vbi saépe caussam díxeris pendéns aduorsus ócto
Artútos audacís uiros, ualéntis uirgatóres.
LI. Fateór profecto ut praédicas, Leónida, esse uéra:
Verum édepol etiam túa quoque male fácta iterari múlta

Et uéro possunt: úbi sciens fidéli infidus fúeris,
Vbi praénsus in furtó sies manufésto et uerberátus,
Vbi périuraris, úbi sacro manús sis admolítus,
Vbi erís damno moléstiae et dedécori saepe fúeris,
Vbi créditum quod sít tibi datum ésse pernegáris,
Vbi amícae quam amicó tuo fuerís magis fidélis,
Vbi saépe ad languorém tua durítia dederis ócto
Validós lictores úlmeis adféctos lentis uírgis.
Num mále relatast grátia, ut conlégam conlaudáui?
LE. Vt méque teque máxume atque ingénio nostro décuit.
LI. Iam omítte ista atque hoc quód rogo respónde. LE. Rogita quód uis.
LI. Argénti uigintí minas habésne? LE. Harioláre.
Edepól senem Demaénetum lepidúm fuisse nóbis:
Vt ádsimulabat Saúream med ésse, quam facéte:
Vt mémoriter me Saúream uocábat atriénsem.
Nimis aégre rissu mé continui, ubi hóspitem inclamáuit,
Quod sése apsente míhi fidem habére noluísset.
LI. Manedúm. LE. Quid est? LI. Philénium estne haec quae íntus exit átque
Vna Árgurippus? LE. Ópprime os: is ést: subauscultémus.
LI. Lacrumántem laciniá tenet lacrumáns: quidnam esse dícam?
Tacite aúscultemus. LE. Áttatae: modo hércle in mentem uénit:
Nimis uéllem habere pérticam. LI. Quoi rĕi? LE. Qui uerberárem
Asinós, si forte occéperint clamáre hinc ex crumína.

ARGVRIPPVS. PHILENIVM. LIBANVS. LEONIDA.

AR. Quor mé retentas? PH. Quía tui amáus abeuntis égeo.
AR. Valé. PH. [Pol] aliquanto ámplius ualérem, si hic manéres.
AR. Salué. PH. Saluere mé iubes, quoi tu ábiens adfers mórbum?
AR. Matér supremam túa mihi dixít: domum ire iússit.
PH. Acérbum funus filiae faciét, si te caréndumst.
LI. Homo hércle hinc exclussúst foras. LE. Ita rés est. AR. Mitte quaéso.
PH. Quo núnc abis? quin tu híc manes? AR. Nox sí uoles manébo.
LI. Audín hunc opera ut lárgus est noctúrna? nunc enim [híc] est
Intérdius negótiosus: uídelicet Solónem
Legés ut conscribát, quibus se pópulus teneat. gérrae:
Qui sése parere ádparent huius légibus, profécto
Numquám bonae frugí sient, diés noctisque pótent.
LE. Ne iste hércle ab ista nón pedem discédat, si licéssit,
Qui núnc festinat átque ab hac minátur sese abíre.
LI. Sermóni iam finém tuo face: huius sermonem accípiam.
AR. Valé. PH. Quo properas? AR. Béne uale: aput Órcum te uidébo:
Nam equidém me iam quantúm potis a uíta abiudicábo.
PH. Quor tu ópsecro inmeritó meo me mórti dedere óptas?

AR. Egon té? quam si [ego] intéllegam deficere uita, iam ípse
Vitám meam tibi lárgiar et dé mea ad tuam áddam.
PH. Quor érgo minitarís mihi te uítam esse amissúrum?
Nam quíd me facturám putas, si istúc quod dicis fáxis?
Mihi cértumst ecficere ómnia in me eadém quae tu in te fáxis.
AR. O mélle dulci dúlcior tu's. PH. Cérte enim tu mihi uíta's:
Conpléctere. AR. Fació lubens. PH. Vtinám sic ecferámur.
LE. O Líbane, ut miser [is] ést homo qui amát. LI. Immo hercle uéro
Qui péndet multost míserior: scio quí periclum féci.
LE. Circúmsistamus: álter hinc, hinc álter appellémus.
LI. Ere, sálue: set num fúmus est haec múlier quam amplexáre?
AR. Quidúm? LI. Quia oculi súnt tibi lacrumántes, eo rogáui.
AR. Patrónus qui uobís fuit futúrus, perdidístis.
LI. Equidem hércle nullum pérdidi, ideó quia numquam ullum hábui.
LE. Philénium, salué. PH. Dabunt di quaé uelitis uóbis.
LE. Noctém tuam et uiní cadum uelím, si optata fíant.
AR. Verbúm caue faxis, uérbero. LE. Tibi équidem, non mihi, ópto.
AR. Tum tu ígitur loquere quód lubet. LE. Hunc hércle uerberáre.
LI. Quisnam ístuc adcredát tibi, cinaéde calamistráte?

Tun uérberes qui pró cibo habeás te uerberári?
AR. Vt uóstrae fortunaé meis praecédunt, Libane, lónge,
Hodié qui numquam ad uésperum uiuám. LI. Quapropter quaéso?
AR. Quia égo hanc amo et [itidem] haéc me amat: huic quaód dem nusquam quícquamst:
Hinc méd amantem ex aédibus eiécit huius máter.
Argénti uigintí minae ad mórtem me adpulérunt,
Quas hódie adulescens Díabulus ipsí daturus díxit,
Vt hánc ne quoquam mítteret nisi ád se hunc annum tótum.
Vidétin uigintí minae quid póllent quidue póssunt?
Ille quí illas perdit sáluos est: ego quí non perdo péreo.
LI. Iam dédit argentum? AR. Nón dedit. LI. Bono ánimo es: ne formída.
LE. Secéde huc, Libane: té uolo. LI. Siquíd uis. AR. Opsecró uos,
Eadem ístac opera suáuiust conpléxos fabulári.
LI. Non ómnia eadem aeque ómnibus, ere, suáuia esse scíto.
Vobís est suaue amántibus conpléxos fabulári:
Ego cónplexum huius níl moror, meum aútem hic aspernátur:
Proinde ístut facias ípse, quod faciámus nobis suádes.
AR. Ego uéro et quidem edepól lubens: intérea, si uidétur,
Concédite istuc. LE. Vín erum delúdi? LI. Dignust sáne.
LE. Vin fáciam ut te Philénium praesénte hoc amplexétur?

LI. Cupio hércle. LE. Sequere hac. AR. Écquid est salútis? satis locúti.
LE. Auscúltate atque operám date et mea dícta deuoráte.
Primum ómnium seruós tuos nos ésse non negámus:
Set tíbi si uigintí minae argénti proferéntur,
Quo nós uocabis nómine? AR. Libértos. LE. Non patrónos?
AR. Id pótius. LE. Vigintí minae hic ínsunt in crumína:
Has égo si uis [nunc] tíbi dabo. AR. Di té seruassint sémper,
Custós erilis, décus popli, thensaúrus copiárum,
Salus ínterioris córporis amórisque inperátor:
Hic póne, hic istam cónloca crumínam in collo pláne.
LE. Nolo égo te qui erus sís mihi onus ístuc sustinére.
AR. Quin tú labore líberas te atque ístam inponis ín me?
LE. Ego báiulabo, tú ut decet dominum ánte me ito inánis.
AR. Quid núnc? LE. Quid est? AR. Quin trádis huc crumínam erum pressátum?
LE. Hanc quoí daturu's hánc iube petere átque orare mécum:
Nam istúc procliuest quód iubes me pláne conlocáre.
PH. Da méus ocellus, méa rosa, mi ánime, mea uolúptas,
Leónida, argentúm mihi: ne nós diiunge amántis.
LE. Dice ígitur me passérculum gallínam coturnícem,
Agnéllum haedillum mé tuum dice ésse uel uitéllum:
Praehénde auriculis, cónpara labélla cum labéllis.
AR. Tene aúsculetur, uérbero? LE. Quam uéro indignum uíssumst?

Atquí pol hodie nón feres, ni génua confricántur.
AR. Quiduís egestas ínperat: fricéntur, dane quod óro.
PH. Age, mí Leonida, ópsecro, fer amánti ero salútem:
Redime ístoc benefició te ab hoc et tíbi eme hunc isto argénto.
LE. Nimis bélla's atque amábilis: et si hóc meum esset, hódie
Numquám morarem quín darem. illúm te orarest mélius:
Ille hánc mihi seruandám dedit: i sáne bella bélle.
Cape hóc sis, Libane. AR. Fúrcifer, etiám me delussísti?
LE. Numquam hércle facerem, génua ni tam néquiter fricáres.
Age sís tuam partem núnc ïam hunc delúde atque amplexáre hanc.
LI. Taceás, me spectes. AR. Quín ad hunc, Philénium, adgredímur,
Virúm quidem pol óptumum et non símilem furis húius?
LI. Inámbulandumst: núnc mihi uicíssim supplicábunt.
AR. Quaeso hércle, Libane, sís erum tuis fáctis sospitári,
Da míhi istas uigintí minas: uidés me amantem egére.
LI. Vidébitur: factúm uolo: redíto huc conticínio.
Nunc ístanc tantispér iube petere átque orare mécum.
PH. Amándone exorárier te uís an ausculándo?
LI. Enimuéro utrumque. PH. Ego ópsecro te, utrúmque nostrum sérua.

AR. O Líbane, mi patróne, mihi trade ístuc: magis decórumst
Libértum potius quám patronum onus ín uia portáre.
PH. Mi Líbane, ocellus aúreus, donúm decusque amóris,
Amábo, faciam quód uoles: da istúc argentum nóbis.
LI. Dice ígitur me [tuam] anáticulam colúmbam uel catéllum
Hirúndinem mónédulam passérculum putíllum:
Face próserpentem béstiam me, dúplicem ut habeam línguam,
Circúmdato me brácchiis, meum cóllum circumpléecte.
AR. Ten cónplectatur, cárnufex? LI. Quam uéro indignus uídeor?
Ne istúc nequiquam díxeris in mé tam indignum díctum,
Vehés pol me hodie, sí quidem hoc argéntum ferre spéres.
AR. Tene égo ueham? LI. Tune hóc feras argéntum [hinc] aliter á me?
AR. Perii hércle: uerum sí quidemst decórum erum uehere séruom,
Inscénde. LI. Sic istí solent supérbi subdomári.
Asta ígitur, ut consuétus es puer ólim: scin ut dícam?
Hem, síc: abi laudo: né te equo magis ést equos nullus sápiens.
AR. Inscénde actutum. LI. Ego fécero: hem, quid istúc est? ut tu incédis?
Demam hércle iam [tibi] de hórdeo, tolútim ni badíssas.
AR. Amábo, Libane, iám sat est. LI. Numquam hércle hodie exorábis:

Nam iám calcari quádrupedem agitábo aduorsum clíuom,
Postídea ad pistorés dabo, ut íbi cruciere cúrrens.
Asta út descendam núnc ïam in proclíui, quamquam néquam es.
AR. Quid? núnc quoniam ambo nós ut est conlúbitum delussístis,
Datísne argentum? LI. Sí quidem mihi áram et statuam státuis
Atque út deo mi hic ínmolas bouém: nam ego tibi Salús sum.
LE. Etiám tu, ere, istunc ámoues aps te átque me ipse adgrédere
Atque ílla sibi quae hic iússerat mihi státuis supplicásque?
AR. Quem té deum autem nóminem? LE. Fortúnam atque Opsequéntem.
AR. Iam istóc es melior. LI. Án quid olim hominíst Salute mélius?
AR. Licét Fortunam laúdem, tamen ut né Salutem cúlpem.
PH. Ecástor ambae súnt bonae. AR. Sciam, úbi boni quid déderint.
LE. Opta íd quod ut contingát tibi uis. AR. Quíd, si optaro? LE. Euéniet.
AR. Opto ánnum hunc perpetuóm mihi huius óperas. LE. Inpetrásti.
AR. Ain uéro? LE. Certe inquam. LI. Ád me adi uicíssim atque experíre.
Exópta id quod uis máxume tibi éuenire: fíet.
AR. Quid ego áliut exoptem ámplius nisi íllut quoius inópiast?

Vigínti argenti cómmodas minás, huius quas dem mátri.
LI. Dabúntur: animo sís bono face: éxoptata optíngent.
AR. Vt cónsueuere, hominés Salus frustrátur et Fortúna.
LE. Ego cáput huic argentó fui [tibi] hódie reperiúndo.
LI. Ego pés fui. AR. Quin néc caput nec pés sermonum adpáret:
Nec quíd dicatis scíre nec me quór ludatis póssum.
LE. Satis iám delussum cénseo: nunc rém ut est eloquámur.
Animum, Árgurippe, aduórte sis: patér nos ferre iússit
Hoc árgentum ad te. AR. Vt témpore opportúneque attulístis.
LE. Hic ínerunt uigintí minae bonaé mala opera pártae:
Has tíbi nos pactis légibus dare iússit. AR. Quid id est quaéso?
LE. Noctem húius et cenam út sibi darés. AR. Iube aduenîre:
Meritíssumo eius quaé uolet faciémus, qui hosce amóres
Nostrós dispulsos cónpulit. LI. [Patiérin, Argurippe,]
Patrem hánc amplexarí tuum? AR. Haec fáciet facile ut pátiar.
Leónida, curre ópsecro: patrem húc orato ut uéniat.
LE. Iam dúdumst intus. AR. Hác quidem non uénit. LE. Angipórto
Illác per hortum tránsiit clam, néquis se uidéret
Huc íre familiárium. LI. Ne uxór resciscat métuit.
De argénto si matér tua sciát, ut sit factum . . AR. Héia:
Bene dícite. LI. Ite intró cito. AR. Valéte. LE. Et uos amáte.

ACTVS IIII.

Diabvlvs. Parasitvs.

DI. Agedum ístum ostende quém conscripsti súngraphum
Intér me et amicam et lénam: leges péllege:
Nam tú poeta's próssus ad eam rem únicus.
PA. Horréscet faxo léna, leges quom aúdiet.
DI. Age quaéso mi hercle tránslege. PA. Audin? DI. Aúdio.
PA. 'Diábulus Glauci fílius Cleaéretae
Lenaé dedit argénti uigintí minas,
Philénium ut secum ésset noctis ét dies
Hunc ánnum totum.' DI. Néque cum quiquam alió quidem.
PA. Addóne? DI. Adde et scríbas uide plane ét probe.
PA. 'Aliénum hominem intro míttat [ad se] néminem:
Quod illa aút amicum [suum] aút patronum nóminet
Aut quód illa amicae [súae] amatorem praédicet,
Forés occlussae [eius] ómnibus sint nísi tibi:
In fŏribus scribat óccupatam [iam] ésse se.
Aut quód illa dicat péregre adlatam epístulam,
Ne epístula quidem úlla sit in aédibus
Nec cérata adeo tábula: et siqua inútilis
Pictúra sit, eam uéndat: ni in quadríduo

Abálienarit, quó ex argentum accéperit,
Tuus árbitratus sít: conburas, sí uelis,
Ne illí sit cera, ubi fácere possit líteras.
Vocét conuiuam néminem illa: tú uoces.
Ad córum ne quemquam óculos adiciát suos:
Siquem álium aspexit, caéca continuó siet.
Tecum úna postea aéque pocla pótitet,
Aps téd accipiat, tíbi propinet, tú bibas,
Ne mínus illa aut plus quám tu sapiat. DI. Sátis placet.
PA. 'Suspítiones ómnis ab se ségreget,
Neque íllaec ulli péde pedem [usquam] hominí premat.
Quom súrgat, neque [illa] in léctum inscendat próxumum,
Neque quóm descendat índe, det quoiquám manum.
Spectándum ne quoiquam ánulum det néque roget.
Talós ne quoiquam admóueat homini nísi tibi.
Quom iáciat, "te" ne dícat, nomen nóminet.
Deam ínuocet sibi quám lubebit própitiam,
Deum núllum: si magis réligiosa fúerit,
Tibi dícat: tu pro illa óres ut sit própitius.
Neque úlli illa homini nútet nictet ádnuat.
Post sí lucerna extíncta sit, nequíd sui
Membrí conmoueat quícquam in tenebris.' DI. Óptumumst:
Ita scílicet factúram: uerum in cúbiculo
Deme ístuc: equidem illám moueri géstio.
Nolo íllam habere caússam et uotitam dícere.
PA. Scio, cáptiones métuis. DI. Verum. PA. Ergo, út iubes,

Tollám. DI. Quid ni? PA. Audi rélicua. DI. Eloquere: aúdio.
PA. 'Neque úllum uerbum fáciat perplexábile
Neque úlla lingua sciat loqui nisi Áttica.
Fors sí tussire occépsit, ne sic tússiat
Vt quoíquam linguam in tússiundo próserat:
Quod illa aútem simulet quási grauedo prófluat,
Hoc né sic faciat: tú labellum apstérgeas
Potiús quam quoiquam sáuium faciát palam.
Nec máter lena ad uínum accedat ínterim
Neque úlli uerbo mále dicat: si díxerit,
Haec múlta ei esto, uíno uigintí dies
Vt cáreat.' DI. Pulcre scrípsti: scitum súngraphum.
PA. 'Tum sí coronas sérta unguenta iússerit
Ancíllam Veneri déferre aut Cupídini,
Tuus séruos seruet, Vénerine eas det án uiro.
Si fórte pure uélle habere díxerit,
Tot nóctis reddat spúrcas, quot pure hábuerit.'
Haec súnt non nugae: nón enim mortuália.
DI. Placént profecto léges: sequere intró. PA. Sequor.

---

* * * * * * * *
* * * * * * *
* * * * * * * *

DIABVLVS. PARASITVS.

DI. Sequere hác: egone haec [ut] pátiar aut taceam? émori
Me málim, quam haec non éius uxori índicem.
Ain tu? áput amicam múnus adulescéntuli
Fungáre, uxori excússes te et dicás senem?
Praerípias scortum amánti atque argentum óbicias
Lenaé? suppiles clám domi uxorém tuam?
Suspéndam potius mé, quam tacita haec tu aúferas.
Iam quidem hércle ad illam hinc íbo, quam tu própe diem,
Nisi quidem ílla ante occupássit te, ecfligés scio,
Luxúriae sumptus súppeditare ut póssies.
PA. Ego síc faciundum cénseo: me honéstius
Quam té palam hanc rem fácerest, ne illa exístumet
Amóris caussa pércitum id fecísse te
Magis quám sua caussa. DI. At pól qui dixti réctius.
Tu ergó face illi túrbas, litis cóncias,
Cum sŭo sibi gnato [una] únam ad amicam dé die
Potáre, illam expiláre clam. PA. Ne mé mone:
Ego istúc curabo. DI. Át ego te opperiár domi.

ACTVS V.

ARGVRIPPVS. DEMAENETVS. (PHILENIVM.)

AR. Age décumbamus sís, pater. DE. Vt iússeris,
Mi gnáte, ita fiet. AR. Púeri, mensam adpónite.
DE. Numquídnam tibi moléstumst, gnate mí, si haec nunc mecum ádcubat?
AR. Pietás, pater, oculís dolorem próhibet: ego quamquam ístam amo,
Possum équidem inducere ánimum, ne aegre pátiar, quia tecum ádcubat.
DE. Decét uerecundum ésse adulescentem, Árgurippe. AR. Edepól, pater,
Meritó tuo facere póssum. DE. Age ergo hoc ágitemus conuíuium
Vino ét sermone suáui: nolo ego métui, amari máuolo,
Mi gnáte, me aps te. AR. Pól ego utrumque fácio, ut aequomst fílium.
DE. Credam ístuc, si te esse hílarum uidero. AR. Án tu me tristém putas?
DE. Putem égo quem uideam aeque ésse maestum, quási dies si dícta sit?
AR. Ne díxis istuc. DE. Né sic fueris: ílico ego non díxero.
AR. Hem,
Aspécta, rideo. DE. Ýtinam male qui míhi uolunt sic rídeant.

AR. Scio équidem quam ob rem mé, pater, tu trístem credas núnc tibi:
Quia istaéc est tecum: atque égo quidem hercle, ut uérum tibi dicám, pater,
Ea rés me male habet, át non eo quia tíbi non cupiam quaé uelis:
Verum ístam amo: aliam técum esse equidem fácile possum pérpeti.
DE. At ego hánc uolo. AR. Ergo súnt quae exoptas: míhi quae ego exoptém uolo.
DE. Vnum húnc diem perpétere, quoniam tíbi potestatém dedi
Cum hac ánnum ut esses átque amanti argénti feci cópiam.
AR. Hem,
Istóc me facto tíbi deuinxti. DE. Quín te ergo hilarum dás mihi?

ARTEMONA. PARASITVS. DEMAENETVS. ARGVRIPPVS. PHILENIVM.

ART. Ăin tu, meum uirúm potare hic ópsecro cum fílio
Ét ad amicam détulisse argénti uigintí minas,
Mèoque filió sciente id fácere flagitiúm patrem?
PA. Néque diuini néque mi humani pósthac quicquam adcréduas,
Ártemona, si húius rei me méndacem esse inuéneris.
ART. Át scelesta ego praéter alios mèum uirum fuí rata
Síccum frugi cóntinentem amántem uxoris máxume.

PA. Át nunc dehinc scito íllum ante omnis mínumi mortalém preti,
Mádidum nihili incóntinentem atque óssorem uxorís suae.
ART. Pól ni uera ista éssent, numquam fáceret ea quae núnc facit.
PA. Égo quoque hercle illum ántehac hominem sémper sum frugí ratus:
Vérum hoc facto sése ostendit, quí quidem cum filio
Pótet una atque únam amicam dúctet decrepitús senex.
ART. Hóc ecastor ést quod illic ád cenam cotídie
Ăit sese ire ạd Árchidemum Chaéream Chaeréstratum
Clíniam Chremém Cratinum Díniam Demósthenem:
Ís aput scortum córrumptelaest líberis, lustrís studet.
PA. Quín tu illum iubés ancillas rápere sublimém domum?
ART. Táce modo: ne [ego] íllum ecastor míserum habebo. PA. Ego istúc scio
Íta fore illi, dúm quidem cum illo núpta eris. ART. Ego cénseo
Éum etiam hominem [aut] ín senatu dáre operam aut cluéntibus:
Íbi labore délassatum nŏctem totam stértere.
Ópere illic forís faciundo lássus noctu [ad me] áduenit:
Fúndum alienum arát, incultum fámiliarem déserit.
Ís etiam corrúmptus porro sŭum corrupit fílium.
PA. Séquere hac me modó: iam faxo ipsum hóminem manufesto ópprimas.
ART. Níhil ecastor ést quod facere máuelim. PA. Manedúm. ART. Quid est?
PA. Póssis, si forte ádcubantem tŭum uirum conspéxeris

Cúm corona ampléxum amicam, sí uideas, cognóscere?
ART. Póssum ecastor. PA. Én tibi hominem. ART. Périi. PA. Paulispér mane:
Aúcupemus éx insidiis clánculum quam rém gerant.
ARG. Quíd modi, pater, ámplexando fácies? DE. Fateor, gnáte mi . .
ARG. Quíd fatere? DE. Mé ex amore huius [ésse] corrumptum óppido.
PA. Aúdin quid ait? ART. Aúdio. DE. Egone ut nón domo uxorí meae
Súbrupiam in delíciis pallam quam hábet atque ad te déferam?
Nón edepol condúci possum uíta uxoris ánnua.
PA. Cénsen tu illunc hódie primum ire ádsuetum esse in gáneum?
ART. Íllе ecastor súppilabat mé, quod ancillás meas
Súspicabar átque insontis míseras cruciabám. ARG. Pater,
Iúbe dari uinúm: iam dudum fáctumst quom primúm bibi.
DE. Dá, puere, ab summo: áge, tu interibi ab ínfumo da sáuium.
ART. Périi misera: ut aúsculatur cárnufex, capulí decus.
DE. Édepol animam suáuiorem aliquánto quam uxorís meae.
PH. Díce amabo, an ánima foetet úxoris tuae? DE. Naúteam
Bíbere malim, sí necessum sít, quam illam auscularier.
ART. Né ille ecastor faénerato [haec] fúnditat: nam sí domum
Rédierit hodie, aúsculando ego úlciscar potíssumum.

PH. Míser ecastor és. ART. Ecastor dígnus est. ARG. Quid aís, pater?
Écquid matrem amás? DE Egone illam? núnc amo, quia nón adest.
ARG. Quíd, quom adest? DE. Perísse cupio. PA. Ámat homo hic te, ut praédicat.
ART. Áin tandem? edepól ne tu istuc cúm malo magnó tuo
Díxisti in me. síne modo ueniás domum: faxó scias
Quíd pericli sít dotatae uxóri uitium dícere.
ARG. Iáce, pater, talós, ut porro nós iaciamus. DE. Máxume.
Té, Philenium, mihi atque uxóri mortem. hoc Véneriumst.
Púeri, plaudite ét mi ob iactum cántharo mulsúm date.
ART. Nón queo duráre. PA. Si non dídicisti fullóniam,
Nón mirandumst: ín oculos [cucúlo] inuadist óptumum.
ART. Égo pol uiuam et tú istaec hodie cúm tuo magnó malo
Ínuocasti. PA. Écquis currit póllictorem arcéssere?
ARG. Máter, salue. ART. Sát salutist. PA. Mórtuost Demaénetus.
Témpus est subdúcere hinc me: púlcre hoc gliscit proélium.
Íbo ad Diabulúm: mandata dicam facta ut uóluerit
Átque interea ut décumbamus suádebo, hi dum lítigant.
Póst eum demum huc crás adducam ad lénam, ut uigintí minas
Ĕi det, in partem hác amanti ut líceat ei potírier.
Árgurippus éxorari spéro poterit út sinat

Sése alternas cúm illo noctis hác frui: nam ni ínpetro,
Régem perdidi: éx amore tántumst homini incéndium.
ART.* Quíd tibi hunc recéptio ad test mĕum uirum? PH. Pol mé quidem
Míseram [istic] odio énicauit. ART. Súrge amator, í domum.
DE. Núllus sum. ART. Immo es, né nega, omnium [hóminum] pol nequíssumus.
Át etiam cubát cuculus: súrge amator, í domum.
DE. Vaé mihi. ART. Vera háriolare: súrge amator, í domum.
DE. Ápscede ergo paúlulum istuc. ART. Súrge amator, í domum.
DE. Iam ópsecro, uxor. ART. Núnc uxorem mé esse meministí tuam?
Módo, quom dicta in me íngerebas, ódium, non uxór eram.
DE. Tótus perii. ART. Quíd tandem? anima foétetne uxorís tuae?
DE. Múrram olet. ART. Iam súbrupuisti pállam quam scortó dares?
PH. Écastor qui súbrepturum pállam promissit tibi.
DE. Nón taces? ARG. Ego díssuadebam, máter. ART. Bellum fílium.
Ístoscin patrem aéquomst mores líberis largírier?
Nílne te pudét? DE. Pol si aliut níl sit, tui me, uxór, pudet.
ART. Cápo capite té cuculum úxor ex lustrís rapit.
DE. Nón licet manére (cena cóquitur) dum ceném modo?
ART. Écastor cenábis hodie, ut dígnus es, magnúm malum.

DE. Mále cubandumst: iúdicatum me úxor abducít domum.
ARG. Dícebam, patér, tibi ne mátri consulerés male.
PH. Dé palla meménto, amabo. DE. Iúben hanc hinc apscédere?
ART. Í domum. PH. Da sáuium etiam príus quam abis. DE. Abi ín crucem.
PH. Ímmo potius íntro: sequere hac, mí anime. ARG. Ego ueró sequor.

Caterva.

Híc senex siquíd clam uxorem súo animo fecít uolup,
Néque nouom neque mírum fecit néc secus quam alií solent.
Néc quisquamst tam ingénio duro néc tam firmo péctore,
Quín, ubi quicque occássionis sít, sibi faciát bene.
Núnc si uoltis déprecari huíc seni ne uápulet,
Rémur inpetrári posse, plaússum si clarúm datis.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. **1** ad **126** iambici senarii
- **127** ad **132** cretici tetrametri acatalecti
- **133** bacchiacus tetrameter acatalectus
- **134** ad **137** cretici tetrametri acatalecti
- **138** ad **380** trochaici septenarii
- **381** ad **503** iambici septenarii
- **504** ad **544** trochaici septenarii
- **545** ad **745** iambici septenarii
- **746** ad **829** iambici senarii
- **830** ad **850** iambici octonarii
- **851** ad **947** trochaici septenarii.

T. MACCI PLAVTI

B A C C H I D E S.

GRAECA [DISEXAPATON MENANDRV].

PERSONAE.

PISTOCLERVS ADVLESCENS
BACCHIDES SORORES MERETRICES
CLEOMACHVS MILES
SERVOS
LVDVS SERVOS
CHRVSALVS SERVOS
NICOBVLVS SENEX
MNESILOCHVS ADVLESCENS
PHILOXENVS SENEX
PARASITVS
PVER
ARTAMO LORARIVS
CATERVA.

ACTVS I.

PISTOCLERVS.

* *
*

Quíbus ingenium in ánimo utibilest, módicum et sine
uernílitate

* *
*

Víncla uirgaé molae: saéuitudó mala
Fit péior . . . .

* *
*

Quaé sodalem átque me exércitos habet.

* *
*

BACCHIS I. PISTOCLERVS.

BA. Vlíxem audiui fŭisse aerumnosíssumum,
Qui uíginti annis érrans a patria áfuit.
Verum híc Vlixem múlto adulescens ántidit:
Qui hic ílico errat íntra muros cíuicos

* *
*

BA. . . . mĕi cognominís fuit.

* *
*

BA. Conuórrite [aedis] scópis, agite strénue
. . . . . . ecquis éuocat
Cum nássiterna et cúm aqua istum inpuríssumum?

* *
*

CLEOMACHVS. BACCHIS II. SERVOS.

*   *
*

CL. . . . .
Sin lénocinium fórte conlubitúmst tibi,
Videás mercedis quíd tibist pactúm dari,
Ne istác me aetate séctarere grátiis.
. . . .
Ne a quóquam acciperes álio mercedem ánnuam
Nisi áb se nec cum quíquam limarés caput.

*   *
*

. . . . . . limacés uiri.

*   *
*

PISTOCLERVS. BACCHIS II. SERVOS.

*   *
*

PI. . . . .
Sícut lacte lácti similist: quídquid est nomén sibi.

*   *
*

SE. Latrónem suam qui aúro uitám uenditát.
. . . .
Sció spiritum éius maiórem esse múlto
Quam fólles tauríni halitánt, quom liquéscunt
Petraé, ferrum ubí fit. PI. Quoiátis [tibi uíssust]?
SE. Praenéstinum opíno esse: ita erát gloriósus.
PI. . oppidúm . . . . . .
Neque [id] haú subditíua arbitrór gloria [ésse].

*   *
*

BACCHIDES (BACCHIS. SOROR). PISTOCLERVS.

BA. . . cór meum, spés mea,
Mél meum, suáuitudó, cibus, gaúdium.

* * *

Síne te amem . . . .

* * *

. . . . . . Árabus . . . .

* * *

. . . . . . cupidon té confecit ánne amor?

* * *

. . . . . . fortásse ted amáre suspicárier.

* * *

. . . . . argéntum hinc facito . . .

* * *

Nám tu quidem credo éxcantare quoíuis facile cór potes.
SO. . . . .
BA. Quíd si hoc potis est út tu taceas, égo loquar? SO. Lepidé: licet.
BA. Vbi me fugiet mémoria, ibi tu fácito ut subueniás, soror.
SO. Pól magis metuo míhi in monendo né defuerit óptio.
BA. Pól ego metuo lúsciniolae né defuerit cántio:
Séquere hac. PI. Quid agunt dŭae germanae méretrices cognómines?
BA. Míserius nihil ést quam mulier. PI. Quíd esse dicis dígnius?
Quíd in consilio cónsuluistis? BA. Béne. PI. Pol hau meretríciumst.
BA. Haéc ita me orat síbi qui caueat áliquem ut hominem réperiam
Ád istunc militem: út, ubi emeritum síbi sit, se reuehát domum.
Íd, amabo te, huic cáueas. PI. Quid isti cáueam? BA. Vt reuehatúr domum,
Vbi ei dederit óperas, ne hanc ille hábeat pro ancillá sibi.

Nám si haec habeat aúrum quod illi rénumeret, faciát lubens.
PI. Vbi nunc is homost? BA. Iam híc credo aderit. sét hoc idem aput nos réctius
Póteris agere: atque ís dum ueniat sédens ibi opperíbere:
Ĕadem biberis, ĕadem dedero tíbi ubi biberis sáuium.
PI. Víscus merus uostrást blanditia. BA. Quíd iam? PI. Quia enim intéllego,
Dŭae [me] unum expetitís palumbem: † perii harundo alas uérberat.
Nón ego istuc mihi fácinus, mulier, cónducibile esse árbitror.
BA. Quí, amabo? PI. Quia, Bácchis, Bacchas métuo et bacchanál tuum.
BA. Quíd est quod metuis? né tibi lectus málitiam aput me suádeat?
PI. Mágis inlectum tŭum quam lectum métuo: mala tu's béstia.
Nam huíc aetati nón conducit, múlier, latebrosús locus.
BA. Égomet aput me néquid stulte fácere occupias próhibeam.
Sét ego aput me té esse ob eam rem, míles quom ueniát, uolo:
Quía, quom tu aderis, huíc mihique hau fáciet quisquam iniúriam.
Tú prohibebis ét eadem opera tŭo sodali operám dabis,
Ét ille adueniens tŭam med esse amícam suspicábitur.
Quíd, amabo, opticuísti? PI. Quia istaec lépida sunt memorátui:
Éadem in usu atque úbi periclum fácias aculeáta sunt,

Ánimum fodicant, bóna distimulant, fácta et famam saúciant.
SO. Quíd ab hac metuis? PI. Quíd ego metuam rógitas? adulescéns homo
Pénetrare huius modi ín palaestram, ubi dámnis desudáscitur?
Vbi pro disco damnum capiam, pro cursura dedecus.]
SO. Lépide memoras. PI. Ýbi ego capiam pró machaera túrturem,
Ýbique inponat ín manum alius míhi pro cestu cántharum:
Pró galea scaphiúm, pro insigni sít corolla pléctilis,
Pro hásta talus: pró lorica málacum capiam pállium:
Ýbi mi pro equo léctus detur, scórtum pro scuto ádcubet?
Ápage a me, apage. SO. Ah, nímium ferus es. PI. Míhi sum. SO. Malacissándus es:
Équidem tibi do hanc óperam. PI. At nimium prétiosa's operária.
BA. Símulato me amáre. PI. Vtrum ego istuc iócon adsimulem an sério?
BA. Héia, hoc agerest mélius: miles quom húc aduenіat, té uolo
Me ámplexari. PI. Quíd eo mi opus est? BA. Ýt ille te uideát, uolo:
Scío [ego] quid ago. PI. Et égo pol scio quid métuo. set quid aís? BA. Quid est?
PI. Quíd si aput te eueniát desubito prándium aut potátio
Fórte aut cena, ut sólet in istis fíeri conciliábulis,
Ýbi ego tum adcubem? BA. Ăput me, mi anime: ut lépidus cum lepida ádcubet.

Lócus hic aput nos, quámuis subito uénias, semper líber est.
Ýbi tu lepide uóles esse tibi, 'méa rosa' mihi dícito
'Dáto qui bene sit': égo ubi bene sit tíbi locum lepidúm dabo.
PI. Rápidus fluuius ést hic: non hac témere transirí potest.
BA. Átque ecastor áput hunc fluuium áliquid perdundúmst tibi:
Mănum da et sequere. PI. Ah mínume. BA. Quid ita? PI. Quía istoc inlecebrósius
Fíeri nil potést, nox mulier uínum homini adulescéntulo.
BA. Áge igitur: equidém pol nihili fácio nisi caussá tua.
Ílle quidem hanc abdúcet: nullus tu ádfueris, si nón lubet.
PI. Súmne autem nihilí qui nequeam ingénio moderarí meo?
BA. Quíd est quod metuas? PI. Níhil est: nugae. múlier, tibi me emáncupo:
Túus sum, tibi dedo óperam. BA. Lepidu's. núnc ego te facere hóc uolo:
Égo sorori mĕae cenam hodie dáre uolo uiáticam:
Ĕo tibi argentúm iubebo iám intus ecferrí foras,
Tú facito opsonátum nobis sít opulentum opsónium.
PI. Égo opsonabo: nám id flagitium sít, mea te grátia
Ét operam dare mi ét ad eam operam fácere sumptum dé tuo.
BA. Át ego nolo dáre te quicquam. PI. Síne. BA. Sino equidem, sí lubet.
Própera amabo. PI. Príus hic adero quám te amare désinam.

SO. Béne med accipis áduenientem, méa soror. BA. Quid ita, ópsecro?
SO. Quía piscatus mĕo quidem animo hic tíbi hodie euenít bonus.
BA. Méus ille quidemst. tíbi nunc operam dábo de Mnesilochó, soror,
Vt hic accipias pótius aurum quám hinc eas cum mílite.
SO. Cúpio. BA. Dabitur ópera. calet aqua: ĕamus hinc intro út laues:
Nám ut in naui uécta's, credo tímida's. SO. Aliquantúm, soror:
Sémul hic nescio quí turbare [coépit]: decedámus [hinc].
BA. Séquere hac igitur me íntro lotum, ut sédes lassitúdinem.

ACTVS II.

Lvdvs. Pistoclervs.

LV. Iam dúdum, Pistoclére, tacitus té sequor
Inspéctans quas tu rés hoc ornatú geras.
Namque íta me di ament, út Lucurgus míhi quidem
Vidétur posse hic ád nequitiam addúcier.
Quo núnc capessis téd hinc aduorsá uia
Cum tánta pompa? PI. Húc. LV. Quid, huc? quis istíc habet?
PI. Amór Voluptas Vénus Venustas Gaúdium
Iocus Lúdus Sermo Suáuisauiátio.
LV. Quid tíbi conmercist cúm dis damnosíssumis?
PI. Malí sunt homines quí bonís dicúnt male.
Tu dís nec recte dícis: non aequóm facis.
LV. An déus est ullus Suáuisauiátio?
PI. An nón putasti esse? hém quam, o Lude, es bárbarus,
Quem ego sápere nimio cénsui plus quám Thalem.
I, stúltior es bárbaro Potício,
Qui tántus natu dĕorum nescis nómina.
LV. Non híc placet mi ornátus. PI. Nemo ergó tibi
Hoc ádparauit: míhi paratumst quoí placet.
LV. Etiám med aduorsum éxordire argútias?
Qui sí decem habeas línguas, mutum esse áddecet.
PI. Non ómnis aetas, Lúde, ludo cónuenit.
Magis únum in mentemst míhi nunc, satis ut cómmode

Pro dígnitate opsóni haec concurét coquos.
LV. Iam pérdidisti té atque me atque operám meam,
Qui tíbi nequiquam saépe monstrauí bene.
PI. Ibidém meam operam pérdidi ego, ubi tú tuam:
Tua dísciplina néc mihi prodest néc tibi.
LV. O praéligatum péctus. PI. Odiosús mihi's:
Tace átque sequere, Lúde, me. LV. Illuc sís uide:
Non paédagogum iám me, set Ludúm uocat.
PI. Non pár uidetur néque sit consentáneum,
Quom hic íntus sit et [úna] cum amica ádcubet
Quomque aúsculetur ét conuiuae alii ádcubent,
Praesénte ibus una paédagogus út siet.
LV. An hóc ad eas res ópsonatumst, ópsecro?
PI. Sperát quidem animus: quo éuenat dis ín manust.
LV. Tu amícam habebis? PI. Quóm uidebis, túm scies.
LV. Immó neque habebis néque sinam: i russúm domum.
PI. Omítte, Lude, ac cáue malo. LV. Quid, cáue malo?
O bárathrum, ubi's nunc? út ego te ussurpém lubens.
[Viuó iam nimio múlto plus quam uólueram.]
Vixísse nimio sátiust iam quam uíuere.
Magístron quemquam díscipulum minitárier?
PI. Iam excéssit mi aetas éx magisterió tuo.
LV. Nil móro discipulos míhi esse plenos sánguinis:
Valéns adflictet mé uociuom uírium.
PI. Fiam, út ego opinor, Hércules, tu autém Linus.
LV. Pol métuo magis ne Phoénix tuis factís fuam
Teque ád patrem esse mórtuom renúntiem.
PI. Satis hístoriarumst. LV. Híc uereri pérdidit:
Occíssus hic homost. écquid in mentémst tibi
Patrém tibi esse? PI. Tíbi ego an tu mihi séruos es?
LV. Conpéndium edepol haút aetati optábile

Fecísti, quom istanc nánctu's inpudéntiam.
Peiór magister té istaec docuit, nón ego.
Nimió's tu ad istas rés discipulus dócilior
Quam ad ílla quae te dócui, ubi operam pérdidi.
Edepól fecisti fúrtum in aetatém malum,
Quom istaéc flagitia mé celauisti ét patrem.
PI. Istáctenus tibi, Lúde, libertás datast
Orátionis: sátis est. sequere hac me ác tace.

Chrvsalvs.

Erílis patria sálue, quam ego biénnio
Postquam hínc in Ephesum ábii conspició lubens.
Salúto te, uicíne Apollo, qui aédibus
Propínquos nostris ádcolis, ueneróque te
Ne Nícobulum mé sinas nostrúm senem
Prius cónuenire quám sodalem uíderim
Mnesílochi Pistoclérum, quem ad epístulam
Mnesílochus missit súper amica Bácchide.

Pistoclervs. Chrvsalvs.

PI. Mirúmst me ut redeam te ópere tanto quaésere,
Qui abíre hinc nullo pácto possim, sí uelim:
Ita mé uadatum amóre uinctumque áttines.
CH. Pro di ínmortales, Pístoclerum cónspicor.
O Pístoclere, sálue. PI. Salue, Chrúsale.
CH. Conpéndi uerba múlta iam faciám tibi.
Veníre tu me gaúdes: ego credó tibi.
Hospítium et cenam póllicere, ut cónueuit

Peregre áduenienti: ego aútem uenturum ádnuo.
Salútem tibi ab sodáli solidam núntio.
Rogábis me ubi sit: uénit. PI. Nempe recté ualet?
CH. Istúc uolebam ego éx te percontárier.
PI. Qui scíre possum? CH. Núllus plus. PI. Quemnam ád modum?
CH. Quia, sí illa inuentast quám amat, uiuit ét ualet.
[Si non inuenta est, minus ualet moribundusque est.]
Animást amica amánti: si abest, núllus est.
[Si adest, res nulla est, ipsus est, nequam et miser.]
Set tú quid factitásti mandatís super?
PI. Egone út, quod ab illo [me] áttigisset núntius,
Non ínpetratum id áduenienti ei rédderem?
Regiónes colere máuellem Acherúnticas.
CH. Eho,
An ínuenisti Bácchidem? PI. [Et] Samiám quidem.
CH. Vide quaéso nequis tráctet illam indíligens:
Scis tu út confringi uás cito Samiúm solet.
PI. Iamne út soles? CH. Dice úbi ea nunc est, ópsecro.
PI. Hic, éxeuntem mé unde aspexistí modo.
CH. Vt istúc est lepidum: próxume uicíniae
Habitát. ecquidnam méminit Mnesilochí? PI. Rogas?
Immo únice unum plúrumi pendít. CH. Papae.
PI. Immo út eam credis? mísere amans desíderat.
CH. Scitum ístuc. PI. Immo, Chrúsale, en, non tántulum
Vmquam íntermittit témpus quin eum nóminet.
CH. Tanto hércle melior. PI. Ímmo . . CH. Immo hercle ábiero
Potiús. PI. Num inuitus rém bene gestam audís eri?
CH. Non rés, set actor míhi cor odio saúciat.

Etiam Épidicum, quam ego fábulam aeque ac me ípsum amo,
Nullam aéque inuitus spécto, si agit Póllio.
Set Bácchis etiam fórtis tibi uissást? PI. Rogas?
Ni nánctus Venerem essem, hánc Iunonem dúcerem.
CH. Edepól, Mnesiloche, ut rem hánc natam esse intéllego,
Quod amés paratumst: quód des inuentóst opus.
Nam istóc fortasse auróst opus. PI. Philippeó quidem.
CH. Atque ĕo fortasse iám opust. PI. Immo etiám prius:
Nam iam húc adueniet míles . . CH. Et milés quidem.
PI. Qui de ámittunda Bácchide aurum hic éxigit.
CH. Aduéniat quando uólt atque ita ne sít morae.
Domíst: non metuo míhi nec quoiquam súpplico,
Dum quidem hóc ualebit péctus perfidiá meum.
Abi íntro: ego hic curábo. tu intus dícito
Mnesílochum adesse Bácchidi. PI. Faciam út iubes.
CH. Negótium ad me hoc áttinet aurárium.
Mille ét ducentos Phílippos tulimus aúreos
Ephesó, quos hospes déhibuit nostró seni:
Inde égo hodie aliquam máchinabor máchinam,
Vt aúrum eficiam amánti erili fílio.
Set fóris concrepuit nóstra: quinam exít foras?

NICOBVLVS. CHRVSALVS.

NI. Ibo ín Piraeum: uíssam ecquaenam aduénerit
In pórtum ex Epheso náuis mercatória.
Nam méus formidat ánimus, nostrum tám diu
Ibi désidere néque redire fílium.

CH. Extéxam ego illum púlcre iam, si dí uolunt.
Hau dórmitandumst: ópus est chruso Chrúsalo.
Adíbo hunc, quem quidem ego hódie faciam hic árietem
Phrixi: íta detondebo aúro usque ad uiuám cutem.
Seruós salutat Nícobulum Chrúsalus.
NI. Pro di ínmortales, Chrúsale, ubi mist fílius?
CH. Quin tú salutem prímum reddis quám dedi?
NI. Salué. set ubinamst Mnésilochus? CH. Viuít, ualet.
NI. Venítne? CH. Venit. NI. Eúax, aspersísti aquam.
Benene úsque ualuit? CH. Páncratice atque athlétice.
NI. Quid hóc qua caussa eum [hínc] in Ephesum mísseram?
Accépitne aurum ab hóspite Archidémide?
CH. Heu, cór mi et cerebrum, Nícobule, fínditur,
Istíus hominis úbi fit quomque méntio.
Tune hóspitem illum nóminas hostém tuum?
NI. Quid ita, ópsecro hercle? CH. Quía edepol certó scio,
Volcánus Luna Sól Dies, di quáttuor,
Sceléstiorem núllum inluxere álterum.
NI. Quamne Árchidemidem? [hém.] CH. Quam, inquam, Archidémidem.
NI. Quid fécit? CH. Quid non fécit? quin tu id mé rogas?
Primúmdum infitias íre coepit fílio:
Negáre se debibére tibi trióbulum.
Contínuo [ibi] antiquom hóspitem nostrúm sibi
Mnesílochus aduocáuit, Pelagoném senem:
Eo praésente homini extémplo ostendit súmbulum,
Quem túte dederas ád eum ut ferret fílio.
NI. Quid, úbi ei ostendit súmbulum? CH. Infit dícere
Adúlterinum, nón uerum esse súmbulum:

Adúlterare eum ăibat rebus céteris:
Quotque ínnocenti ei díxit contumélias.
NI. Habétin aurum? id [prímum] mihi dicí uolo.
CH. Postquám quidem praetor récuperatorés dedit,
Damnátus demum, uí coactus réddidit
Mille ét ducentos Phílippos. NI. Tantum déhibuit.
CH. Porro étiam ausculta púgnam quam uoluít dare.
NI. Etiám quid porro? hem, áccipitrina haec núnc erit.
Decéptus sum: Autoluco hóspiti aurum crédidi.
CH. Quin tu aúdi. NI. Hem, auidi ingénium hau pernoram hóspitis.
CH. Postquam aúrum apstulimus, ín nauem conscéndimus
Domí cupientes. fórte ut adsedi ín stega,
Dum [mé] circumspecto, átque ego lembum cónspicor
Longum áps tricone málefico exornárier.
NI. Perii hércle: lembus ílle mihi laedít latus.
CH. Is erát conmunis cum hóspite et praedónibus.
NI. Adeón me fuisse fúngum ut qui illi créderem,
Quom mi ípsum nomen éius Archidémides
Clamáret dempturum ésse siquid créderem?
CH. Is nóstrae naui lémbus insidiás dabat.
Occépi ego opseruáre eos quamnam rém gerant.
Intérea e portu nóstra nauis sóluitur.
Vbi pórtu eximus, hómines remigió sequi,
Neque aués neque uenti cítius. quoniam séntio
Quae rés gereretur, náuem extemplo státuimus.
Quoniám uident nos stáre, occeperúnt ratem
Seruáre in portu. NI. Édepol mortalís malos.
Quid dénique agitis? CH. Rússum in portum récipimus.
NI. Sapiénter factum a uóbis. quid illi póstea?

CH. Reuórsionem ad térram faciunt uésperi.
NI. Aurum hércle auferre uóluere: ei rei operám dabant.
CH. Non mé fefellit, sénsi: eo exanimatús fui.
Quoniám uidemus aúro insidias fíeri,
Capimús consilium cóntinuo [hoc]: postrídie
Auférimus aurum omne [íllim] illis praeséntibus
Palam átque aperte, ut ílli id factum scíscerent.
NI. Scite hércle: cedo, quid ílli? CH. Tristes ílico,
Quoniam éxtemplo a portu íre nos cum auró uident,
Subdúcunt lembum cápitibus cassántibus.
Nos ăput Theotimum omne aúrum deposíuimus,
Qui illíc sacerdos ést Dianae Éphesiae.
NI. Qui istíc Theotimust? CH. Mégalobusi fílius,
Qui núnc in Ephesost Éphesiis caríssumus.
NI. Ne ille hércle mihi sit múlto tanto cárior,
Si méd illo auro tánto circumdúxerit.
CH. Quin ín eapse aede [dĕae] Dianae cónditumst:
Ibidém puplicitus séruant. NI. Occidístis me:
Nimio híc priuatim séruaretur réctius.
Set nílne [huc] attulístis inde aurí domum?
CH. Immo étiam: uerum quántum attulerit néscio.
NI. Quid, néscis? CH. Quia Mnesílochus noctu clánculum
Deuénit ad Theotímum: nec mihi crédere
Nec quoíquam in naui uóluit. eo ego néscio
Quantum íllim attulerit: uérum hau permultum áttulit.
NI. Etiám dimidium cénses? CH. Non edepól scio:
Verum haút opinor. NI. Férthe partem tértiam?
CH. Non hércle opinor: uérum uerum néscio:
Profécto de auro níl scio nisi néscio.
Nunc tíbimet illuc náui capiundúmst iter,

Vt illút reportes aúrum ab Theotimó domum.
Atque heús tu. NI. Quid uis? CH. Ánulum gnatí tui
Facito út memineris férre. NI. Quid opust ánulo?
CH. Quia id sígnumst cum Theotímo, qui eum illi ádferet,
Ei aúrum ut reddat. NI. Méminero, et recté mones.
Set istíc Theotimus díuesnest? CH. Etiám rogas? 331
Quine hábeat auro sóccis suppactúm solum?
NI. Quor íta fastidit? CH. Tántas diuitiás habet:
Nescít quid faciat aúro. NI. Mihi duít uelim.
Set quí praesente id aúrum Theotimó datumst?
CH. Populó praesente: núllust Ephesi quín sciat.
NI. Istúc sapienter sáltem fecit fílius,
Quom díuiti homini id aúrum seruandúm dedit:
Ab eó licebit quámuis subito súmere.
CH. Immo, én, tantisper númquam te morábitur,
Quin hábeas illut quó die illuc uéneris.
NI. Censébam me ecfugísse a uita márituma,
Ne náuigarem tándem hoc aetatís senex.
Id [iám] mi utrum uelim haú licere intéllego:
Ita béllus hospes fécit Archidémides.
Vbi núnc est ergo méus Mnesilochus fílius?
CH. Deos átque amicos iit salutatum ád forum.
NI. At ego hínc abeo illum ut cónueniam quantúm potis.
CH. Illést oneratus récte et plus iustó uehit.
Exórsa haec tela nón male omninó mihist,
Vt amántem erilem cópem facerem fílium.
Ita féci, ut auri quántum uellet súmeret,
Quantum aútem lubeat réddere, ut reddát patri.
Senéx in Ephesum [hinc] íbit aurum arcéssere:
Hic nóstra agetur aétas in malacúm modum,

Si quidem híc relinquet néque secum abducét senex
Med ét Mnesilochum. quás ego hic turbás dabo.
Set quíd futurumst, quóm hoc senex rescíuerit?
Quom se éxcucurrisse ílluc frustra scíuerit
Nosque aúrum abussos, quíd mihi fiet póstea?
Credo hércle adueniens nómen mutabít mihi
Faciétque extemplo Crúcisalum me ex Chrúsalo.
Aufúgero hercle, sí magis ussus uénerit.
Si eró repraensus, mácto ego illum infortúnio:
Si illí sunt uirgae rúri, at mihi tergúm domist.
Nunc íbo: erili fílio hanc fabricám dabo
Super aúro amicaque čius inuenta Bácchide.

LVDVS.

Pándite atque aperíte propere iánuam hanc Orci, óp-
secro:
Nam équidem haut aliter ésse duco: quíppe quo nemo
áduenit
Nísi quem spes relíquere omnes ésse ut frugi póssiet.
Bácchides non Bácchides, set Bácchae sunt acérrumae.
Ápage istas a mé sorores, quae hóminum sorbent sán-
guinem.
Ómnis ad perníciem instructa dómus opime atque ópi-
parest:
Quaé ut aspexi, mé continuo cóntuli protinam ín pedes.
Égone ut haec conclússa gestem clánculum? ut celém
patrem,
Pístoclere, túa flagitia aut dámna aut desidiábula?
[Quíbus patrem et me téque amicosque ómnis adfectás
tuos

Ád probrum damnúm flagitium adpéllere una et pérdere.]
Néque mei neque tŭi ted intus púditumst factis quaé facis:
Quíbus tuum patrém meque una amícos adfinís tuos
Tŭa [tu] infamiá fecisti gérulifigulos flágiti.
[Núnc prius quam málum istoc addis cértumst iam dicám patri.]
Dé me hanc culpam démolibor iám et seni faciám palam,
Ýt [ille] eum ex lutulénto coeno própere hinc eliciát foras.

ACTVS III.

MNESILOCHVS (CVM PEDISEQVIS).

Múltimodis meditátus egomet mécum sum et ita esse árbitror:
Hómini amico quíst amicus íta uti nomen póssidet
Nísi deos ei níl praestare: id ópera expertus sum ésse ita.
Nám ut in Ephesum hinc ábii (hoc factumst férme abhinc biénnium),
Éx Epheso huc ad Pístoclerum mëum sodalem líteras
Míssi, amicam ut mi ínueniret Bácchidem. illum intéllego
Ínuenisse, ut méus mi seruos núntiauit Chrúsalus.
Cóndigne is quam téchuam de auro aduórsum meum fecít patrem,
Ýt mihi amanti cópia esset. [aéquom uideo id réddere.
Nám pol meo quidem ánimo ingrato hómine nihil inpénsiust.
Málefactorem amítti satiust quám relinqui béneficum.
Nímio inpendiósum praestat té quam ingratum dícier.
Íllum laudabúnt boni: hunc etiam ípsi culpabúnt mali.
Quá me caussa mágis cum cura esse aéquomst: obuigiláto opust.
Núnc, Mnesiloche, spécimen specitur, núnc certamen cérnitur,
Sísne necne ut ésse oportet: málus, bonus quoiquoí modi:

Iústus, iniustús: malignus, lárgus: [tristis,] cómmodus.
Cáue sis te superárc seruom síeris faciundó bene.
V́tut eris, moneo, haút celabis.] sét eccos uideo incédere
[Mèi] patrem sodális et magistrum: aúscultabo hinc quám rem agant.

LVDVS. PHILOXENVS. MNESILOCHVS (CVM PEDISEQVIS).

LV. Núnc experiar sítne aceto tíbi cor acre in péctore:
Séquere. PH. Quo sequár? quo ducis núnc me? LV. Ad illam quaé tuum 406
Pérdidit, pessúm dedit tibi fílium unice únicum.
PH. Héia, Lude: léniter qui saéuiunt sapiúnt magis.
Mínus mirandumst íllaec aetas síquid illorúm facit 409
Quám si non faciát: feci ego istaec ítidem in adulescéntia.
LV. Heí mihi, hei mihi, pérdidit illum ístaec adsentátio
Nam ápsque te esset, égo illum haberem réctum ad ingeniúm bonum:
Núnc propter te tùamque prauos fáctus est fidúciam
Pístoclerus. MN. Di ínmortales, mèum sodalem hic nóminat:
Quíd hoc negotist Pístoclerum Lúdus quod erum tám ciet? 415
PH. Paúlisper, Lude, ést lubido hómini suo animo ópsequi:
Iam áderit tempus quóm sese etiam ipse óderit. morém geras:
Dúm caueatur praéter aequom néquid delinquát, sine.
LV. Nón sino neque équidem me uiuo íllum conrumpí sinam.

Sét tu qui pro tám conrumpto dícis caussam fílio,
Éademne erat haec dísciplina tíbi, quom tu adulescéns eras?
Négo tibi hoc annís uiginti füisse primis cópiae,
Dígitum longe a paédagogo pédem ut ecferres aédibus.
Íd quom optigerat, hóc etiam ad malum árcessebatúr malum:
Ét discipulus ét magister pérhibebantur ínprobi.
Ánte solem nísi [tu] exorientem ín palaestram uéneras,
Haú mediocris gúmnasi praeféeto poenas pénderes.
Íbi cursu luctándo disco hásta pugilatú pila
Sáliundo sese éxercebant mágis quam scorto aut sáuiis.
[Íbi suam aetatem éxtendebant, nón in latebrosís locis.]
Índe de hippodromo ét palaestra úbi reuenissés domum,
Cíncticulo praecínctus in sella ăput magistrum adsíderes:
Quóm librum legerés, si [in] una péccauisses súllaba,
Fíeret corium tám maculosum quámst nutricis pállium.
MN. Própter me haec nunc mĕo sodali díci discruciór miser:
Ínnocens suspítionem hanc sústinet caussá mea.
PH. Álii, Lude, núnc sunt mores. LV. Íd equidem ego certó scio.
Nam ólim populi príus honorem cápiebat suffrágio,
Quám magistro désinebat ésse dicto oboédiens.
Át nunc, prius quam séptuennis ést, si attingas ĕum manu,
Éxtemplo puer paédagogo tábula disrumpít caput.
Quóm patrem adeas póstulatum, púero sic dicít pater:
'Nóster esto, dúm te poteris défensare iniúria.'
Próuocatur paédagogus: 'ého senex minumí preti,
Ne áttigas puerum ístac caussa, quándo fecit strénue.'

Fít magister quási lucerna úncto expretus línteo.
Ítur illinc iúre dicto. hócine hic pactó potest
Ínhibere inperiúm magister, sí ipsus primus uápulet?
MN. Ácris postulátio haec est: quom húius dicta intéllego,
Míra sunt ni Pístoclerus Lúdum pugnis cóntudit.
LV. Sét quis hic est quem astántem uideo ante óstium? o Philóxene,
Dĕos propitios mé uidere quám illum [hau] mauellém mihi.
PH. Quís illic est? LV. Mnesílochus gnati tŭi sodalis [híc quidemst]:
Haút consimili ingénio atque illest quí in lupanari ádcubat.
Fórtunatum Nícobulum, quí illum produxít sibi.
PH. Sáluos sis, Mnesíloche: saluom te áduenire gaúdeo.
MN. Dí te ament, Philóxene. LV. Hic enim ríte productúst patri:
Ín mare it, rem fámiliarem cúrat, custodít domum:
Ópsequens oboédiensquest móri atque inperiís patris.
Íllum meum malúm promptare málim quam pecúlium.
PH. Quídum? LV. Quia, malúm si promptet, ín dies faciát minus.
* * * * * * * * * * * *
Híc sodalis Pístoclero iám puer pueró fuit:
Tríduom non ínterest aetátis ut maiór siet:
Vérum ingenium plús triginta [huic] ánnis maius quam álterist.
PH. Cáue malum et conpésce in illum dícere iniusté. LV. Tace:
Stúltus es qui illí male aegre pátere dici quí facit.

MN. Quíd sodalem mĕum castigas, Lúde, discipulúm tuum?
LV. Périit tibi sodális. MN. Ne di síerint. LV. Sic est út loquor:
Quín ego quom períbat uidi, nón ex audito árguo.
MN. Quíd factumst? LV. Meretrícem indigne déperit. MN. Non tú taces?
LV. Ác quae acerrume aéstuosa apsórbet, ubi quemque áttigit.
MN. Vbi ea mulier hábitat? LV. Hic. MN. Vnde ésse eam aiunt? LV. Éx Samo.
MN. Quís uocatur? LV. Bácchis. MN. Erras, Lúde: ego omnem rém scio
Quem ád modumst: tu Pístoclerum fálso atque insontem árguis.
Nám ille amico et béneuolenti sŭo sodali sédulo
Rém mandatam exéquitur: ipsus néque amat nec tu créduas.
LV. Ítane oportet rém mandatam gérere amici sédulo,
Vt ipsus in gremio aúsculantem múlierem teneát sedens?
Núllon pacto rés mandata pótest agi, nisi idéntidem
Ád papillas mănus ferat, labra á labris nusquam aúferat?
Nám alia memoráre quae illum fácere uidi díspudet: 481
Quóm manum sub uéstimenta ad córpus tetulit Bácchidi
Mé praesente néque pudere quícquam * * * * *
Míhi discipulus, tíbi sodalis périit, huice fílius: 484
Nám ego illum perísse dico, quoí quidem periít pudor.
Quíd opust uerbis? si ópperiri uéllem paulispér modo,
Vt [illi] illius ínspectandi mi ésset maior cópia,
Plús uidissem [míser] opinor quám me atque illo aequóm foret.
MN. Pérdidisti mé, sodalis. égone [ut] illam múlierem

Cápitis non perdám? perire mé malis malím modis.
Sátin ut quem tu habeás fidelem tíbi aut quoi credas néscias?
LV. Víden ut aegre pátitur esse gnátum conrumptúm tuum,
Sŭum sodalem, ut ípsus sese crúciat aegritúdine?
PH. Mnésiloche, hoc tecum óro ut illius ánimum atque ingeniúm regas.
Sérua tibi sodálem et mi [autem] fílium. MN. Factúm uolo.
LV. Mélius multo mé quoque una cúm illoc hic relínqueres.
PH. Ádfatim Mnesílocho curaest. LV. Cóncastiga hominém probe,
Quí dedecorat mé te amicum atque álios flagitiís suis.
PH. Ín te ego hoc onus ómne inpono. Lúde, sequere hac mé. LV. Sequor.
MN. Inimíciorem núnc utrum credám magis
Sodálemne esse an Bácchidem incertum ád modumst.
Illum éxoptauit pótius? habeat: óptumest.
Ne illa íllut hercle cúm malo fecít suo:
Nam míhi diuini númquam quisquam créduat,
Ni ego íllam exemplis plúrumis planéque amo.
Ego fáxo hau dicet nánctam quem delússerit:
Nam iám domum ibo atque áliquid subrupiám patri.
[Id isti dabo. ego istanc multis ulciscar modis.]
Adeo égo illam cogam usque út mendicet méus pater.
Set sátin ego animum ménte sincerá gero,
Qui ad húnc modum haec hic quaé futura fábulor?
Amo hércle opinor, út quod pro certó sciam:

Verúm quam illa umquam dé mea pecúnia
Raménta fiat plúmea propénsior,
Mendícum malim méndicando uíncere.
[Sed autem quam illa umquam meis opulentiis
Ramenta fiat grauior aut propensior,
Mori me malim excruciatum inopia.]
Numquam édepol uiuom me ínridebit: nám mihi
Decrétumst renumeráre iam omne aurúm patri.
Igitúr mi inani atque ínopi subblandíbitur
Tum quóm nihilo plus [ád suam rem illut] réferet,
Quam sí ad sepulcrum mórtuo dixít logos.
Profécto stabilest mé patri aurum réddere.
Eadem éxorabo Chrúsalo caussá mea
Patér ne noceat neú quid ei suscénseat,
Mea caússa de auro quód eum ludificátus est.
Nam illi aéquomst me consúlere, qui caussá mea
Mendácium [illut] díxit. uos me séquimini.

ACTVS IIII.

PISTOCLERVS. MNESILOCHVS.

PI. Rébus aliis ánteuortar, Bácchis, quae mandás mihi:
Mnésilochum ut requíram atque ut eum mécum ad te addúcám semul.
Nám illut animus méus miratur, si á me tetigit núntius,
Quíd remoretur. íbo ut uissam huc ád eum, si fortést domi.
MN. Réddidi patrí [meo] omne aurum. núnc ego illam mé uelim
Cónuenire, póstquam inanis súm, contemptricém meam
Sét ueniam mihi quám grauate dĕdit pater de Chrúsalo:
Vérum postremo ínpetraui, ut néquid ei suscénseat.
PI. Éstne hic meus sodális? MN. Estne hic hóstis quem aspició meus?
PI. Cérte is est. MN. Is ést. PI. Adibo cóntra et contollám gradum.
Sáluos sis, Mnesíloche. MN. Salue. PI. Sáluos quom peregre áduenis,
Céna detur. MN. Nón placet mi céna quae bilém mouet.
PI. Númquae aduenienti aégritudo obiéctast? MN. Atque acérruma.
PI. Vnde? MN. Ab homine quém mi amicum esse árbitratus sum ántidhac.
PI. Múlti more isto átque exemplo uíuont, quos quom cénseas

Ésse amicos, réperiuntur fálsi falsimóniis,
Língua factiósi, inertes ópera, sublestá fide.
Núllus est quoi nón inuideant rém secundam optíngere:
Síbimet ne inuideátur ipsi ignáuia recté cauent.
MN. Édepol ne tu illórum mores pérquam meditaté tenes.
Sét etiam unum hoc éx ingenio mălo malum inueniúnt suo:
Núlli amici súnt, inimicos ípsi in sese omnís habent.
Átque i se quom frústrant, frustrari álios stolidi exístumant.
Sícut est hic quém esse amicum rátus sum atque ipsus súm mihi:
Ílle quod in se fúit adcuratum hábuit quod possét mali
Fáceret in me, incónciliaret cópias omnís meas.
PI. Ínprobum istunc ésse oportet hóminem. MN. Ego ita esse árbitror.
PI. Ópsecro hercle, elóquere quis is est? MN. Béneuolens uiuít tibi:
Nám ni ita esset, técum orarem ut quód potesses ĕi mali
Fácere faceres. PI. Díc modo hominem quí sit: si non fécero
Ĕi male aliquo pácto, me esse dícito ignauíssumum.
MN. Néquam homost, uerum hércle amicus ést tibi. PI. Tantó magis
Díc quis est: nequam hóminis [pol] ego párui pendo grátiam.
MN. Vídeo non potésse quin tibi éius nomen éloquar:
Pístoclere, pérdidisti mé sodalem fúnditus.
PI. Quíd istuc est? MN. Quid ést? missine ego ád te ex Epheso epístulam

Súper amica, ut mi ínuenires? PI. Fáteor factum et répperi.
MN. Quí? tibi non meretrícum aliarum érat Athenis cópia,
Quíbuscum haberes rém, nisi cum illa quám ego mandassém tibi
Óccuperes tute [ípse] amare et mi íres consultúm male?
PI. Sánun es? MN. Rem répperi omnem ex tŭo magistro: né nega.
Pérdidisti me. PI. Étiamne ultro tŭis me prolectás probris?
MN. Quíd? amas Bacchidém. PI. Duas ergo hic íntus eccas Bácchides.
MN. Quíd, duae? PI. Atque ambás sorores. MN. Lóqueris nunc nugás sciens.
PI. Póstremo, si pérgis paruam míhi fidem arbitrárier,
Tóllam ego ted in cóllum atque intro hinc aúferam. MN. Immo ibó: mane.
PI. Nón maneo neque tú me habebis fálso suspectúm. MN. Sequor.

PARASITVS (CVM PVERO). PISTOCLERVS.

PA. Parasítus ego sum hóminis nequam atque ínprobi,
Milítis qui amicam sécum auexit éx Samo.
Nunc me íre iussit ád eam et percontárier,
Vtrum aúrum reddat ánne eat secúm semul.
Tu dúdum, puere, cúm illac usque istí semul:
Quae harúm sunt aedes, púlta: adi actutum ád foris.
Recédin hinc dierécte? ut pulsat própudium.

Comésse panem trís pedes latúm potes,
Forís pultare néscis. ecquis in aédibust?
Heus, écquis hic est? écquis hoc aperit óstium?
Ecqui éxit? PI. Quid istuc? quaé istaec est pulsátio?
[Quid?] quaé te mala crux ágitat, qui ad istúnc modum
Aliéno uiris tŭas extentes óstio?
Forís paene ecfregísti. quid nunc uís tibi?
PA. Aduléscens, salue. PI. Sálue. set quem quaéritas?
PA. Bacchídem. PI. Vtramne ergo? PA. Níl scio nisi Bácchidem.
Paucís me missit míles ad eam Cléomachus,
Vel út ducentos Phílippos reddat aúreos
Vel ut hínc in Elatiam hódie eat secúm semul.
PI. Non ít: negat esse itúram. abi et renúntia.
Alium ílla amat, non íllum. duc te ab aédibus.
PA. Nimis íracunde. PI. At scín quam iracundús siem?
Ne tíbi [pol] hau longe ós ab infortúniost:
Ita déntifrangibula haéc meis manibus géstiunt.
PA. Quom ego húius uerba intérpretor, mihi cáuitiost
Ne núcifrangibula excússit ex malís meis.
Tuo égo istaec igitur dícam illi perículo.
PI. Quid aís tu? PA. Ego istuc ílli dicam. PI. Díc mihi,
Quis tú's? PA. Illius sum íntegumentum córporis.
PI. Nequam ésse oportet quoí tam integumentum ínprobumst.

PA. Sufflátus ille huc uéniet. PI. Disruptúm uelim.
PA. Numquíd uis? PI. Abeas: céleriter factóst opus.
PA. Vale, déntifrangibule. PÍ. Ét tu, integumentúm, uale.
In eum haéc reuenit rés locum ut quid cónsili
Dem mèo sodali súper amica nésciam:
Qui irátus renumeráuit omne aurúm patri,
Neque númmus ullust qui reddatur míliti.
Set húc concedam: nám concrepuerúnt fores.
Mnesílochus eccum maéstus progreditúr foras.

MNESILOCHVS. PISTOCLERVS.

MN. Pétulans, proteruo, íracundo ánimo, indomito, incógitato,
Síne modo et modéstia sum, síne bono iure átque honore,
Íncredibilis ínposque animi, ínamabilis, inlépidus uiuo,
Máleuolente génio gnatus: póstremo id mihist quód uolo aliis.
Néquior némo quisquámst neque indígnior
Quoi dí bene faciánt nec quem homo aút amet aut ádeat.
Inimícos quam amícos habére aequiúst me:
Malós quam bonós par magíst me iuuáre.
Ómnibus probris, quae ínprobis uiris
Dígna sunt, dígnior núllus est homo,
Quí patri réddidi quód fuit praé manu.
Crédibile hoc [quoípiamst]? súmne ego améns homo?

[Quí] misere pérdidi me átque operam Chrúsali.
PI. Consólandus híc [nunc] mihíst: ad eum adíbo.
[Heús] Mnesiloche, quíd fit? MN. Perii. PI. Dí meliora fáxint. MN. Perii.
PI. Nón taces, insípiens? MN. Taceam? PI. Sátin [tu] sanus núnc es? MN. Perii.
Múlta mala mi in péctore acria átque acerba núnc eueniunt.
Críminin fidém me habuisse? inmérito iratus tíbi fui.
PI. Héia, habe bonum ánimum. MN. Vnde habeam? plúris quam ego sum mórtuost.
PI. Mílitis parasítus [huc] modo aúrum petere hinc uénerat:
Éum ego meis dictís malis his fóribus atque hac [múliere]
Répputi reiécique hominem. MN. Quíd id [autem] prodést mihi?
Quíd faciam misér? nil habeo: illé quidem hanc abducét, scio.
PI. [Pól] si mihi sit, nón pollicear. MN. Scío, dares: nouí [tuum],
Ét, nisi ames, nunc tíbi fidem habeam tántam [quantam máxumam].
Sát agitas tu tŭarum rerum: egone út opem ferre putém mihi
Pósse inopem te? PI. Táce modo: respíciet nos aliquís deus.
MN. Núgae. PI. Mane. MN. Quid ést? PI. Tuam copiam éccum uideo Chrúsalum.

CHRVSALVS. MNESILOCHVS. PISTOCLERVS.

CH. Húnc hominem decet aúro expendi: huic státuam statui décet ex auro.
Nám duplum hodie fácinus feci, dúplicibus spoliís sum adfectus.
Ĕrum maiorem méum ita ego hodie lússi lepide, ut lúdificatust.
Cállidum senem cállidis dolis
Cónpuli et pérpuli mi ómnia ut créderet.
Núnc amanti ero, fílio senis,
Quicum égo bibo, quicum édo et amo,
Régias cópias aúreasque óptuli,
Ýt domo súmeret neú foris quaéreret.
Nón mihi istí placent Pármenonés, Suri,
Quí duas, trís minas aúferunt eris.
Néquius níl quam egens cónsili séruos est,
Nísi [is] habet múltipotens péctus, [ut cópias,]
Ýbiquomque ussús siet, péctore promát suo.
Núllus frugi ésse homo * * * potest,
Nisi qui ét bene facere et mále tenet.
Ínprobus sit cum ínprobis,
Hárpaget [cum] fúribus,
Quód queat. uórsipellem ésse hominem cónuenit,
Péctus quoi sapit.
Bonús sit bonís,
Malús sit malís:
Vt quaéquomque rés est, ita ánimum habeat [úsque].
Sét lubet scíre quantum aúrum erus sibi
Démpsit et quíd suo réddidit patri.
Sí frugist, Hérculem fécit ex patre:

Décumam partem ĕi dedit, síbi nouem apstulit.
Sét quem quaero, óptume ecce óbuiam mihist.
Númqui tibi nummi éxciderunt, ére, quod sic terrám [tacens]
Óptuere? quíd uos maestos tám tristisque cónspicor?
Nón placet nec témerest. etiam quíd respondetís mihi?
MN. Chrúsale, occidí. CH. Fortassis tu aúri dempsistí parum?
MN. Quíd, malum, parum? ímmo uero nímis multo minus [quám] parum.
CH. Quíd [malum] igitur, stúlte, quoniam occássio ad eam rém fuit
Mĕa uirtute párta ut quantum uélles tantum súmeres,
Síc hoc digitulís duobus súmebas primóribus?
Án nescibas, quam ĕius modi homini ráro tempus sé daret?
MN. Érras. CH. At quidem túte errasti, quóm parum inmersti ámpliter.
MN. Pól tu quam nunc méd accusses mágis, si magis rem nóueris.
Óccidi. CH. Animus iám istoc dicto plús praesagitúr mali.
MN. Périi. CH. Quid ita? MN. Quía patri omne cúm ramento réddidi.
CH. Réddidisti? MN. Réddidi. CH. Omnene? MN. Óppido. CH. Occissí sumus.
Quí in mentem uenít tibi istuc fácinus facere tám malum?
MN. Bácchidem atque hunc súspicabar própter crimen, Chrúsale,
Mále mi consuluísse: ob eam rem omne aúrum iratus réddidi

Mĕo patri. CH. Quid, úbi reddebas aúrum, dixistí patri?
MN. Mé id aurum accepísse extemplo ab hóspite Archidémide. CH. Hem,
Ístoc dicto [tú] dedisti hodie ín cruciatum Chrúsalum:
Nam úbi me aspiciet, ád carnuficem rápiet continuó senex.
MN. Égo patrem exoráui. CH. Nempe ergo hóc ut faceret quód loquor?
MN. Ímmo tibi ne nóceat neu quid ób eam rem suscénseat.
Átque aegre inpetráui. nunc hoc tíbi curandumst, Chrúsale . .
CH. Quíd uis curem? MN. Vt ád senem etiam [tu] álteram faciás uiam.
Cónpara fabricáre finge quód lubet, conglútina,
Vt senem hodie indóctum docte fállas aurumque aúferas.
CH. Víx uidetur fíeri posse. MN. Pérge, ac facile ecféceris.
CH. Quám malum facile, quém mendaci praéndit manufestúm modo?
Quém si [ego] orem ut níl mihi credat, íd non aussit crédere.
MN. Ímmo si audiás quae dicta díxit me aduorsúm tibi.
CH. Quíd dixit? MN. Si tú illum solem síbi solem esse díxeris,
Sé illum lunam crédere esse et nóctem qui nunc ést dies.
CH. Émungam hercle hominém probe hodie, né id nequiquam díxerit.
PI. Núnc quid nos uis fácere? CH. Enim nil nísi ut ametis ínpero.
Céterum quantúm lubet me póscitote aurum: égo dabo.

Quíd mihi refert Chrúsalo esse nómen, nisi factís probo?
Sét nunc quantillum ússust auri tíbi, Mnesiloche, díc mihi.
MN. Míliti nummís ducentis iam ússus est pro Bácchide.
CH. Égo dabo. MN. Tum nóbis opus est súmptu. CH. Ah, placidé uolo
V́num quicque agámus: hoc ubi égero, tum istúc agam.
Dé ducentis númmis primum inténdam ballistam ín senem.
Éa ballista sí peruortam túrrim et propugnácula,
Récta porta inuádam extemplo in óppidum antiquom ét uetus:
Sí id capso, geritóte amicis uóstris aurum córbibus,
Sícut animus spérat. PI. Aput test ánimus noster, Chrúsale.
CH. Núnc tu abi intro, Pístoclere, ad Bácchidem atque ecfér cito..
PI. Quíd? CH. Stilum cerám tabellas línum. PI. Iam faxo híc erunt.
MN. Quíd nunc es factúrus? id mihi díc. CH. Coctum esto prándium:
Vós duo eritis átque amica túa erit tecum tértia.
MN. Sícut dicis. CH. Pístoclero núlla amicast? MN. Ímmo adest:
Álteram ille amát sororem, ego álteram, ambas Bácchides.
CH. Quíd tu loquere? MN. Hoc, út futuri súmus. CH. Vbist biclínium
Vóbis stratum? MN. Quíd id exquaeris? CH. Rés itast: dicí uolo.
Néscis quid ego actúrus sim neque fácinus quantum exórdiar.

MN. Cédo manum ac supséquere propius me ád foris. intro ínspice.
CH. Euax,
Nímis [hic] bellus átque ut esse máxume optabám locust.
PI. Quae ínperauisti: ínperatum béne bonis factum ílicost.
CH. Quíd parasti? PI. Quaé parare tú [me] iussisti ómnia.
CH. Cápe stilum propere ét tabellas tu hás tibi. MN. Quid póstea?
CH. Quód iubebo scríbito istic: nám propterea [té] uolo
Scríbere, ut patér cognoscat líteras, quandó legat.
Scríbe. MN. Quid scribám? CH. Salutem tŭo patri uerbís tuis.
PI. Quíd si potius mórbum, mortem scríbat? id erit réctius.
CH. Né interturba. MN. Iam ínperatum in céra inest. CH. Dic quem ád modum?
MN. 'Mnésilochus salútem dicit sŭo patri.' CH. Ascribe hóc cito:
'Chrúsalus mihi úsque quaque lóquitur nec recté, pater,
Quía tibi aurum réddidi et quia nón te defraudáuerim.'
PI. Máne dum scribit. CH. Célerem oportet ésse amatorís manum.
PI. Haéc quidem herclest [ád] perdundum mágis quam ad scribundúm cita.
MN. Lóquere: hoc scriptumst. CH. 'Núnc, pater mi, prŏin tu ab eo ut caueás tibi,
Súcophantiás conponit, aúrum ut aps te [id] aúferat:
Ét profecto se áblaturum díxit.' plane ascríbito.
MN. Díc modo. CH. 'Atque id póllicetur sé daturum aurúm mihi,

Quód dem scortis quódque in lustris cómedim et congraecém, pater.
Sét, pater, uide né tibi hodie uérba det: quaesó caue.'
MN. Lóquere porro. CH. Ascríbedum etiam. MN. Lóquere quid scribám modo.
CH. 'Sét, pater, quod prómissisti míhi te quaeso ut mémineris,
Né illum uerberés, uerum aput te uínctum adseruató domi.'
Cédo tu ceram ac línum actutum. age óbliga, opsigná cito.
MN. Ópsecro, quid istís ad istunc útssust conscriptís modum,
V́t tibi nequid crédat atque ut uínctum te adseruét domi?
CH. Quía lubet ita: pótin ut cures te átque ut ne parcás mihi?
Mĕa fiducia ópus conduxi et mĕo periclo rém gero.
MN. Aéquom dicis. CH. Cédo tabellas. MN. Áccipe. CH. Animum aduórtite.
Mnésiloche et tu Pístoclere, iám facite in biclínio
Cúm amica sua utérque adcubitum eátis: ita negótiumst:
Átque ibidem ubi núnc sunt lecti stráti potetís cito.
PI. Númquid aliut? CH. Hóc atque etiam: úbi erit adcubitúm semel,
Né quoquam exurgátis, donec á me erit signúm datum.
PI. Ó inperatorém probum. CH. Iam bís bibisse opórtuit.
MN. Eúge eamus. CH. Vós curate uóstrum, ego ecficiám meum.
Insánum magnum mólior negótium
Metuóque ut hodie póssiem emolírier.
Set núnc truculento mi átque saeuo ussús senest.

Nam nón conducit huíce sucophántiae
Seném tranquillum esse, úbi me [contra] aspéxerit.
Vorsábo ego illunc hódie si uiuó probe.
Tam fríctum ego illum réddam, quam frictúmst cicer.
Adámbulabo ad óstium, ut quando éxeat
Extémplo aduenienti ĕi tabellas dem ín manum.

NICOBVLVS. CHRVSALVS. (LORARIVS.)

NI. Nimio íllaec res est mágnae diuidiaé mihi,
Suptérfugisse síc mihi hodie Chrúsalum.
CH. Saluós sum: iratus ést senex. nunc ést mihi
Adeúndi ad hominem témpus. NI. Quis loquitúr prope?
Atque híc quidem, opinor, Chrúsalust. CH. Accéssero.
NI. Bone sérue, salue: quíd fit? quam mox náuigo
In Éphesum, ut aurum répetam ab Theotimó domum?
Tacés? per omnis dĕos adiuro, ní meum
Gnatúm tam amem atque ei fácta cupiam quae ís uelit,
* * * * * * * *
Vt túa iam uirgis látera lacerentúr probe
Ferrátusque in pistríno aetatem cónteras.
Omnía resciui scélera ex Mnesilochó tua.
CH. Men críminatust? óptumest: ego súm malus,
Ego súm sacer, sceléstus. specta rém modo.
Ego uérbum [nullum] fáciam. NI. Etiam, cárnufex,

Minitáre? CH. Nosces tú illum actutum quális sit.
Nunc hás tabellas férre me iussít tibi:
Orábat quod istic ésset scriptum ut fíeret.
NI. Cedo. CH. Nósce signum. NI. Nóui. ubi ip-
sest? CH. Néscio.
Nil iám me oportet scíre: oblitus sum ómnia.
Scio mé esse seruom: néscio etiam id quód scio.
Nunc áb transenna hic túrdus lumbricúm petit:
Pendébit hodie púlcre, ita intendí tenus.
NI. Manedúm parumper: iam éxeo ad te, Chrúsale.
CH. Vt uérba mihi dat: út nescio quam rém gerat.
Seruós arcessit íntus, qui me uínciant.
Bene nàuis agitatur, púlcre haec confertúr ratis.
Set cónticiscam: nam aúdio aperirí foris.
NI. Constrínge tu illic, Ártamo, actutúm manus.
CH. Quid féci? NI. Inpinge púgnum, si muttíuerit.
Quid haé locuntur líterae? CH. Quid mé rogas?
Vt áb illo accepi, ad te ópsignatas áttuli.
NI. Eho tú, [scelus,] loquitátusne es gnató meo
Male pér sermonem, quía mi id aurum réddidit,
Et té dixisti id aúrum ablaturúm tamen
Per súcophantiam? CH. Égone dixi istúc? NI. Ita.
CH. Quis homóst qui dicat mé dixisse istúc? NI.
Tace.
Nullús homo dicit: haé tabellae te árguont,
Quas tu áttulisti: en, haé te uincirí iubent.
CH. Ah, Béllerophontem túus me fecit fílius:
Egomét tabellas tétuli ut uincirér: sine.
NI. Proptérea hoc facio, ut suádeas gnató meo
Vt pérgraecetur técum, teruenéfice.
CH. O stúlte, stulte, néscis nunc ueníre te:
Atque ín eopse astas lápide, ut praeco praédicat.

NI. Respónde: quis me uéndit? CH. Quem di díligunt,
Adoléscens moritur, dúm ualet sentít sapit.
Hunc si úllus deus amáret, plus anníß decem,
Plus iám uiginti mórtuom esse opórtuit.
Terrae ódium [iam pridem] ámbulat: tam níl sapit
Nec séntit: tantist quántist fungus pútidus.
NI. Tun térrae me odium esse aútumas? abdúcite hunc
Intro átque astringite ád columnam fórtiter.
Numquam aúferes hinc aúrum. CH. Atqui iám dabis.
NI. Dabo? CH. Átque orabis mé quidem ultro ut aúferam,
Quom illúm rescisces críminatorém meum
Quanto ín periclo et quánta in pernicié siet.
Tum líbertatem Chrúsalo largíbere:
Ego ádeo numquam accípiam. NI. Dic, scelerúm caput,
Dic, quó in periclost méus Mnesilochus fílius?
CH. Sequere hác me: faxo iám scies. NI. Quo géntium?
CH. Tris únos passus. NI. Vél decem. CH. Agedum tu Ártamo
Forem hánc pausillulum áperi: placide, né crepa.
Sat ést. accede huc [núnc] tu. uiden conuíuium?
NI. Video éxaduorsum Pístoclerum et Bácchidem.
CH. Qui súnt in lecto illo áltero? NI. Interií miser.
CH. Nouístine hominem? NI. Nóui. CH. Dic sodés mihi,
Bellán uidetur spécie mulier? NI. Ád modum.

CH. Quid? illám meretricemne ésse censes? NI. Quíppeni?
CH. Frustrá's. NI. Quis igitur ópsecrost? CH. Inuéneris:
Ex mé quidem hodie númquam fies cértior.

CLEOMACHVS. NICOBVLVS. CHRVSALVS.

CL. Meamne híc Mnesilochus Nícobuli fílius
Per uím ut retineat múlierem? quae haec fáctiost?
NI. Quis illést? CH. Per tempus híc uenit milés mihi.
CL. Non me árbitratur mílitem set múlierem,
Qui mé meosque nón queam deféndere.
Nam néque Duellona mi úmquam neque Mars créduat,
Ni illum éxanimalem fáxo, si conuénero,
Niue éxheredem fécero uitaé suae.
NI. Chrusále, quis illest quí minitatur fílio?
CH. Vir hic ést illius múlieris quicum ádcubat.
NI. Quid, uír? CH. Vir, inquam. NI. Núptanest illa, ópsecro?
CH. Scies haú multo post. NI. Óppido interií miser.
CH. Quid núnc? scelestus tíbi uidetur Chrúsalus?
Age núnc uincito me, aúscultato fílio.
Dixín tibi ego illum te ínuenturum quális sit?
NI. Quid núnc ego faciam? CH. Iúbe sis me exoluí cito:
Nam ní ego exoluor, iám manufesto hominem óprimet.

CL. Nihil ést lucri quod me hódie facere máuelim
Quam illúm cubantem cúm illa opprimere, ambo út necem.
CH. Audín quae loquitur? quín tu me exoluí iubes?
NI. Exóluite istum. périi, pertimuí miser.
CL. Tum illám quae corpus púplicat uolgó suum
Faxó se hau dicat nánctam quem derídeat.
CH. Pacísci cum illo paúlula pecúnia
Potís. NI. Pacisce ergo ópsecro quod tíbi lubet,
Dum né manufesto hominem ópprimat neue énicet.
CL. Nunc nísi ducenti Phílippi redduntúr mihi,
Iam illórum ego animam ambórum exorbebo óppido.
NI. Cum illóc pacisce, sí potes. perge ópsecro:
Pacísce quiduis. CH. Íbo et faciam sédulo.
Quid clámas? CL. Vbi erus túus est? CH. Nusquam: néscio.
Vis tíbi ducentos númmos iam promíttier,
Vt né clamorem hic fácias neu conuítium?
CL. Nihil ést quod malim. CH. Atque út tibi mala multa íngeram?
CL. Tuo árbitratu. CH. Vt súbblanditur cárnufex.
Pater híc Mnesilochist: séquere, is promittét tibi.
Tu aurúm rogato. céterum uerbúm sat est.
NI. Quid fít? CH. Ducentis Phílippis pepigi. NI. Váh, Salus,
Me séruauisti. ehém, quam mox dicó 'dabo'?
CH. Roga húnc tu, tu promítte huic. NI. Promittó: roga.
CL. Ducéntos nummos aúreos Philippós probos
Dabín? CH. 'Dabuntur' ínque: respondé. NI. Dabo.
CH. Quid núnc, inpure? númquid dehibetúr tibi?

Quid illí molestu's? quíd illum morte térritas?
Et égo te et ille mactámus infortúnio.
Si tíbist machaera, at nóbis ueruinást domi:
Qua quidem te faciam, sí tu me inritáueris,
Confóssiorem sóricina nénia.
Iam dúdum hercle equidem séntio, suspítio
Quae té sollicitet: éum esse cum illa múliere.
CL. Immo ést quoque. CH. Ita me Iúppiter Iunó Ceres
Minérua Spes Latóna Opis Virtús Venus
Castór Polluces Márs Mercurius Hércules
Submánus Sol Satúrnus dique omnés ament,
Vt ílle cum illa néque cubat neque ámbulat
Neque aúsculatur néque illut quod dicí solet.
NI. Vt iúrat: seruat mé ille suis periúriis.
CL. Vbi núnc Mnesilochus érgost? CH. Rus missít pater:
Illa aútem in arcem [hinc] ábiit aedem uíssere
Minéruae. nunc apértast: i, uisse éstne ibi.
CL. Abeo ád forum igitur. CH. Vél [tu] hercle in malám crucem.
CL. Hodie éxigam aurum hoc? CH. Éxige ac suspénde te:
Ne súpplicare, homo níhili, [tibi nos] cénseas.
Illést amotús. síne me, per te, ere, ópsecro
Deos ínmortalis, íre huc intro ad fílium.
NI. Quid eó [nam] intro ibis? CH. Ýt eum dictis plúrumis
Castígem, quom haec hic fácta ad hunc faciát modum.
NI. Immo óro ut facias, Chrúsale, et ted ópsecro,
Caue pársis in eum dícere. CH Etiam mé mones?

Satin ést si plura ex me aúdiet hodié mala
Quam audíuit umquam Clínia ex Demétrio?
NI. Lippi íllic oculi séruos est simíllumus:
Si nón est, nolis ésse neque desíderes:
Si est, ápstinere quín attingas nón queas.
Nam ní illic hodie fórte fortuna híc foret,
Milés Mnesilochum cum úxore opprimerét sua
Atque óptruncaret moéchum manufestárium.
Nunc quási ducentis Phílippis emi fílium,
Quos dáre promissi míliti: quos nón dabo
Temere étiam prius quam fílium conuénero.
Numquam édepol quicquam témere credam Chrúsalo.
Verúm lubet etiam mi hás pellegere dénuo:
Aequómst tabellis cónsignatis crédere.

ACTVS V.

CHRVSALVS.

Atrídae duo fratrés cluent fecísse facinus máxumum,
Quom Príami patriam Pérgamum diuína moenitúm manu
Armís equis exércitu atque exímiis bellatóribus
[Et] míllc numero náuium decumo ánno post subégerunt.
Non péius termentó ruit, praeut égo erum expugnabó meum
Sine clásse sineque exércitu et tánto numero mílitum.
Cepi, éxpugnaui amánti erili fílio aurum ab sùo patre:
Nunc húc prius quam senéx uenit, lubet lámentari, dum éxeat.
O Tróia, o patria, o Pérgamum: o Príame, periistí senex,
Qui mísere male mulcábere quadrigéntis Philippis aúreis.
Nam ego hás tabellas ópsignatas, cónsignatas quás fero,
Non súnt tabellae, sét equos quem missére Achiui lígneum.
Epíust Pistoclérus: ab eo haec súmpta. Mnesilochús Sinost
Relíctus. ellum: nón in busto Achílli, set in lecto ádcubat:
Bacchídem habet secum, ille ólim [ut] habuit ígnem qu signúm daret:
Nunc ípsum exurit. égo sum Vlixes, quóius consilio haéc gerunt.

Tum quae híc sunt scriptae líterae, hoc ínsunt in equo mílites
Armáti atque animatí probe. ita rés successit mi úsque adhuc.
Atque híc equos non in árcem, uerum in árcam faciet ínpetum.
Exítium excidium exlécebra fiet híc equos hodie auró senis.
Nostró seni huic stolido, ĕi profecto nómen facio ego Ílio.
Milés Menelaust, égo Agamemno: idém [sum] Vlixes Lártius:
Mnesílochust Alexandér, qui erit exítio rei patriaé suae:
Is Hélenam abduxit, quóia caussa núnc facio opsidium Ílio.
Nam illi ítidem Vlixem audíui, ut ego sum, füisse et audacem ét malum
Doli égo depraensus sum: ílle mendicans paéne inuentus ínteriit,
Dum exquaérit ibi facta Íliorum. adsímiliter mi hodie óptigit:
Vinctús [fui], set dolís me exemi: item ílle se seruauít dolis.
Ílio tria füisse audiui fáta, quae illi füere exitio:
Sígnum ex arce sí perisset: álterum autemst Tróili mors:
Tértium, quom pórtae Phrugiae límen superum scínderetur.
Pária item tria ĕis tribus sunt fáta nostro huic Ílio.
Nam dúdum primo ut díxeram nostró seni mendácium
Et de hóspite et de auro ét de lembo, ibi sígnum ex arce iam ápstuli.

Iam dúo restabant fáta tunc, nec mágis id ceperam óppidum.
Post úbi tabellas ád senem tetuli, íbi [ego] occidi Tróilum.
Quom cénsuit Mnesílochum cum uxore ésse dudum mílitis,
Ibi uíx me exolui: atque íd periclum adsímulo, Vlixem ut praédicant
Ab Hélena cognitum ésse proditum Hécubae. set ut olim ílle se
Blandítiis [ab illa] exémit et persuássit se ut amítteret,
Item égo dolis me illo éxtuli e períclo et deccpí senem.
Post cúm magnufico mílite, urbis uérbis qui inermús capit,
Conflíxi atque hominem réppuli. dein púgnam conseruí seni:
Eum ego ádeo uno mendácio deuíci, uno ictu extémpulo
Cepi [áb eo] spolia. is núnc ducentos númmos Philippos míliti
Quos dáre se promissít dabit. * * * * *
Nunc álteris etiám ducentis últus est, capto Ílio
Qui díspensentur, út sit mulsum quí triumphent mílites.
Set Príamus hic multo ílli praestat: nón quinquagintá modo,
Quadrigéntos filiós habet atque ómnis lectos síne probro:
Eos égo hodie omnis cóntruncabo dŭobus solis íctibus.
Nunc Príamo nostro síst quis emptor, cómptionalém senem
Vendam égo, uenalem quem hábeo, extemplo ubi óppidum expugnáuero.
Set Príamum astantem eccum ánte portam uídeo. adibo atque ádloquar.

NICOBVLVS. CHRVSALVS.

NI. Quóianam uox própe me sonat? CH. O Nícobule. NI. Quíd fit? [CH. Euge.]
NI. Quíd? quod te missi écquid egisti? CH. [Hém,] rogas? congrédere. NI. Gradior.
CH. Óptumus sum orátor: hominem ad lácrumas coegi cástigando
Máleque dictis, quaé quidem quiui cónminisci. NI. Quíd ait? CH. Verbum
Núllum fecit: lácrumans tacitus aúscultabat quae égo loquebar:
Tácitus conscripsít tabellas: ópsignatas hás dedit mi:
Tíbi me iussit dáre. set metuo né idem cantent quód priores.
Nósce signum: estne éius? NI. Noui: lúbet pellegere has. CH. Péllege.
Nunc súperum limen scínditur, nunc [própe] adest exitium Ílio.
Turbát equos lepide lígneus. NI. Chrusále, ades dum ego has péllego.
CH. Quíd me tibi adesse ópus est [quaeso]? NI. Ýt scias quae scrípta sint hic.
CH. Níl moror neque scíre uolo [ego]. NI. Támen ades. CH. Quid ópus est? NI. Taceas.
CH. Nólo, inquam. NI. At uolo, ínquam. CH. Quid opust? NI. Át enim quod te iúbeo facias.
CH. Ádero: iustumst tŭus tibi seruos tuo árbitratu séruiat. NI. [Vah,]
Cérae hau parsit néque stilo: set quídquid est, pellégere certumst.

Hóc age nunc ĭam. CH. V́bi lubet recitá sis: tibi dico aúrium operam.
NI. Eúge literás minutas. CH. Quí quidem uideát parum [oculis]:
Vérum qui satis uídeat, grandes sátis sunt. NI. Animum aduórtito igitur.
'Patér, ducentos Phílippos quaeso Chrúsalo
Da, sí esse saluom uís me aut uitalém tibi.'
CH. Malúm quidem hercle mágnum: tibi dicó. NI. Quid est?
CH. Non príus salutem scrípsit? NI. Nusquam séntio.
CH. Inde á principio iam ínpudens epístulast.
Non dábis, si sapies: uérum si das máxume,
Ne ille álium gerulum quaérat, si sapiét, sibi:
Nam ego nón laturus súm, si iubeas máxume.
Sat síc suspectus súm, quom careo nóxia.
NI. Auscúlta porro, dúm hoc quod scriptumst péllego.
'Pudét prodire mé ad te in conspectúm, pater:
Tantúm flagitium té scire audiuí meum,
Quod cúm peregrini cúbui uxore mílitis.'
Pol haú derides: nám ducentis aúreis
Philippís redemi uítam ex flagitió tuam.
CH. Nihil ést illorum, quín ego illi díxerim.
NI. 'Stulté fecisse fáteor: set quaesó, pater,
Ne me, ín stultitia sí deliqui, déseras.
Ego ánimo cupido atque óculis indomitís fui:
Persuássumst facere quŏius me nunc factí pudet.'
Prius cáuisse ergo quám pudere aequóm fuit.
CH. Eadem ístaec uerba dúdum dixi illi ómnia.
NI. 'Quaeso út sat habeas íd, pater, quod Chrúsalus

Med óbiurgauit plúrumis uerbís malis 1020
Et mé meliorem fécit praeceptís suis,
Vt té ei habere grátiam aequom sít bonam.'
CH. Estne ístuc istic scríptum? NI. En specta, túm scies.
CH. Vt quí deliquit súpplex est ultro ómnibus.
NI. 'Nunc sí me fas est [órare etiam] aps té, pater,
Da míhi ducentos númmos Philippos, te ópsecro.'
CH. Ne unúm quidem hercle, sí sapis. NI. Sine péllegam: 1027
'Ego iús iurandum uérbis conceptís dedi,
Datúrum id me hodie múlierí ante uésperum
Prius quam á me abiret. núnc, pater, ne péierem
Cura átque abduce me hínc ab hac quantúm potis,
Quam própter tantum dámni feci et flágiti. 1032
Caue tíbi ducenti númmi diuidiaé fuant:
Sescénta tanta réddam si uiuó tibi.
Vale átque haec cura.' quíd nunc censes, Chrúsale? 1035
CH. Nil égo tibi hodie cónsili quicquám dabo
Neque ego haút conmittam ut, síquid peccatúm siet,
Fecísse dicas dé mea senténtia.
Verum, út ego opinor, égo si in istoc sím loco,
Dem pótius aurum quám illum conrumpí sinam. 1040
Duae cónditiones súnt: utram accipiás uide:
Vel ut aúrum perdas uél ut amator péieret.
Ego néque te iubeo néque uoto neque suádeo.
NI. Miserét me illius. CH. Túus est: non mirúm facis.
Si plús perdundum sít, perisse sátius est 1045
Quam illút flagitium uólgo dispaléscere.

NI. Ne ille édepol Ephesi múlto mauellém foret,
Dum sáluos esset, quám reuenissét domum.
Quin égo istic quod perdúndumst properem pérdere?
Binós ducentos Phílippos iam intus écferam:
Et míliti quos dúdum promissí miser
Et ístos. mane istic: iam éxeo ad te, Chrúsale.
CH. Fit uásta Troia, scíndunt proceres Pérgamum.
Sciui égo iam dudum fóre me exitium Pérgamo.
Edepól qui me esse dícat cruciatú malo
Dignúm, ne cum illo pígnus haut aussím dare:
Tantás turbellas fácio. set crepuít foris:
Ecfértur praeda ex Tróia. taceam núnc ïam.
NI. Cape hóc tibi aurum, Chrúsale: i, fer fílio.
Ego ád forum autem hinc íbo, absoluam mílitem.
CH. Non équidem accipiam: proïn tu quaeras quí ferat.
Nolo égo mi credi. NI. Cápe uero: odiosé facis.
CH. Non équidem capiam. NI. At quaéso. CH. Dico ut rés se habet.
NI. Moráre. CH. Nolo, inquam, aúrum concredí mihi.
Vel da áliquem qui me séruet. NI. Odiosé facis.
CH. Cedo, sí necessest. NI. Cúra hoc. iam ego huc reuénero.
CH. Curátumst esse té senem misérrumum.
Hoc ést incepta ecfícere pulcre: uél mihi
Vt óuans praeda onústus incedam éuenit.
Salúte nostra atque úrbe capta pér dolum
Exércitum integrum ómnem redducó domum.

Set, spéctatores, uós nunc ne mirémini
Quod nón triumpho: péruolgatumst, níl moror.
Verúm tamen accipiéntur mulso mílites.
Nunc hánc praedam omnem iám ad quaestorem déferam.

ACTVS VI.

PHILOXENVS.

Quam mágis in pectore mèo foueo, quas méus filius turbás turbet,
Quam sé ad uitam et quos ád mores praecípitem inscitus capéssat:
Magis cúraest magisque adfórmido, ne is péreat neu conrúmpatur.
Scio: fúi ego illa aetate ét feci illa omnía, set more modésto.
Duxi hábui scortum pótaui edí donaui: at enim íd raro.
Neque plácitant mores quíbus uideo gnatís uolgo esse paréntis.
Ego dáre ludum gnato ínstitui, animo ópsequium ut sumére possit:
Aequom ésse puto: set nímis nolo desídiae. nunc Mnesílochum
Quod mándaui uisso écquid eum [mi] ad frúgem opera sua cónpulerit:
Sicút eum, si conuénit, scio fecísse: eo ingenio gnátust.

NICOBVLVS. PHILOXENVS.

NI. Quiquómque [ubi] ubique sunt, quí fuerunt quiqué futuri sunt pósthac
Stultí stolidi fatuí fungi bardí blenni buccónes,

Solús ego omnis longe ántideo stultítia et moribus índoctis.
Perií: pudet: hocine me aétatis ludós bis factum esse índigne?
Quam mágis id reputo, tám magis uror, quaé meus filius túrbauit.
Perdítus sum atque etiam erádicatus sum: ómnibus exemplís crucior.
Omnía me mala conséctantur, omníbus exitiis ínterii.
Chrusálus me hodie delácerauit, Chrusálus me miserum spóliauit:
Is mé scelus auro usque áttondit dolis dóctis indoctum út lubitumst.
Ita míles memorat méretricem esse eam quám ille uxorem esse áiebat:
Omníaque ut quicque actúmst memorauit: ĕam sibi hunc annum cónductam:
Relicúom id auri factúm quod ego ei stultíssumus homo promíssissem.
Hoc hoc ést quo [pectus] péracescit, hoc est démum quod percrúcior:
[Me hoc aetatis ludificari: immo edepol sic ludos factum]
Canó capite atque albá barba miserúm me auro esse emúnctum.
Perii, hóc seruom meum nón nauci facere ésse aussum. atque ego, si álibi
Plus pérdiderim, minus aégre habeam minusque íd mihi damno dúcam.
PH. Certo híc prope me mihi néscio quis loqui uíssust. set quem uídeo?

Hic quidemst pater Mnesilochi. NI. Eúge, socium aerúmnae et mei mali uídeo.
Philoxéne, salue. PH. Et tu, unde ágis? NI. Vnde homo miser átque infortunátus.
PH. At pól ego ibi sum, esse ubi míserum hominem decet átque infortunátum.
NI. Igitúr pari fortuna, aétate ut sumus, útimur. PH. Sic est. sét tu,
Quíd tibist? NI. Pól mihi [aegrést] idem quód tibi.
PH. Númquidnam ad filium haec aégritudo áttinet?
NI. Ád modum. PH. Idém mihi mórbus in péctorest.
NI. Át mihi Chrúsalus óptumus homó [meum]
Pérdidit fílium, me átque rem omném meam.
PH. Quíd tibi ex fílio nam, ópsecro, aegrést? NI. Scies:
Périit is cúm tuo: aeque ámbo amicás habent.
PH. Quí scis? NI. Vidi. PH. Heí mihi [místero]: dispérii.
NI. Quíd dubitamus púltare atque huc éuocare ambós foras?
PH. Haú moror. NI. Heus Bácchis, iube sis áctutum aperirí foris,
Nísi mauoltis fŏris et postis cónminui secúribus.

BACCHIDES (BACCHIS. SOROR). NICOBVLVS. PHILOXENVS.

BA. Quis sónitu ac tumúltu tantó nominát me atque púltat hasce aédis?
NI. Ego átque hic. BA. Quid hóc est negóti nam, amábo? quis ouís huc adégit?

NI. Ouís nos uocánt pessumaé. SO. Pastor hárum
Dormít, quom eunt síc a pecú palitántes.
BA. At haú pol nitént: sordidae ámbae uidéntur.
SO. Attónsae quidem ámbae usque súnt. PH. Vt uidéntur
Derídere nós. NI. Sine suo úsque arbitrátu.
BA. Rerín ter tu in ánno has [ouís] tonsitári?
SO. Pol hódie altera [haéc] iam bis détonsa cértost.
BA. Vetulaé sunt minae ámbae. SO. At bonás fuisse crédo.
BA. Vidén limulís, opsecro, út contuéntur?
SO. Ecástor sine ómni arbitrór malitia ésse.
PH. Merito hóc nobis fít, qui quidem húc uenerímus.
BA. Cogántur quidem íntro. SO. Hausció quid eo opús sit:
Quae néc lacte néc lanam habént: sic sine ástent.
Exóluere, quánti fuére: omnis frúctus
Iam illís decidít: non uidés ut palántes
[Solae libere]
Grasséntur? quin aétate crédo esse mútas:
Ne bálant quidém, quom a pecú cetero ápsunt: stultae ác malae uidéntur.
BA. Reuórtamur íntro, sorór. NI. Ilico ámbae manéte: hae uolúnt uos.
SO. Pródigium hoc quidémst: humana nós uoce appellánt oues.
PH. Haéc oues uobís malam rem mágnam quam dehibént dabunt.
BA. Síquam dehibes, té condono: tíbi habe, numquam aps té petam.
Sét quid est quaprópter nobis uós malum minitámini?

PH. Quía nostros agnós conclussos ístic esse aiúnt duos.
NI. Ét praeter eos ágnos meus est ístic clam mordáx canes:
Quí nisi nobis próducuntur iam átque emittuntúr foras,
Árietes trucés nos erimus: iám in uos incursábimus.
BA. Soror, ést quod te uolo sécreto. SO. Eho, amábo. NI. Quo illaec ábeunt?
BA. Senem illúm tibi dedo ultériorem, lepide út lenitum réddas:
Ego ad húnc [nunc] iratum ádgrediar, [si] hos póssumus intro inlícere huc.
SO. Meum pénsum ego lepide adcúrabo, quamquámst mortem amplexári.
BA. Facito út facias. SO. Taceás. tu tuum facito: égo quod dixi [ecfíciam].
NI. Quid illaéc illic in cónsilio duae sécreto consúltant?
PH. Quid aís tu, homo? NI. Quid mé [nunc] uis? PH. Pudet dícere me tibi quíddam.
NI. Quid est quód pudeat? PH. Set amíco homini tibi quód uolo credere cértumst:
Nihilí sum. NI. Istuc iam prídem scio: set quí nihili sis mémora.
PH. Tactús sum uehementér uisco: cor [pól mihi] stimulo fóditur.
NI. Pol tíbi multo aequius ést [nequam stimulári] coxendícem.
Set quíd istuc est? etsi égo iam ipsus quid sít prope scire putó me:
Verum aúdire etiam ex té studeo. PH. Viden hánc? NI. Video. PH. Hau malast múlier.

NI. Pol uéro ista mala et tú nihili. PH. Quid múlta? ego amo. NI. An amas? PH. *Ναὶ γάρ.*
NI. Tune, hómo putide, amatór istac fieri aétate audes? PH. Quí non?
NI. Quia flágitiumst. PH. Quid opúst uerbis? meo fílio non sum irátus
Neque té tuost aequom esse íratum: si amánt, sapienter fáciunt.
BA. * * * sequere hác. NI. Eunt eccas tándem
Probripéllecebrae et persuástrices. quid núnc? iam redditis nóbis
Filios et seruom? an ego éxperior tecúm uim maiorem? PH. Ábin hinc?
Non hómo tu quidem es, qui istóc pacto tam lépidam inlepide appélles.
BA. Senex óptume, quantumst ín terra, sine [me] hóc exorare áps te,
Vt istúc delictum désistas tanto ópere ire oppugnátum.
NI. Ni abeás, quamquam tu bélla's, malum tibi mágnum dabo iam. BA. Pátiar:
Non métuo nequid míhi doleat quod férias. NI. Vt blandíloquast.
Hei míhi, metuo. BA. Hic magis tránquillust: * * *
I hac mécum intro: atque ibi síquid uis filium concastigáto.
NI. Abin á me, scelus? BA. Sine, méa pietas, te exórem. NI. Exores tú me?
SO. Ego quídem ab hoc certe exórabo. PH. Immo ego te óro ut me intro abdúcas.
SO. Lepidúm te. PH. At scin quo pácto me ad te intro ábducas? SO. Mecum út sis.

PH. Omnía quae cupio cónmemoras. SO. * * * *
NI. Vidi égo nequam homines, uérum te neminem deteriorem. PH. Íta sum.
BA. I hac mécum intro, ubi tibi sít lepide uictíbus uino atque unguéntis.
NI. Satis, sátis iam uostrist cónuiui: nil paénitet ut sim accéptus:
Quadrigéntis Philippis fílius me et Chrusálus circumduxérunt,
Quem quídem ego ut non [hodie] éxcruciem, alterum tántum auri non méream.
BA. Quid tándem, si dimídium auri reddítur? isne hac mecum íntro
Atque [índuces animum haéc] ut eis delícta ignoscas? PH. Fáciet.
NI. Minumé, nolo: nil móro: sine sic. malo íllos ulcisci ámbo.
PH. Etiám tu homo nihilí, quod di dant bŏni caue culpa amíssis.
Dimídium auri datur: áccipias potésque et scortum adcúmbas.
NI. Egone úbi filius conrúmpatur meus, íbi potem? PH. Potándumst.
NI. Egon quom haéc cum illo adcubet ínspectem? BA. Immo equidém pol tecum adcúmbam.
NI. Caput prúrit: perii. uíx negito. PH. Non tíbi in mentemst, [te] amábo,
Si dúm uiuas tibi béne facias, pol id quidem ésse hau perlongínquom,
Neque si hóc hodie amissís, id post mortem éuenturum esse úmquam?

NI. Quid agó? PH. Quid agas rogitás etiam? NI. Lubet ét metuo. BA. Quid métuis?
NI. Ne obnóxius filio sim ét seruo. BA. Mel méum, amabo, istaec fíunt.
Tuust: únde illum sumére censes, nisi quód tute illi déderis?
Hanc uéniam illis sine te éxorem. NI. Vt terebrát: satin offirmátum
Quod míhi erat, [nunc] id me éxorat? BA. Te amábo et te amplexábor.
NI. Tua sum ópera et propter te ínprobior. BA. Ne tís quam mea mauéllem.
NI. Age iam, útut est, etsist dédecori, patiár: facere inducam ánimum.
BA. Satin égo istuc habeo offírmatum * * * * ?
NI. Quod díxi semel, hau mútabo. BA. It dies: ite intro adcúbitum:
Filii uos expectánt intus. NI. Quam quidem áctutum emoriámur?
BA. Vespér hic est: ite, sequímini. PH. Ducite nós quo lubet addíctos.
BA. Lepide ípsi hi sunt captí, suis qui filiis fecere insídias.

C A T E R V A.

Hí senes nisi füissent nihili iam índe ab adulescéntia,
Nón hodie hoc tantúm flagitium fácerent canis cápitibus:
Néque adeo haec facerémus, ni antehac uídissemus fíeri,
Ýt aput lenonés riuales fíliis fierént patres.
Spéctatores, uós ualere uólumus: clare adplaúdite.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 trochaicus octonarius
- 2 creticus tetrameter acatalectus
- 4 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica catalectica
- 5 ad 18 iambici senarii
- 19 trochaicus septenarius
- 20 bacchiacus tetrameter catalecticus
- 21 ad 26 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 27 et 28 cretici tetrametri acatalecti
- 29 ad 108 trochaici septenarii
- 109 ad 367 iambici senarii
- 368 ad 499 trochaici septenarii
- 500 ad 525 iambici senarii
- 526 ad 572 trochaici septenarii
- 573 ad 611 iambici senarii
- 612 ad 615 trochaici octonarii
- 616 creticus tetrameter acatalectus
- 617 ad 619 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 620 duae tripodiae trochaicae catalecticae
- 621 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica catalectica
- 622 ad 624 cretici tetrametri acatalecti
- 625 bacchiacus tetrameter acatalectus
- 626 ad 628 trochaici octonarii
- 629 ad 639 trochaici septenarii
- 640 ad 642 trochaici octonarii
- 643 et 645 binae tripodiae trochaicae catalecticae
- 644 creticus tetrameter acatalectus
- 646 iambicus dimeter acatalectus
- 647 ad 649 cretici tetrametri acatalecti
- 650 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica catalectica
- 651 ad 654 cretici tetrametri acatalecti
- 655 iambicus dimeter acatalectus
- 656 et 657 trochaici dimetri catalectici
- 658 creticus tetrameter acatalectus

V. 659 trochaica tripodia catalectica
- 660 et 661 bacchiaci dimetri catalectici
- 662 bacchiacus tetrameter acatalectus
- 663 ad 667 cretici dimetri acatalecti cum tripodiis trochaicis catalecticis
- 668 ad 760 trochaici septenarii
- 761 ad 924 iambici senarii
- 925 ad 952 iambici octonarii
- 953 ad 955 trochaici octonarii
- 956 trochaicus septenarius
- 957 ad 978 iambici octonarii
- 979 ad 985 trochaici octonarii
- 986 trochaicus septenarius
- 987 et 988 iambici octonarii
- 989 ad 996 trochaici octonarii
- 997 ad 1075 iambici senarii
- 1076 ad 1086 anapaestici octonarii et septenarii alternantes
- 1087 et 1088 anapaestici septenarii
- 1089 ad 1098 anapaestici octonarii
- 1099 ad 1108 anapaestici septenarii
- 1109 ad 1115 cretici tetrametri acatalecti
- 1116 creticus tetrameter catalecticus
- 1117 ad 1119 trochaici septenarii
- 1120 et 1121 bacchiaci hexametri acatalecti
- 1122 ad 1138 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 1139 et 1140 bacchiaci hexametri acatalecti
- 1141 ad 1148 trochaici septenarii
- 1149 ad 1206 anapaestici septenarii
- 1207 ad 1211 trochaici septenarii.

T. MACCI PLAVTI

C V R C V L I O.

ARGVMENTVM.

Curcúlio missu Phaédromi it [in] Cáriam,
Vt pétat argentum. ínibi eludit ánulo
Riuálem, scribit átque opsignat líteras.
Cognóscit signum Lýco, ubi uidit, mílitis:
Vt amícam mittat, prétium lenoní dedit.
Lycónem miles ác lenonem in iús rapit.
Ipsús sororem quám peribat rápperit,
Orátu quoius Phaédromo nuptúm locat.

PERSONAE.

PALINVRVS SERVOS
PHAEDROMVS ADVLESCENS
LEAENA ANVS
PLANESIVM VIRGO
CAPPADOX LENO
COQVOS
CVRCVLIO PARASITVS
LVCO TARPESSITA
CHORAGVS
THERAPONTIGONVS MILES
CANTOR.

ACTVS I.

PALINVRVS. PHAEDROMVS. (PVER.)

PA. Quo téd hoc noctis dícam proficiscí foras
Cum istóc ornatu cúmque hac pompa, Phaédrome?
PH. Quo Vénus Cupidoque ínperat suadétque Amor:
Si média nox est síuest prima uéspera,
Si státus condictus cum hóste intercedít dies,
Tamen ést eundum quo ínperant ingrátiis.
PA. At tándem tandem . . PH. Tándem es odiosús mihi.
PA. Istúc quidem nec béllumst nec memorábile:
Tuté tibi puer es: laútus luces céreum.
PH. Egone ápicularum cóngestum opera nón feram,
Ex dúlci oriundum, mélculo dulcí meo?
PA. Nam quó te dicam ego íre? PH. Si tu mé roges,
Dícam út scias. PA. Si rógitem, quid respóndeas?
PH. Hoc Aésculapi fánumst. PA. Plus iam annó scio.
PH. Huic próxumum illut óstiumst oculíssumum.
Salué: ualuistine úsque, oculissumum óstium?
PA. Caruítne febris te herí uel nudiustértius,
Et herí cenauistíne? PH. Deridésne me?
PA. Quid tú ergo, insane, rógitas ualeatne óstium?
PH. Bellíssumum hercle uídi et taciturníssumum:
Numquam úllum uerbum múttit: quom aperitúr, tacet,

Quomque ílla noctu cláncululum ad me exít, tacet.
PA. Numquíd tu quod te aut génere indignum sít tuo
Facis aút inceptas fácinus facere, Phaédrome?
Num tú pudicae quoípiam insidiás locas
Aut quám pudicam opórtet esse? PH. Némini,
Nec me ílle sierit Iúppiter. PA. Ego itém uolo:
Ita tuum conferto amáre semper, sí sapis,
Ne id quód ames, populus sí sciat, tibi sít probro.
Sempér curato né sis intestábilis.
PH. Quid istúc est uerbi? PA. Caúte ut incedás uia:
Quod amás amato téstibus praeséntibus.
PH. Quin léno hic habitat. PA. Némo hinc prohibet néc uotat
Quin quód palamst uenále, si argentúmst, emas.
Nemo íre quemquam púplica prohibét uia,
Dum né per fundum saéptum faciat sémitam:
Dum téd apstineas núpta uidua uírgine
Iuuentúte et pueris líberis, ama quód lubet.
PH. Lenónis haec sunt aédes. PA. Male istis éuenat.
PH. Qui? PA. Quía scelestam séruitutem sér-uiunt.
PH. Oblóquere. PA. Fiat máxume. PH. Etiam [tú] taces?
PA. Nempe óbloqui me iússeras. PH. At núnc uoto.
[Set] íta ut occepi dícere, eist ancíllula . .
PA. Nempe huíc lenoni qui híc habet? PH. Recté tenes.
PA. Minus fórmidabo ne éxcidat. PH. Odiósus es.
Eam uólt meretricem fácere: [at] ea me déperit:
Ego aútem cum illa fácere nolo mútuom.

PA. Quid itá? PH. Quia proprium fácio: amo paritér semul.
PA. Malus clándestinus ést amor, damnúmst merum.
PH. Est hércle ita ut tu dícis. PA. Iamne ea fért iugum?
PH. Tam a mé pudicast quási soror mea sít, nisi
Sist aúsculando quípiam inpudícior.
PA. Sempér, tu scito, flámma fumo próxumast:
Fumó comburi níl potest, flammá potest.
E núce nuculeum qui ésse uolt, frangít nucem:
Qui uólt cubare, pándit saltum sáuiis.
PH. At illást pudica néque dum cubitat cúm uiris.
PA. Credám, pudor si quoíquam lenoní siet.
PH. Immo út illam censes? út quaeque illi occássiost
Subrúpere se ad me: ubi sáuium oppegít, fugit.
Id eó fit, hic quia léno aegrotus íncubat
In Aésculapi fáno: is me excruciát. PA. Quid est?
PH. Aliás me poscit pró illa trigintá minas,
Aliás talentum mágnum: neque quicquám queo
Aequí bonique ab eo ínpetrare. PA. Iniúriu's,
Qui quód lenoni núllist id ab eó petas.
PH. Nunc hínc parasitum in Cáriam missí meum
Petítum argentum a mĕo sodali mútuom:
Quod sí non adfert, quó me uortam néscio.
PA. Si dĕos salutas, déxtrouorsum cénseo:
Nunc ára Veneris haéc est ante horúnc foris.
PH. Me inférre Veneri uóui iam ientáculum.
PA. Quid? án te pones Véneri iam ientáculo?
PH. Me té atque hosce omnis. PA. Túm tu Venerem uómere uis.

PH. Cedo, púere, sinum. PA. Quíd facturu's? PH. Iám scies.
Anus híc solet cubitáre custos iánitrix:
Nomén Leaenaest: múltibiba atque mérobibast.
PA. Quasi tú lagaenam dícas, ubi uinúm solet
Chium ésse. PH. Quid opust uérbis? uinosíssumast:
Eaque éxtemplo ubi uino hásce conspersí foris,
De odóre adesse mé scit, aperit ílico.
PA. Eine híc cum uino sínus fertur? PH. Nísi neuis.
PA. Nolo hércle: nam isti hunc quí fert adflictúm uelim:
Ego nóbis ferri cénsui. PH. Quin tú taces?
Siquíd super illi fúerit, id nobís sat est.
PA. Quisnam ístic fluuiust, quém non recipiát mare?
PH. Sequere hác, Palinure, mé ad foris: fi mi óp-sequens.
PA. Ita fáciam. PH. Agite bíbite, festiuaé fores,
Potáte, fite míhi uolentes própitiae.
PA. Voltísne oliuas aút pulmentum aut cápparim?
PH. Exúscitate uóstram huc custodém mihi.
PA. Profúndis uinum: quaé te res agitánt? PH. Sine.
Viden? áperiuntur aédes festiuíssumae:
Num múttit cardo? est lépidus. PA. Quin das sá-uium?
PH. Tace: ócultemus lúmen et uocém. PA. Licet.

LEAENA. PALINVRVS. PHAEDROMVS.

LE. Flos uéteris uini náribus meis obiéctust: eius amor cúpidam
Me prólicit huc per ténebras: ubi ubist, própe mest: euax, hábeo.
Salue, ánime mi, lepos Líberi: ut uéteris [ego] sum cúpida.
Nam ómnium unguéntum odos praé tuo naúteast:
Tú mihi stácte, tu cínnamum, tú rosa,
Tú crocinum et cásia's, tu bdéllium.
Nam ubi tú profussus és, ibi ego me péruelim sepúltam.
PA. Sitit haéc anus: quantillúm sitit? PH. Modicást, capit quadrántal.
PA. Pol ut praédicas, uindémia haec huic ánui non satis sólist.
LE. Sét quom adhuc náso, odos, ópsecutú's meo,
Dá uicissím meo gútturi gaúdium.
Níl ago técum: ubist ípsus? ipsum éxpeto
Tángere, inuérgere in mé liquorés tuos,
Síne, ductím. set hac ábiit, hac pérsequar.
PA. Canem ésse hanc quidem magis pár fuit: sagáx nasum habet. LE. Amábo,
Quóia uox sonát procul?
PH. Cénseo hanc áppellandam ánum [esse]: adibó. redi,
Réspice ad mé, Leaena. LE. Ínperatór quis est?
PH. Vínipollens, lépidus Liber,
Tibí qui screánti siccaé semisómnae
Adfért potiónem et sitím [tuam] sedátum it.
LE. Quám longe a me abest? PH. Lúmen hoc uide.

LE. Grándiorém gradum ergó face ad me, ópsecro.
PH. Sálue. LE. Egon sálua sim, quaé siti sícca sum?
PH. At iám bibes. LE. Diú fit. PH. En tibi [hóc], anus lepida. LE. Sálue,
Oculíssume homo. PA. Age ecfunde hóc cito in bárathrum: prolue própere
Cloácam. PH. Tace: nolo huíc male dicí. PA. Faciam igitur pótius.
LE. Venús, de paulo paúlulum hoc dabó tibi hau lubénter:
Nam tíbi propitiantés amantes uínum dant potántes
Omnés: mihi hau saepe éuenunt talés hereditátes.
PA. Hóc [sis] uide ut auáriter merum ín se inpura ingúrgitat
Faúcibus plenís. LE. Hahahe. PA. Quid ést? ecquid lubét? LE. Lubet.
PA. Míhi quoque etiam stímulo fodere té lubet. PH. Nolí, tace.
PA. Táceo [ego]: ecce autém bibit arcus: hércle credo, hodié pluet.
PH. Périi hercle: huic quid prímum dicam néscio. PA. Hem, istuc quód mihi dixti.
PH. Quíd id est? PA. Periisse út te dicas. PH. Mále di tibi faxínt. PA. Dice isti.
PH. Iámne ego huic dicó? PA. Quid dices? PH. Mé perisse. PA. Age díce. PH. Anus audi.
Hóc uolo scíre te: pérditus súm miser.
LE. Át pol ego oppidó seruata.
Sét quid est quód lubet pérditum dícere
Té esse? PH. Quia [ego] id quód amo careo.
LE. Phaédrome mi, ne plóra amabo:

Tú me ne sitiám curato: ego tíbi iam quod amas húc adducam.
PH. Né ego, si fidém [tu] mecum séruas, aureá pro statua
Víneam tibi státuam, quae sit gútturi tuó monimentum.
Pálinure, in terrá qui me erit aéque fortunátus, illa
Sí ad me bitet? PA. Édepol qui amat, sí eget, misera aerúmna adficitur.
PH. Nón ita res est: nám confido párasitum hodie [huc] áduenturum
Cúm argento ad me. PA. Mágnum inceptas, sí illut expectás quod nusquamst.
PH. Quíd si adeam ad foris átque occentem? PA. Sí lubet, neque uotó neque iubeo,
Quándo ego te uideo ínmutatis móribus esse, ere, átque ingenio.
PH. Péssuli, heus péssuli, uós salutó lubens,
Vós amo, uós uolo, uós peto atque ópsecro,
Gérite amantí mihi mórem amoeníssumi:
Fíte caussá mea lúdii bárbari,
Sússulite, ópsecro, et míttite istánc foras,
Quaé mihi mísero amanti éxbibit sánguinem.
Hóc uide ut dórmiunt péssuli péssumi
Néc mea grátia cónmouent se ócius.
Perspício nihili meam uos facere grátiam. st, táce tace.
PA. Táceo hercle equidem. PH. Séntio
Sonitúm: tandem edepol míhi morigeri péssuli [illi] fíunt.

LEAENA. PLANESIVM. PALINVRVS. PHAEDROMVS.

LE. Plácide egredere et sónitum prohibe fórium et crepitum cárdinum,
Né quod hic agimus érus percipiat fíeri, mea Planésium.
Máne, suffundam aquolám. PA. Viden ut anus trémula medicinám facit?
Ĕapse merum condídicit bibere: fóribus dat aquam quám bibant.
PL. Ýbi tu's, qui me cónuadatu's Véneriis uadimóniis?
Sísto ego tibi me et míhi contra itidem [tú te] ut sistas suádeo.
PH. Ádsum: nam si apsim haút recussem quín mihi male sit, mél meum.
PL. Ánime mi, [me] prócul amantem abésse haut consentáneumst.
PH. Pálinure, Palinúre. PA. Eloquere, quíd est quod Palinurúm uocas?
PH. Ést lepida. PA. Nimis lépida. PH. Sum deus. PA. Ímmo homo hau magní preti.
PH. Quíd uidisti aut quíd uidebis mágis dis aequiperábile?
PH. Mále uales, ere, quód mihi aegrest. PH. Mále mi morigerú's: tace.
PA. Ípsus se excruciát qui homo quod amat uídet nec potitur dúm licet.
PH. Récte obiurgat: sáne haut quicquamst mágis quod cupiam iám diu.
PL. Téne me, amplectere érgo. PH. Hoc etiamst quam ób rem cupiam uíuere:

Quía te prohibet érus, clam potior. PL. Próhibet? nec prohibére quit
Néc prohibebit, nísi mors meum animum áps te abalienáuerit. 174
PH. Síbi sua habeant régna reges, síbi diuitias díuites,
Síbi [illi] honores, síbi uirtutis, síbi pugnas, sibi proélia:
Dúm mi apstineant ínuidere, síbi quisque habeant quód suumst.
PA. Ĕnimuero nequeó durare quín ego erum accussém meum:
Nám bonumst pausíllum amare sáne, insane nón bonumst:
Vérum totum insánum amare hoc ést quod meus erús facit. 180
Quíd tu? Venerin péruigilare té uouisti, Phaédrome?
Nám hoc quidem edepol haú multo post lúce lucebít. PH. Tace.
PA. Quíd, taceam? quin tu ís dormitum? PH. Dórmio: ne occlámites.
PA. Tú quidem uigilas. PH. Át meo more dórmio: hic somnúst mihi. 184
PA. Heús tu, mulier: mále mereri de ínmerenti inscítiast.
PL. Írascare, sí te edentem hic á cibo abigat. PA. Ílicet:
Páriter hos períre amando uídeo: uterque insániunt.
Víden ut misere móliuntur? néqueunt conplectí satis.
Étiam dispertímini? PL. Nullist hómini perpetuóm bonum:
Iam huíc uoluptati hóc adiunctumst ódium. PA. Quid ais, própudium? 190
Túne etiam cum nóctuinis óculis odium mé uocas,
Ébriolae persólla, nugae? PH. Tún meam Venerem uítuperas?

Quód quidem mihi pollúctus uirgis séruos sermoném serat?
Át ne tu hercle cúm cruciatu mágno dixisti íd tuo.
Hém tibi male díctis pro istis, díctis moderari út queas.
PA. Tùam fidem, Venus nóctuuigila. PH. Pérgin etiam, uérbero?
PL. Nóli amabo uérberare lápidem, ne perdás manum.
PA. Flágitium probrúmque magnum, Phaédrome, expergéfacis:
Béne monstrantem púgnis caedis, hánc amas, nugás meras.
Hócine fieri ut ínmodestis te híc modereris móribus?
PH. Aúro contra cédo modestum amátorem: a me aurum áccipe.
PA. Cédo mihi contra aúrichalco, quoí ego sano séruiam.
PL. Béne uale, ocule mí: nam sonitum et crépitum claustrorum aúdio:
Aédituom fanum áperire [arbitrór. set] quaeso ad húnc modum
Ínter nos amóre utemur sémper subreptício?
PH. Mínume: nam parasítum missi núdiusquartus Cáriam
Pétere argentum: is hódie hic aderit. PL. Nímium consultás diu.
PH. Íta me Venus amét, ut ego te hoc tríduom numquám sinam
Ín domo esse istác, quin ego te líberalem líberem.
PL. Fácito ut memineris: tene etiam príus quam hinc abeo sáuium.
PH. Sí quidem mi hercle régnum detur, númquam id potius pérsequar.

Quándo ego te uidébo? PL. Hem, istoc uérbo uindictám para:
Sí amas, eme: ne rógites. facito ut prétio peruincás tuo.
Béne uale. PH. Iamne égo relinquor? púlcre, Palinure, óccidi.
PA. Égo quidem, qui et uápulando et sómno pereo. PH. Séquere me.

ACTVS II.

CAPPADOX. PALINVRVS.

CA. Migráre certumst núnc ïam ex fanó foras,
Quando Aésculapi ita séntio senténtiam,
Vt quí me nihili fáciat nec saluóm uelit.
Valétudo decréscit, adcrescít labor.
Nam iám quasi sona líene cinctus ámbulo:
Geminós in uentre habére uideor fílios.
Nil métuo nisi ne médius disrumpár miser.
PA. Si récte facias, Phaédrome, auscultés mihi
Atque ístam exturbes éx animo aegritúdinem.
Paués parasitus quía non rediit Cária:
Adférre argentum crédo: nam si nón ferat,
Torménto non retinéri potuit férreo,
Quin réciperet se huc éssum ad praesepém suam.
CA. Quis hic ést qui loquitur? PA. Quóiam uocem ego aúdio?
CA. Estne híc Palinurus Phaédromi? PA. Quis hic ést homo
Cum cónlatiuo uéntre atque oculis hérbeis?
De fórma noui: dé colore nón queo
Nouísse; iamiam nóui: lenost Cáppadox.
Congrédiar. CA. Salue, Pálinure. PA. O scelerúm caput,
Saluéto: quid agis? CA. Víuo. PA. Nempe ut dígnus es?

Set quíd tibist? CA. Lien énecat, renés dolent,
Pulmónes distrahúntur, cruciatúr iecur,
Radíces cordis péreunt, hirae omnés dolent.
PA. Tum te ígitur morbus ágitat hepatiárius.
CA. Lién dierectust. PA. Ámbula: id lieni óptumumst.
CA. Facilést miserum inridére. PA. Quin tu aliquót dies
Perdúra, dum intestína exputescúnt tibi
Nunc dúm salsura sát bonast. si id féceris,
Veníre poteris íntestinis uílius.
CA. Aufér quaeso ista atque hóc responde quód rogo:
Potin cóniecturam fácere, si narrém tibi
Hac nócte quod ego sómniaui dórmiens?
PA. Vah, sólus hic homost quí sciat diuínitus:
Quin cóniectores á me cōnsiliúm petunt:
Quod eís respondi, ea ómnes stant senténtia.

Coqvos. Palinvrvs. Cappadox.

CO. Palinúre, quid stas? quín depromuntúr mihi
Quae opus súnt, parasito ut sít paratum prándium,
Quom uéniat. PA. Mane sis, dum huíc conicio sómnium.
CO. Tute ípse siquid sómniasti ad mé refers.
PA. Fateór. CO. Abi, deprome. PA. Áge tu interea huic sómnium
Narrá: meliorem quam égo sum suppónó tibi:
Nam quód scio omne ex hóc scio. CA. Operam ut dét. PA. Dabit.

CA. Facit híc quod pauci, ut sít magistro [suo] ópsequens.
Da mi ígitur operam. CO. Tam étsi non noui, dabo.
CA. Hac nócte in somnis uíssus sum tuérier
Procúl sedere lónge a me Aesculápium:
Neque eum ád me adire néque me magni péndere
Vissúmst. CO. Item alios dĕos facturos scílicet:
Sane ílli inter se cóngruont concórditer.
Nihil ést mirandum, mélius si nil sít tibi.
Namque íncubare sátius te fuerát Ioui,
Auxílium tibi qui in iúre iurandó tulit.
CA. Si quidem íncubare quí periurarínt uelint,
Locus nón praehiberi pótis est in Capitólio.
CO. Hoc ánimum aduorte: pácem ab Aesculápio
Petás, ne fors tibi éuenat magnúm malum,
Quod ín quiete tíbi portentumst. CA. Béne facis:
Ibo átque orabo. CO. Quaé res male uortát tibi.

. . . .

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

ACTVS III.

* * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * *

PALINVRVS. PHAEDROMVS.

. . . .

PA. Pro di ínmortales, quém conspicio? quí illic est?
Estne híc parasitus, míssus quist in Cáriam?
Heus [éxi,] Phaedrome, éxi, exi, exi inquam ócius.
PH. Qui istíc clamorem tóllis? PA. Parasitúm tuum
Videó currentem, ellum úsque platea in últuma.
Hinc aúscultemus quíd agat. PH. Sane cénseo.

CVRCVLIO. PHAEDROMVS. PALINVRVS.

CV. Dáte uiam mihi, nóti ignoti, dúm ego hic officiúm meum
Fácio: fugite omnés, abite et dé uia secédite,
Néquem in cursu cápite aut cubito aut péctore offendam aút genu.
Íta nunc subito própere et celere obiéctumst mihi negótium.

Néc quisquam sit tám opulentus, quí mi opsistat ín uia,
Néc strategus néc turannus quísquam neque agoránomus
Néc demarchus néc comarchus néc cum tanta glória,
Quín cadat, quin cápite sistat ín uia de sémita.
Túm isti Graeci pálliati cápite operto qui ámbulant,
Qui íncedunt suffárcinati cúm libris, cum spórtulis,
Cónstant, conserúnt sermones ínter sese drápetae:
Ópstant opsistúnt occedunt cúm suis senténtiis:
Quós semper uideás lubentis ésse in thermipólio:
V́bi quid subrupuére, operto cápitulo calidúm bibunt,
Trístes atque ebríoli apscedunt: ĕos ego si [hic] offéndero,
Éx uno quoque ĕorum excutiam crépitum polentárium.
Túm isti qui ludúnt datatim sérui scurrarum ín uia,
Ét datores ét factores ómnis subdam súb solum.
Prŏinde se domí contineant, uítent infortúnio.
PH. Récte hic monstrat, se ínperare póscit: nam ita nunc mós uiget,
Íta nunc seruitiúmst: profecto módus haberi nón potest.
CV. Écquis est qui míhi conmonstret Phaédromum geniúm meum?
Íta res subitast: céleriter mihi hómine conuentóst opus.
PA. Té ille quaerit. PH. Quíd si adeamus? heús Curculio, té uolo.
CV. Quís uocat? quis nóminat me? PH. Quí te conuentúm cupit.
CV. Haú [me] magis cupís, quam te ego cúpio. PH. O mea opportúnitas,

Cúrculio exoptáte, salue. CV. Sálue. PH. Saluom gaúdeo
Te áduenire: cédo tuam mi déxteram. ubi sunt spés meae?
Éloquere opsecro hércle. CV. Eloquere, te ópsecro [hercle], ubi súnt meae?
PH. Quíd tibist? CV. Tenebrae óboriuntur, génua inedia súccidunt.
PH. Lássitudine hércle credo. CV. Rétine, retine me, ópsecro.
PH. Víde ut expalluít: datin isti séllam ubi adsidát cito
Ét aqualem cum aquá? properatin ócius? CV. Animó malest.
PH. Vín aquam? CV. Si frústulentast, da ópsecro hercle, opsórbeam.
PH. Vaé capiti tuo. CV. Ópsecro hercle fácite uentum ut gaúdeam.
PH. Máxume. CV. Quid fácitis quaeso? PA. Véntum. CV. Nolo equidém mihi
Fíeri uentulúm. PH. Quid igitur? CV. Ésse, ut uentum gaúdeam.
PH. Iúppiter te díque perdant. CV. Périi: prospició parum,
Ós amarumst, déntes † plenos, líppiunt faucés fame:
Íta cibi uocíuitate uénio lassis láctibus.
PH. Iám edes aliquid. CV. Nólo hercle aliquid, cértum quam aliquid máuolo.
PH. Ímmo si sciás reliquiae quaé sint. CV. Scire nímis lubet
Vbi sient: nam illís conuentis sáne opus est meis déntibus.

PH. Pérnam suis abdómen sumen glándium. CV. Ain tu ómnia haec?
Ín carnarió fortasse dícis? PH. Immo in láncibus:
Quaé tibi sunt paráta, postquam scímus uenturúm. CV. Vide
Né me ludas. PH. Íta me amabit quám ego amo, ut ego hau méntior.
Sét quod te missí nihilo sum cértior. CV. Nihil áttuli.
PH. Pérdidisti me. CV. Ínuenire póssum, si mi operám dabis.
Póstquam tuo iussú profectus súm, perueni in Cáriam.
Vídeo tuum sodálem, argenti rógo uti faciat cópiam.
Scíres uelle grátiam tuam: nóluit frustrárier,
Ýt decet uelle hóminem amicum amíco atque opitulárier:
Réspondit mihi paúcis uerbis átque adeo fidéliter,
Quód tibist itém sibi esse, máxumam argenti ínopiam.
PH. Pérdis me tuis díctis. CV. Immo séruo et seruatúm uolo.
Póstquam mihi respónsumst, abeo ab íllo maestus ád forum,
Mé illo frustra déuenisse. fórte aspicio mílitem:
Ádgredior hominém, saluto aduéniens: 'salue' inquít mihi,
Praéndit dexterám, seducit, rógat quid ueniam Cáriam:
Díco me illo uénisse animi caússa. ibi me intérrogat,
Écquem in Epidauró Luconem tárpessitam nóuerim.
Díco me nouísse. 'quid? lenónem Cappadocem?' ádnuo
Víssitasse. "sét quid eum uis?" 'quía de eo emi uírginem

Tríginta minís, uestem, aurum: et pro hís decem accedúnt minae.'
"Dèdistin tu argentum?" ínquam. 'immo' [inquit] 'ăput tarpessitám situmst
Íllum quem dixí Luconem, atque èi mandaui, qui ánulo
Mĕo tabellas ópsignatas áttulisset, út daret
Óperam ut mulierem á lenone cum aúro et ueste abdúceret.'
Póstquam hoc mihi narráuit, abeo ab íllo. reuocat me ílico,
Vŏcat ad cenam: réligio fuit, dénegare nólui.
'Quíd si abeamus, décumbamus?' ínquit. consiliúm placet.
Néque diem decét remorari néque nocti nocérier.
Ómnis res parátast et nos quíbus paratumst ádsumus.
Póstquam cenati átque adpoti, tálos poscit síbi in manum,
Próuocat me in áleam, ut ego lúdam. pono pállium:
Ílle suum anulum ópposiuit, ínuocat Planésium.
PH. Mĕosne amores? CV. Táce parumper. iácit uolturios quáttuor.
Tálos arripio, ínuoco almam mĕam [mihi] nutricem Hérculem,
Iácto basilicúm, propino mágnum poclum: ille éxbibit,
Cáput deponit, cóndormiscit. égo ei subduco ánulum,
Déduco pedés de lecto clám, ne miles séntiat.
Rógitant serui quó eam: dico me íre quo saturí solent.
Óstium ubi conspéxi, exinde me ílico protinám dĕdi.
PH. Laúdo. CV. Laudató, quando illut quód cupis ecfécero.

Ĕamus nunc intro, út tabellas cónsignemus. PH. Núm moror?
CV. Átque aliquid prius ópstrudamus, pérnam sumen glándium:
Haéc sunt uentris stábilimenta: páne et assa búbula,
Póclum grande [et] aúla magna, ut sátis consilia súppetant.
Túte tabulas cónsignato: híc minstrabit, [dúm] ego edam.
Dícam quem ad modúm conscribas. séquere me hac intró. PH. Sequor.

ACTVS IIII.

LVCO. CVRCVLIO (CVM PVERO). CAPPADOX.

LV. Beátus uideor: súbduxi ratiúnculam,
Quantum aéris mihi sit quántumque alieni siet.
Diués sum, si non réddo eis quibus déhibeo.
[Si reddo illis quibus debeo, plus alieni est.]
Verum hércle uero bélle quom recógito,
Si mágis me instabunt, ád praetorem súfferam.
Habént hunc morem plérique argentárii,
Vt álius alium póscant, reddant némini,
Pugnís rem soluant, síquis poscat clárius.
Qui homó mature quaésiuit pecúniam,
Nisi eám mature pársit, mature éssurit
Cupio áliquem [mi] emere púerum, qui ussurárius
Nunc míhi quaeratur: ússus est pecúnia.
CV. Nil tú me saturum mónueris: memini ét scio.
Ego hóc ecfectum lépide tibi tradám: tace.
Edepól ne ego hic med íntus expleuí probe
Et quidem reliqui in uéntre cellae uní locum,
Vbi réliquiarum réliquias recónderem.
Quis hic ést operto cápite qui Aesculápium
Salútat? attat, quém quaerebam. séquere me.
Simulábo quasi non nóuerim. heus tu, té uolo.
LV. Vnócule, salue. CV. Quaéso deridésne me?
LV. De Cóclitum prosápia te esse árbitror:
Nam i súnt unoculi. CV. Cátapulta hoc ictúmst mihi

Apút Sicuonem. LV. Nám quid id refért mea,
An aúla quassa cúm cinere ecfossús siet?
CV. Supérstitiosus híc quidemst: uera praédicat:
Namque íllae catapultae ád me crebro cónmeant.
Aduléscens, ob rem púplicam hoc intús mihi
Quod ínsigne habeo, quaéso ne me incómities.
LV. Licetne ínforare, si íncomitiare haú licet?
CV. Non ínforabis mé quidem, nec míhi placet
Tuúm profecto néc forum nec cómitium.
Set húnc quem quaero cónmonstrare sí potes,
Inı́bis a me sólidam et grandem grátiam.
Lucónem quaero tárpessitam. LV. Díc mihi,
Quid eúm nunc quaeris? aút quoiati's? CV. Éloquar:
Ab Thérapontigono Plátagidoro mílite.
LV. Noui édepol nomen: nám mihi istoc nómine,
Dum scríbo, expleui tótas ceras quáttuor.
Set quíd Luconem quaéris? CV. Mandatúmst mihi
Vt hás tabellas ád eum ferrem. LV. Quís tu homo's?
CV. Libértus illius, quem ómnes Summanúm uocant.
LV. Summáne, salue. quí Summanu's? fác sciam.
CV. Quia uéstimenta [méa], ubi obdormiui ébrius,
Summáno: ob eam rem me ómnes Summanúm uocant.
LV. Alibí te meliust quaérere hospitiúm tibi:
Aput mé profecto níhil est Summanó loci.
Set istúm quem quaeris égo sum. CV. Quaeso, túne is es,
Lucó tarpessita? LV. Égo sum. CV. Multam mé tibi
Salútem iussit Thérapontigonus dícere
Et hás tabellas dáre me iussit. LV. Míhine? CV. Ita.

Cape, sígnum nosce. nóstin? LV. Quid ni nóuerim?
Clupeátus elephantum úbi machaera díssicit.
CV. Quod istíc scriptum esset, íd te orare iússerat
Profécto ut faceres, sŭam si uelles grátiam.
LV. Concéde: inspiciam quid sit scriptum. CV. Máxume
Tuo árbitratu, dum aúferam aps te id quód peto.
LV. 'Milés Luconi in Épidauro [hospes] hóspiti
Suo Thérapontigonus Plátagidorus plúrumam
Salútem dicit.' CV. Méus hic est, hamúm uorat.
LV. 'Tecum óro et quaeso, qui hás tabellas ádferet
Tibi, út ei detur quám istic emi uírginem,
Quod té praesente isti égi teque intérprete,
Et aúrum et uestem. iám scis ut conuénerit.
Argéntum des lenóni [et] huic des uírginem.'
Vbi ípsust? quor non uénit? CV. Ego dicám tibi:
In Cáriam quia núdiusquartus uénimus
Ex Índia: ibi nunc státuam uolt dare aúream
Solidám faciundam ex aúro Philippo, quaé siet
Septémpedalis, fáctis monimentúm suis.
LV. Quam ob rem ístuc? CV. Dicam: quía enim Persas Páphlagonas
Sinópas Arabes Cáras Cretanós Suros
Rhodiam átque Luciam, Pérediam et Bibésiam,
Centaúromachiam et Clássiam Vnomámmiam
Libuámque totam [et] ómnem Conterebrómiam,
Dimídiam partem nátionum usque ómnium
Subégit solus íntra uigintí dies.
LV. Vah. CV. Quíd mirare? LV. Quía enim in cauea sí forent
Conclússi [illi] itidem ut púlli gallinácei,
Ita nón potuere uno ánno circumírier.

Credo hércle te esse ab íllo: nam ita nugás blatis.
CV. Immo étiam porro, sí uis, dicam. LV. Níl moror.
Sequere hác: te apsoluam, qua áduenisti grátia.
Atque éccum uideo * * * * * *
* * * * * léno, salue. CA. Dí te ament.
LV. Quid hóc quod ad te uénio? CA. Dicas quíd uelis.
LV. Argéntum accipias, cúm illo mittas uírginem.
CA. Quid quód iuratus súm? LV. Quid id refért tua,
Dum argéntum accipias? CA. Quí monet quasi ádiuuat.
Sequímini. CV. Leno, cáue [ne] in te sit móra mihi.

CHORAGVS.

Édepol nugatórem lepidum lépide hunc nanctust Phaédromus.
Hálophantamne an súcophantam hunc mágis dicam esse néscio.
Órnamenta quaé locaui métuo ut possim récipere.
Quámquam cum istoc míhi negoti níhil est (ipsi Phaédromo
Crédidi), tamen ádseruabo. sét dum hic egreditúr foras,
Cónmonstrabo quó in quemque hominem fácile inueniatís loco,
Né nimio opere súmat operam, síquis conuentúm uelit
Vél uitiosum uél sine uitio uél probum uel ínprobum.
Quí periurum cónuenire uólt hominem, ito in cómitium:

Quí mendacem et glóriosum, apút Cloacinaé sacrum.
Dítis damnosós maritos súb basilica quaérito.
Íbidem erunt scorta éxoleta quíque stipularí solent:
Súmbolarum cónlatores ăput forum piscárium.
Ín foro infumó boni homines átque dites ámbulant:
Ín medio proptér canalem ibi óstentatorés meri.
Cónfidentes gárrulique et máleuoli suprá lacum,
Qui álteri de níhilo audacter dícunt contuméliam
Ét qui ipsi sat habént quod in se póssit uere dícier.
Súb ueteribus íbi sunt qui dant quíque accipiunt faénore.
Póne aedem Castóris ibi sunt súbito quibus credás male.
Ín Tusco uico íbi sunt homines quí ipsi sese uénditant.
Ín Velabro uél pistorem uél lanium uel harúspicem
Vél qui ipsi uortánt uel qui aliis út uorsentur praéhibeant.
[Dites damnosos maritos apud Leucadiam Oppiam.]
Sét interim forés crepuere: línguae moderandúmst mihi.

CVRCVLIO. CAPPADOX. LVCO. (PLANESIVM.)

CV. I tú prae, uirgo: nón queo quod póne mest seruáre.
Et aúrum et uestem omném suam esse aiébat quam haec habéret.
CA. Nemo ít infitias. CV. Át tamen meliúsculumst monére.

LV. Meménto promissísse te, si quísquam hanc liberáli
Caussá manu adsererét, mihi omne argéntum redditum íri,
Minás triginta. CA. Méminero: de istóc quietus ésto:
Et núnc idem dicó. CV. Set haec conméminisse ego uolám te.
CA. Memini ét mancupio tíbi dabo. CV. Egone áb lenone quícquam
Mancúpio accipiam, quíbus sui nihil ést nisi una língua,
Qui abiúrant siquid créditumst? aliénos mancupátis,
Manu álienos emíttitis aliénisque inperátis:
Nec uóbis auctor úllus est nec uósmet estis úlli.
Itém genus est lenónium inter hómines meo quidem ánimo
Vt múscae culices címices pedésque pulicésque:
Odio ét malo et moléstiae: bono ússui estis núlli:
Nec uóbiscum quisquam ín foro frugí consistere aúdet:
Qui cónstitit, culpánt eum, conspúitur, uituperátur,
Eum rém fidemque pérdere, tam etsí nil fecit, áiunt.
LV. Edepól lenones méo animo nouísti, lusce, lépide.
CV. Eodem hércle uos pono ét paro: paríssumi estis híbus.
His sáltem in occultís locis prostánt, uos in foro ípso:
Vos faénore, hisce mále suadendo et lústris lacerant hómines.

Rogitátiones plúrumas proptér uos populus sciuit,
Quas uós rogatas rúmpitis: aliquám reperitis rímam:
Quasi aquám feruentem frígidam esse ita uós putatis léges.
LV. Tacuísse mauellem. CA. Haú male meditáte male dicáx es.
CV. Indígnis si male dícitur, male díctum id esse dúco:
Verúm si dignis dícitur, bene díctumst meo quidem ánimo.
Ego máncupem te níl moror nec lénonem alium quémquam.
Lucó, numquid uis? LV. Béne uale. CV. Vale. CA. Heús tu, tibi ego díco.
CV. Elóquere, quid uis? CA. Quaéso ut hanc curés [ut] bene sit ísti:
Bene ego ístam eduxi mĕae domi et pudíce. CV. Si huius míseret,
Ecquíd das qui bene sít? CA. Malum. CV. Tibi opúst qui te procúres.
CA. Quid, stúlta, ploras? né time: bene ego hércle uendidí te.
Face sís bonae frugí sies: sequere ístum bella bélle.
LV. Summáne, numquid núnc ïam me uís? CV. Vale atque sálue.
Nam et óperam [tu] et pecúniam benígne praehibuísti.
LV. Salútem multam dícito patróno. CV. Nuntiábo.
LV. Numquíd uis, leno? CA. Istás minas decém, qui me procúrem,

Dum mélius sit mihi, dés. LV. Dabuntur: crás peti iubéto.
CA. Quandó bene gessi rém, uolo hic in fáno supplicáre.
Nam illám minis olím decem puéllam paruolam émi,
Set cúm qui mihi illam uéndidit numquám postilla uídi:
Perísse credo: quíd id mea refért? ego argentum hábeo.
Quoi dí sunt homini própitii, lucrum ĕi profecto obíciunt.
Nunc rĕi diuinae operám dabo: certúmst me bene curáre.

ACTVS V.

THERAPONTIGONVS. LVCO.

TH. Nón ego nunc medíocri incedo irátus iracúndia,
Sét eapse illa qua éxcidionem fácere condidici óppidis.
Núnc nisi tu mihi própere properas dáre iam trigintá minas,
Quás ego aput te déposiui, uítam propera pónere.
LV. Nón edepol ego núnc mediocri mácto te infortúnio,
Sét eopse illo quó mactare sóleo quoi nil déhibeo.
TH. Né mihi te faciás ferocem aut súpplicare cénseas.
LV. Néc tu me quidem úmquam subiges rédditum ut reddám tibi,
Néc daturus súm. TH. Idem ego istuc quóm credebam crédidi,
Té nihil esse rédditurum. LV. Quór nunc a me igitúr petis?
TH. Scíre uolo quoi réddidisti. LV. Lúsco libertó tuo:
Ís Summanum sé uocari díxit: ei réddidi,
Qui hás tabellas ópsignatas áttulit. TH. Quas tú mihi
Tábulas, quos luscós libertos, quós Summanos sómnias?
Néc mihi quidem libértus ullus ést. LV. Facis sapiéntius
Quám latronum párs libertos quí habent et eos déserunt.
TH. Quíd fecisti? LV. Quód mandasti, féci honoris grátia:

Tùum qui signum ad me áttulisset núntium ne spérnerem.
TH. Stúltior stultó fuisti, qui hís tabellis créderes.
LV. Quís res puplica ét priuata géritur, non is créderem?
Égo abeo: tibi rés solutast récte. bellatór, uale.
TH. Quíd, ualeam? LV. At tu aegróta, si lubét, per me aetatém quidem.
TH. Quíd ego nunc faciám? quid refert mé fecisse régibus
Ýt mi oboedirént, si hic me hodie umbráticus derísserit?

CAPPADOX. THERAPONTIGONVS.

CA. Quoí homini di súnt propitii, ei nón esse iratós puto.
Póstquam rem diuínam feci, [póst] mihi in mentém uenit,
Né tarpessita éxulatum abíerit, argentum út petam,
Ýt ego potius cómedim quam ille. TH. Iússeram saluére te.
CA. Thérapontigone Plátagidore, sálue: saluos quom áduenis
Ín Epidaurum, hic hódie aput me — númquam delingés salem.
TH. Béne uocas: uerúm locata rés est ut male sít tibi.
Sét quid agit meum mércimonium àput te? CA. Nil aput mé quidem.
Né facias testís: neque equidem déhibeo quicquám. TH. Quid est?

CA. Quód fui iurátus, feci. TH. Réddin an non uírginem
Príus quam te huic meaé machaerae óbicio, mastígia?
CA. Vápulare ego té uehementer iúbeo: ne me térrites.
Ílla abductast: tu aúferere hinc á me si pergés mihi
Mále loqui profécto, quoi ego nísi malum nil déhibeo.
TH. Míhin malum minitáre? CA. Atque edepol nón minitabor, sét dabo, 571
Míhi si perges ésse molestus. TH. Léno minitatúr mihi
Měaeque pugnae proéliares plúrumae optritaé iacent?
Át ita me machaéra et clupeus * * * * 574
Béne iuuent pugnántem in acie: nísi mi uirgo rédditur,
Iam égo te faciam ut híc formicae frústillatim dífferant.
CA. Át ita meae uolséllae pecten spéculum calamistrúm meum
Béne me amassint méaque axicia línteumque extérsui,
Ýt ego tua magnífica uerba néque istas tuas magnás minas
Nón pluris fació quam ancillam měam quae latrinám lauat. 580
Égo illam reddidi [ěi] qui argentum a te áttulit. TH. Quis is ést homo?
CA. Tŭum libertum sése aiebat ésse Summanúm. TH. Meum?
Áttat, Curculio hércle uerba míhi dedit, quom cógito:
Ís mihi anulúm subrupuit. CA. Pérdidistin tu ánulum?
Míles pulcre cénturiatus ést expuncto in mánipulo. 585
TH. Ýbi nunc Curculiónem inueniam? CA. In trítico facíllume
Vél quingentos cúrculiones pro úno faxo réperies.
Égo abeo: uale átque salue. TH. Mále uale, male sít tibi.

Quíd ego faciam? máneam an abeam? sícin mihi esse os óblitum?
Cúpio dare mercédem, qui illunc úbi sit conmonstrét mihi.

Cvrcvlio. (Therapontigonvs.)

CV. Ántiquom poétam audiui scrípsisse in tragoédia,
Múlieres duás peiores ésse quam unam: rés itast.
Vérum mulierém peiorem, quam haéc amicast Phaédromi,
Nón uidi [aut] audíui neque pol díci nec fingí potest:
Quae [éxtemplo] ubi med húnc habere cónspicatast ánulum,
Rógat unde habeam. 'quíd id tu quaeris?' "quía mi quaesitóst opus."
Négo me dicere. út eum eriperet, mănum [meam] arripuit mórdicus.
Víx foras me abrípui atque ecfugi. ápage istanc canículam.

Planesivm. Phaedromvs. Cvrcvlio. Therapontigonvs.

PL. Phaédrome [mi], properá. PH. Quid properem? PL. Párasitum ne amísseris:
Mágna res est. PH. Núllast mihi: nam quam hábui apsumpsi céleriter.
Téneo: quid negótist? PL. Rogita unde ístunc habeat ánulum:

Páter istum meus géstitauit. CV. Át [pol] mea matértera.
PL. Máter illi utúndum dederat. CV. Túus pater russúm mihi.
PL. Núgas garris. CV. Sóleo: nam proptér eas uiuo fácilius.
Quíd nunc? PL. Opsecró parentis né meos mihi próhibeas.
CV. Quíd ego? sub gemmáne apstrussos hábeo tuam matrem ét patrem?
PL. Líbera ego sum náta. CV. Et alii múlti, qui nunc séruiunt.
PL. Ĕnimuero irascór. CV. Dixi equidem tíbi, unde ad me hic peruénerit:
Quótiens dicundúmst? elussi mílitem, inquam, in álea.
TH. Sáluos sum: eccum quém quaerebam. quíd agis, bone uir? CV. Aúdio:
Sí uis tribus bolís uel in chlamudem. TH. Quín tu is in malám crucem
Cúm bolis, cum búlbis? etiam rédde argentum aut uírginem.
CV. Quód argentum, quas tú mihi tricas nárras? quam tu uírginem
Mé reposcis? TH. Quám ab lenone abdúxti [tu] hodie, scélus uiri.
CV. Núllam abduxi. TH. Cérte eccistam uídeo. PH. Virgo haec líberast.
TH. Méane ancilla líbera ut sit, quam égo numquam emissí manu?
PH. Quís tibi hanc dedít mancupio aut únde emisti? fác sciam.
TH. Égo quidem pro istác rem solui áb tarpessitá meo,

Quam égo pecuniám quadruplicem aps té et [ab] lenone aúferam.
PH. Quí scis mercarí furtiuas átque ingenuas uírgines,
Ámbula in ius. TH. Nón eo. PH. Licet ántestari? TH. Nón licet.
PH. [Át] te Iuppitér male perdat: íntestatus uíuito.
CV. Át ego quem licét. PH. Tu accede huc. TH. Séruom antestarí? uide.
CV. Hem,
Ýt scias me líberum esse. TH. Ergo ámbula in ius. hém tibi.
CV. Ó ciues, ciués. TH. Quid clamas? PH. Quíd tibi istum táctiost?
TH. Quía mi lubitumst. PH. Áccede huc tu: ego íllum tibi dedám: tace.
CV. Phaédrome, opsecró, serua me. PH. Támquam me et geniúm meum.
Míles, quaeso tú mihi dicas, únde illum habeas ánulum,
Quém parasitus híc te elussit. PL. Pér tua genua te ópsecro,
Ýt nos facias cértiores. TH. Quíd istuc ad uos áttinet?
Quaératis chlamudem ét machaeram hanc, únde ad me peruénerit.
CV. Ýt fastidit glóriosus. TH. Mítte istum: ego dicam ómnia.
CV. Níhil est quod ille dícit. PH. Face me cértiorem, [te] ópsecro.
TH. Ego dícam: surge. hanc rem ágite atque animum aduórtite.
Patér meus habuit Périphanes. PL. [Hem, Périphanes?]
TH. Is príus quam moritur míhi dedit tamquám suo,

Vt aéquom fuerat, fílio . . PL. Pro Iúppiter.
TH. Et istí me heredem fécit. PL. [O] pietás mea,
Seruá me, quando ego té seruaui sédulo.
Fratér mi, salue. TH. Quí ego istuc credám? cedo,
Si uéra memoras, quaé fuit matér tua?
PL. Cleobúla. TH. Nutrix quaé fuit? PL. Archéstrata.
Ea mé spectatum túlerat per Dionúsia
* * * * * * *
Postquam íllo uentumst, iám ut me conlocáuerat,
Exóritur uentus túrbo: spectacla íbi ruont:
Ego pértimesco: tum íbi nescio quis me árripit
Timidam átque pauidam, néc uiuam nec mórtuam:
Nec quó me pacto apstúlerit possum dícere.
TH. Memini ístanc turbam fíeri: set tu díc mihi,
Vbi is ést homo, qui té subrupuit? PL. Néscio:
Verum húnc seruaui sémper mecum una ánulum,
Cum hoc ólim perii. TH. Cédo ut inspiciam. CV. Sánane es,
Quae istí conmittas? PL. Síne modo. TH. Pro Iúppiter:
Hic ést quem tibi ego míssi natalí die:
Tam fácile noui quám me. salue, méa soror.
PL. Fratér mi, salue. PH. Dĕos uolo bene uórtere
Istám rem uobis. CV. Ét ego nobis ómnibus:
Tu ut hódie aduenien cénam des sorório:
Hic núptialem crás dabit: promíttimus.
PH. Tace tú. CV. Non taceo, quándo res uortít bene.
Tu istánc desponde huic, míles: ego dotém dabo.
TH. Quid dótis? CV. Egone? ut sémper dum uiuát me alat.

TH. Verum hércle dicit: mé lubente féceris.
Set léno hic dehibet nóbis trigintá minas.
PH. Quam ob rem ístuc? TH. Quia illic íta repromissít mihi,
Si quísquam hanc liberáli adseruissét manu,
Sine cóntrouorsia ómne argentum réddere.
CV. Nunc ěamus ad lenónem. TH. Laudo. PH. Hoc príus uolo:
Meam rem ágere. TH. Quid id est? PH. Ýt mihi hanc despóndeas.
CV. Quid céssas, miles, hánc huic uxorém dare?
TH. Si haec uólt. PL. Mi frater, cúpio. TH. Fiat. CV. Béne facis.
PH. Spondésne, miles, míhi hanc uxorem? TH. Spóndeo.
PH. Et ego [á me] huic uictum spóndeo. CV. Lepidé facis.
[Set] * * * * * * * *
TH. * * * * * * * *
Set eccúm lenonem, incédit, thensaurúm meum.

CAPPADOX. THERAPONTIGONVS.
PHAEDROMVS. PLANESIVM.

CA. Árgentariís male credi qui áiunt, nugas praédicant:
Néc bene nec male crédi dico: id ádeo ego hodie expértus sum.
Nón male creditúr qui numquam réddunt, set prossúm perit.
Vélut decem minás dum [hic] soluit, ómnis mensas tránsiit:

Póstquam nil fit, clámore hominem pósco: ille in ius mé uocat.
Péssume metuí ne mi hodie apút praetorem sólueret:
Vérum amici cónpulerunt: réddit argentúm domo.
Núnc domum properáre certumst. TH. Heús tu, leno: té uolo.
PH. Ét ego te uolo. CA. Át ego uos nolo ámbos. TH. Sta sis ílico.
PH. Átque argentum própere propera uómere. CA. Quid tecúmst mihi?
Aút tecum? TH. Quia fáciam ex te hodie pílum catapultárium
Átque ita te neruó torquebo, ítidem ut catapultaé solent.
PH. Délicatum te hódie faciam, cúm catello ut ádcubes,
Férreum ego dico. CA. Át ego uos ambo ín robusto cárcere
Vt pereatis. TH. Cóllum opstringe, abdúce istum in malám crucem.
PH. Quídquid est, ipse íbit potius. CA. Pró deum atque hominúm fidem:
Hócin pacto [hinc] índemnatum atque íntestatum me ábripi?
Ópsecro, Planésium, et te, Phaédrome, auxilium út feras.
PL. Fráter, opsecró te, noli hunc índemnatum pérdere:
Béne et pudice mé domi habuit. TH. Haú uoluntate íd sua:
Aésculapio huíc habeto, quóm pudica's, grátiam:
Nám si is ualuissét, iam pridem quóquo posset mítteret.

PH. Ánimum aduortite, [égo] si possum hoc ínter uos conpónere.
Mítte istunc. accéde huc, leno. dícam meam senténtiam,
Sí quidem uoltis quód decrero fácere. TH. Tibi permíttimus.
CA. Dúm quidem hercle ita iúdices, ne quísquam a me argentum aúferat.
TH. Quódne promistí? CA. Promissi? quí? TH. Lingua. CA. Eadem núnc nego:
Dícundi, non rém perdundi grátia haec natást mihi.
TH. Níhil agit, collum ópstringe homini. CA. Iámiam faciam ut iússeris.
TH. Quándo uir bonú's, responde [hoc] quód rogo. CA. Roga quód lubet.
TH. Prómistin, si líberali quísquam hanc adsererét manu,
Té omne argentum rédditurum? CA. Nón conmemini dícere.
TH. Quíd, negas? CA. Nego hércle uero: quó praesente? quo ín loco?
TH. Mé ipso praesente ét Lucone tárpessita. CA. Nón taces?
TH. Nón taceo. CA. Non égo te flocci fácio: ne me térrites.
TH. Mé ipso praesente ét Lucone fáctumst. PH. Satis credó tibi.
Núnc adeo, ut tu scíre possis, léno, meam senténtiam,
Líbera haec est, híc huius frater, haéc autem illiúst soror:
Haéc mihi nubet, tu huíc argentum rédde: hoc iudiciúm meumst.

CA. Hércle istam rem iúdicasti pérfidiose, Phaédrome.
Ét tibi oberit ét te, miles, dí deaeque pérduint.
TH. Tu aútem in neruo iám iacebis, nísi mi argentum rédditur.
CA. Túm me sequere. TH. Quó sequar te? CA. Ád tarpessitám meum,
Ád praetorem: nám inde rem soluo ómnibus quibus déhibeo.
TH. Égo te in neruom, haut ád praetorem hinc rápiam, ni argentúm refers.
CA. Égo te uehementér perire cúpio, ne me néscias.
TH. Ítane uero? CA. Ita hércle uero. TH. Nóui ego hos pugnós meos.
CA. Quíd tum? TH. Quid tum, rógitas? hisce ego, sí tu me inritáueris,
Plácidum te hodie réddam. CA. Age ergo récipe [hoc] actutúm. TH. Licet.
PH. Tú, miles, aput mé cenabis: hódie fient núptiae.
TH. Quaé res bene uortát mi et uobis. CANTOR. Spéctatores, plaúdite.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 95 iambici senarii
- 96 et 97 anapaestici septenarii
- 98 iambicus septenarius
- 99 et 100 cretici tetrametri acatalecti
- 101 creticus trimeter acatalectus
- 102 ad 104 iambici septenarii
- 105 ad 109 cretici tetrametri acatalecti
- 110 iambicus septenarius
- 111 trochaicus dimeter catalecticus
- 112 et 113 cretici tetrametri acatalecti
- 114 trochaicus dimeter acatalectus
- 115 et 116 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 117 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
- 118 et 119 cretici tetrametri acatalecti
- 120 ad 125 iambici septenarii
- 126 ad 129 trochaici septenarii
- 130 ad 132 trochaici octonarii
- 133 et 135 cretici tetrametri acatalecti
- 134 136 137 trochaici dimetri acatalecti
- 138 ad 146 trochaici octonarii
- 147 ad 154 cretici tetrametri acatalecti
- 155 iambicus octonarius
- 156 trochaicus dimeter catalecticus
- 157 iambicus septenarius
- 158 ad 215 trochaici septenarii
- 216 ad 279 iambici senarii
- 280 ad 370 trochaici septenarii
- 371 ad 461 iambici senarii
- 462 ad 486 trochaici septenarii
- 487 ad 532 iambici septenarii
- 533 ad 634 trochaici septenarii
- 635 ad 678 iambici senarii
- 679 ad 729 trochaici septenarii.

T. MACCI PLAVTI

P S E V D V L V S.

M · IVNIO · M · FIL · PR · VRB ·

ACTA · MEGALESIIS

ARGVMENTVM I.

Praeséntis numerat quíndecim milés minas:
Simúl consignat sýmbolum, ut Phoenícium
Eí det leno qui èum cum relicuo ádferat.
Veniéntem caculam ínteruortit sýmbolo
Dicéns Syrum se Bállionis Pseúdolus
Opémque [suo] erili íta tulit: nam Símmiae
Lenó mulierem, quém is supposuit, trádidit.
Venit Hárpax uerus: rés palam cognóscitur
Senéxque argentum quód erat pactus réddidit.

ARGVMENTVM II.

Caludórus [meretricem ádulescens Phoenícium]
Efflíctim deperíbat, nummorum índigus.
Eándem miles, quí uiginti múlierem
Minís mercatus ábiit, soluit quíndecim,
Scortúm reliquit ád lenonem ac sýmbolum,
Vt, qui áttulisset sígnum simile cétero
Cum prétio, secum auéheret emptam múlierem.
Mox míssus ad praendéndum scortum a mílite
Venít calator mílitaris. èum [dolis]
Adgréditur adulescéntis seruos Pseúdulus
Tamquám lenonis átriensis, sýmbolum
Aufért minasque quínque acceptas mútuas
Dat súbditiuo cáculae cum sýmbolo.
Lenónem fallit sýcophanta cácula:
Scortó Caludorus pótitur saluo Pseúdulo.

PERSONAE.

PSEVDVLVS SERVOS
CALVDORVS ADVLESCENS
BALLIO LENO
LORARIVS
SIMO SENEX
CALLIPHO SENEX
HARPAX CACVLA
CHARINVS ADVLESCENS
PVER
COQVOS
SIMMIA SVCOPHANTA
PHOENICIVM MVLIER.

PROLOGVS.

* * * * * * *
* * * * * *
* * * * * * *
* * * * * *

Expórgi meliust lúmbos atque exúrgere:
Plautína longa fábula in scaenám uenit.

ACTVS I.

Pseudvlvs. Calidorvs.

PS. Si ex té tacente fíeri possem cértior,
Ere, quaé miseriae té tam misere mácerent,
Duorúm labori ego hóminum parsissém lubens:
Mei té rogandi et tís respondendí mihi.
Nunc quóniam id fieri nón potest, necéssitas
Me súbigit ut te rógitem. respondé mihi:
Quid ést quod tu exanimátus iam hos multós dies
Gestás tabellas técum, eas lacrumís lauis
Neque tŭi participem cónsili quemquám facis?
Elóquere, ut quod ego néscio tecúm sciam.
CA. Miseré miser sum, Pseúdule. PS. Id te Iúppiter
Prohibéssit. CA. Nihil hoc Ióuis ad iudicium áttinet:
Sub Véneris regno uápulo, non súb Iouis.
PS. Licétne id scire quíd sit? nam tu me ántidhac
Suprémum habuisti cómitem consiliís tuis.

CA. Idem ánimus nunc est. PS. Fáce me certum quíd tibist:
Iuuábo aut re [te] aut ópera aut consilió bono.
CA. Cape hás tabellas: túte hinc narrató tibi,
Quae mé miseria et cúra contabéfacit.
PS. Mos tíbi geretur. sét quid hoc, quaesó? CA. Quid est?
PS. Vt opínor, quaerunt líterae hae sibi líberos:
Aliam ália scandit. CA. Lúdin me ludó tuo?
PS. Has quidem pol credo, nísi Sibulla légerit,
Intérpretari pótis esse alium néminem.
CA. Quor ínclementer dícis lepidis líteris,
Lepidís tabellis, lépida conscriptís manu?
PS. An ópsecro hercle habént quas gallinaé manus?
Nam has quidem gallina scrípsit. CA. Odiosús mihi's:
Lege uél tabellas rédde. PS. Immo enim péllegam:
Aduórtito animum. CA. Nón adest. PS. At tú cita.
CA. Immo égo tacebo: tú istinc ex cerá cita:
Nam istíc meus animus núnc est, non in péctore.
PS. Tuam amícam uideo, Cáludore. CA. Vbi east, ópsecro?
PS. Eccam ín tabellis pórrectam: in cerá cubat.
CA. At té di deaeque, quántumst . . PS. Seruassínt quidem.
CA. Quasi sólstitialis hérba paulispér fui:
Repénte exortus súm, repentino óccidi.
PS. Tace, dúm tabellas péllego. CA. Ergo quín legis?
PS. 'Phoenícium Caludóro amatorí suo
Per céram et linum líterasque intérpretes

Salútem mittit ét salutem aps te éxpetit
Lacrumáns titubantique ánimo corde et péctore.’
CA. Perií: salutem núsquam inuenio, Pseúdule,
Quam illí remittam. PS. Quám salutem? CA. Argénteam.
PS. Pro lígnean salúte uis argénteam
Remíttere illi? uíde sis quam tu rém geras.
CA. Recitá modo: ex tabéllis iam faxó scies,
Quam súbito argento mi últus inuentó siet.
PS. ‘Lenó me peregre míliti Macédonio
Minís uiginti, méa uoluptas, uéndidit.
Ei príus quam hinc abiit quíndecim milés minas
Dederát: nunc unae quínque remorantúr minae.
Ea caússa miles híc reliquit súmbulum,
Expréssam in cera ex ánulo suam imáginem,
Vt qui húc adferret éius similem súmbulum
Cum eo sĕmul me [leno] mítteret: ei rèi dies
Haec praéstitutast próxuma [ad] Dionúsia.’
CA. Cras éa quidem sunt: própe adest exitiúm mihi,
Nisi quíd mi in ted est aúxili. PS. Sine péllegam.
CA. Sino: nám mihi uideor cúm ea fabulárier.
Lege: dúlce amarumque úna nunc miscés mihi.
PS. ‘Nunc nóstri amores móres consuetúdines
Iocus lúdus sermo suáuis sauiátio,
Conpréssiones ártae amantum cónparum,
Tenerís labellis mólles morsiúnculae,
Papíllarum horridulárum oppressiúnculae:
Harúm mihi uoluptatum ómnium atque itidém tibi
Distráctio discídium uastitiés uenit,
Nisi quaé mi in ted est aút tibist in mé salus.
Haec quae égo scio tu ut scíres curaui ómnia:
Nunc égo te experiar quíd ames, quid simulés. uale.’

CA. Est mísere scriptum, Pseúdule. PS. O misérrume.
CA. Quin flés? PS. Pumiceos óculos habeo: nón queo
Lacrumam éxorare ut éxpuant unám modo.
CA. Quid itá? PS. Genus nostrum sémper siccoculúm fuit.
CA. Nilne ádiuuare me aúdes? PS. Quid faciám tibi?
CA. Eheú. PS. Eheu? id quidem hércle ne parsís: dabo.
CA. Misér sum: argentum núsquam inuenio mútuom . .
PS. Eheú. CA. Neque intus númmus ullus ést. PS. Eheu.
CA. Ille ábducturus múlierem cras ést. PS. Eheu.
CA. Istócine pacto me ádiuuas? PS. Do id quód mihist:
Nam is míhi thensaurus iúgis in nostrást domo.
CA. Actum hódie de mest. sét potes nunc mútuam
Drachumám mihi unam dáre, quam cras reddám tibi?
PS. Vix hércle opino, etsí me opponam pígnori.
Set quíd ea drachuma fácere uis? CA. Restím uolo
Mihi émere. PS. Quam ob rem? CA. Quí me faciam pénsilem:
Certúmst mihi ante ténebras tenebras pérsequi.
PS. Quis mi ígitur drachumam réddet, * * * ?
An tu èa te caussa uís sciens suspéndere,
Vt mé defraudes dráchuma, si dederím tibi?
CA. Profécto nullo pácto possum uíuere,
Si illa á me abalienátur atque abdúcitur.

PS. Quid flés, cucule? uíues. CA. Quid ego ní fleam,
Quoi néc paratus númmus argentí siet
Neque líbellai spés sit usquam géntium?
PS. Vt líterarum ego hárum sermonem aúdio,
Nisi tu ílli lacrumis fléueris argénteis,
Quod tu ístis lacrumis té probare póstulas,
Non plúris refert quám si imbrem in cribrum íngeras.
Verum égo te amantem, né paue, non déseram.
Spero álicunde hodie mĕa bona opera hercle aút mala
Tibi [me] ínuenturum esse aúxilium argentárium.
Atqui íd futurum unde, únde dicam néscio,
Nisi quía futurumst: íta superciliúm salit.
CA. Vtinám quae dicis díctis facta súppetant.
PS. Scis tú quidem hercle, méa si conmouí sacra,
Quo pácto et quantas sóleam turbellás dare.
CA. In té nunc omnes spés sunt aetatí meae.
PS. Satin ést si hanc hodie múlierem ecfició tibi
Tua út sit aut si tíbi do uigintí minas?
CA. Satis, sí futurumst. PS. Róga me uigintí minas,
Vt me écfecturum tíbi quod promissí scias.
Roga, ópsecro hercle: géstio promíttere.
CA. Dabísne argenti mi hódie uigintí minas?
PS. Dabó: molestus núnc ïam ne sís mihi.
Atque hóc, ne dictum tíbi neges, dicó prius:
Si néminem alium pótero, tuum tangám patrem.
CA. Pietátis caussa uél etiam matrém quoque.
Di té mihi [semper] séruent. uerum si [haú] potes?
PS. De istác re in oculum utrúmuis conquiéscito.
CA. [In] óculumne an in aurem? PS. Át hoc peruolgatúmst nimis.

Nunc néquis dictum síbi neget, dico ómnibus,
Pubé praesenti in cóntione, omní poplo,
Omníbus amicis nótisque edicó meis,
In húnc diem a me ut cáueant, ne credánt mihi.
CA. St,
Tace, ópsecro hercle. PS. Quíd negotist? CA. Óstium
Lenónis crepuit. PS. Crúra mauellém modo.
CA. Atque ípse egreditur íntus, periurí caput.

BALLIO. LORARII. (SERVAE.) CALVDORVS. PSEVDVLVS.

BA. Éxite, agite exíte, ignaui, mále habiti et male cónciliati,
Quórum numquam quícquam quoiquam uénit in mentem ut récte faciant,
Quíbus, nisi ad hoc exémplum experior, nón potest ussura ússurpari.
Néque homines magis ásinos umquam uídi: ita plagis cóstae callent:
Quós quom ferias, tíbi plus noceas. éo enim ingenio hi súnt flagritribae,
Qui haéc habent consília: ubi data occássiost, rape clépe tene,
Hárpaga bibe és fuge.
Hóc eorum opust, ut máuelis lupós aput ouis línquere
Quam hós domi custódes.
Át faciem quom aspícias eorum, hau màli uidentur: ópera fallunt.
Núnc adeo hanc edíctionem nísi animum aduortétis omnes,

Nísi somnum socórdiamque ex péctore oculisque ámouetis,
Íta ego uostra látera loris fáciam ualide uária uti sint,
Ýt ne peristromáta quidem aeque pícta sint Campánica
Neque Aléxandrina béluata cónchuliata tapétia.
Atque héri iam edixeram ómnibus dederámque suas prouíncias:
Verum íta uos estis néglegentes pérditi ingenio ínprobo,
Offícium uostrum ut uós malo cupiátis conmonérier:
Nempe ita ánimati estis, uíncere durítia tergi hoc átque me.
Numquam édepol uostrum dúrius tergum érit quam terginum hóc meumst.
Hoc uíde sis: alias rés agunt. hoc ágite, hoc animum aduórtite.
Qui núnc? doletne? hem síc datur, siquís erum seruos spérnit.
Adsístite omnes cóntra me et quae lóquor aduortite ánimum.
[Huc ádhibete auris quae égo loquar, plagígerula genera hóminum.]
Tu qui úrnam habes, aquam íngere: face plénum ahenum sít cito.
Te cúm securi caúdicali praéficio prouínciae.
LO. At haéc retunsast. BA. Síne siet. itidém uos quoque estis plágis:
Numquí minus ea grátia tamen ómnium utor ópera?
Tíbi hoc praecipio ut níteant aedes: hábes quod facias: própera, abi intro.

Tú esto lectistérniator. tú argentum eluito, ítidem extruito.
Haéc, quom ego a foró reuortar, fácite ut offendám parata,
Vórsa sparsa térsa strata laúta structaque ómnia ut sint.
Nám mi hodiest natális dies: eum décet omnis uos cóncelebrare.
Pérnam callum glándium sumen fáce in aqua iaceánt. satin audis?
Mágnifice uolo mé uiros summos áccipere, ut rem mi ésse reantur.
Íntro abite atque haéc celerate, né mora quae sit, cóquos quom ueniat.
Ego eo ín macellum, ut píscium quidquíd ibist pretio praéstinem.
I, púere, prae: crumínam ne quisquám pertundat cáuitiost.
Vel ópperire: est quód domi fui paéne oblitus dícere.
Audítin? uobis, múlieres, hanc hábeo edictiónem.
Vós quae in munditiís mollitiis déliciisque aetátulam agitis
Viris cum summis, ínclutae amicae: núnc ego scibo atque hódie experiar,
Quaé capiti, quae uéntri operam det, quaé suae rei, quae sómno studeat:
Quám libertam fóre mi credam et quám uenalem * * * *
Fácite mi hodie ut múnera multa huc áb amatoribús conueniant:
Nám nisi mi annuos cóngeretur pénus, cras populo próstituam uos.
Nátalem mi esse húnc diem scitis: úbi isti sunt quibus uós oculi estis,
Quíbus uitae estis, quíbus deliciae, sáuia, mammillaé mellitae?

Mánipulatim múnerigeruli míhi iam ante aedis fácite hic adsint.
Quór ego uestem aurum átque ea quibus est uóbis ussus praéhibeo?
Quíd mihi nisi malúm uostra operast, ínprobae, uiní modo cupidae?
Ĕo uos uostrosque ádeo panticés madefacitis, quom égo sim hic siccus.
Nunc ádeo hoc factust óptumum, ut suo quémque appellem nómine,
Ne díctum esse actutúm sibi quisquám uostrarum míhi neget.
Aduórtite animum cúnctae.
Princípio, Hedulium, técum ago, quae amíca's frumentáriis,
Quibus cúnctis montes máxumi fruménti sunt [structí] domi:
Face sís sit delatum húc mihi fruméntum, hunc annum quód satis
Mihi ét familiae omní meae sit, ádeo ut frumento ádfluam,
Vt cíuitas nomén mihi conmútet meque ut praédicet
Lenóne ex Ballióne regem Iásionem. CA. Audin, fúrcifer
Quaé loquitur? * * sátin magnificus tíbi uidetur?
PS. Pól iste, atque etiam málificus: set táce [nunc] atque hanc rém gere.
BA. Aéschrodora, tú quae amicos tíbi habes lenonum aémulos
Lánios, qui item ut nós iurando iúre male rem quaérunt, audi:
Nísi carnariá tria grauida tégoribus onere úberi hodie

Míhi erunt, cras te, quási Dircam olim ut mémorant duo gnatí Iouis
Déuinxere ad taúrum, item hodie cónstringam ad carnárium:
Íd tibi profecto taúrus fiet. CA. Nímis sermone huius íra incendor.
Húncine hic hominém pati [nos] cólere iuuentutem Átticam?
Ýbi sunt, ubi latént quibus aetas íntegrast, qui amant á lenone?
Quín conueniunt? quín una omnes péste hac populum líberant?
Sét [ego] nimis sum stúltus, nimium indóctus: [nempe] illi aúdeant
[Ís] id facere, quíbus ut [miseri] séruiant suús amor cogit?
[Simul prohibeat faciant aduersum eos quod malint.]
PS. Vah, táce. CA. Quid est? PS. Male míhi morigeru's, quóm sermoni huius ópsonas.
CA. Táceo. PS. At taceas málo multo quám tacere dícas. BA. Tu autem,
Xústulis, face ut ánimum aduortas, quŏius amatorés oliui
Dúnamin domi habent máxumam:
Sí mihi non iam huc cúlleis
Óleum deportátum erit,
Té ipsam culleo égo cras faciam ut déportere in pérgulam.
Íbi tibi adeo léctus dabitur, úbi tu hau somnum cápias, set ubi
Ýsque ad languorém —: tenes
Quóssum haec tendant quaé loquor.
Áin tu excetra, quaé tibi amicos tót habes tam probe óleo onustos?

Númqui quoipiámst tuorum túa opera hodie cónseruorum
Nítidiusculúm caput? aut num ipse égo pulmento utór magis
Ýnctiusculó? set scio, tu óleum hau magni péndis: uino
[Tú] te deungis. síne modo:
Égo quidem repéndam haec hercle cúncta una opera, tú nisi hodie
Fácis ecfecta quaé loquor.
Tu aútem, quae pro cápite argentum míhi iam tam [diu] sémper numeras,
Quaé pacisci módo scis, set quod pácta's non scis sóluere,
Phoenícium, tibi ego haéc loquor, delíciae summatúm uirum:
Nísi hodie mi ex fúndis tuorum amícorum omne huc pénus adfertur,
Crás, Phoeniciúm, poenicio cório inuisses pérgulam.
CA. Pseudúle, non audis quae híc loquitur? PS. Audío, ere, atque animum aduórto.
CA. Quid míhi's auctor huic út mittam, ne amícam hic meam prostítuat?
PS. Nil cúrassis: liquidó's animo: ego pro mé et pro te curábo.
Iam díu ego huic et mi hic béne uolumus et amícitiast antíqua:
Mittam hódie huic suo die nátali malam rém magnam et matúram.
CA. Quid opíst? PS. Potin aliam rem út cures? CA. At.. PS. Bát. CA. Crucior. PS. Cor dúra.
CA. Non póssum. PS. Face possís. CA. Quonam pacto ánimum uincere póssim?

PS. In rém quod sit praeuórtaris quam re áduorsa animo auscúltes.
CA. Nugae ístaec sunt: non iúcundumst, nisi amáns facit stulte. PS. Pérgin?
CA. O Pseúdule mi, sine sím nihili: sine sís. PS. [Sino:] sine modo ego ábeam.
CA. Mane, máne: iam ut [tu] med ésse uoles ita eró. PS. Nunc tu sapis [démum].
BA. It díes: ego mihi cesso. í prae, puere. CA. Heus [tú, ille] abit: quin réuocas?
PS. Quid próperas? placide. CA. At príus quam abeat. BA. Quid, mălum, tam placide is, púere?
PS. Hódie nate, heus, hódie nate: tíbi ego dico: heus, hódie nate,
Redi ét respice ád nos. tam etsí's occupátus,
Morámur. mane: ést conloquí qui uolúnt te.
BA. Quid hóc est? quis ést qui morám mi occupáto
Moléstam optulít? PS. Qui tibí sospitális
Fuít. BA. Mortuóst qui fuít: qui est [is] uíuost.
PS. Nímis superbe. BA. Nímis molestu's. CA. Répraehende hominem: adséquere. BA. I, puere.
PS. Occédamus hác ob uiám. BA. Iuppitér te
Perdát, quisquis és. PS. Te uolo. BA. Át uos ego ámbos.
Vorte hác te, puér. PS. Non licét conloquí te?
BA. At míhi non lubét. PS. Sin tuám quipiam ín remst?
BA. Licétne, opsecró, bitere án non licét? PS. Vah,
Mánta. BA. Omitte. CA. Bállio, audi. BA. Súrdus sum. CA. Profécto [saeuo's].

BA. Inánilocus és tu.
CA. Dedí, dum fuít. BA. Non petó quod dedísti.
CA. Dabó, quando erít. BA. Ducitó, quando habébis.
CA. Heú heu, quam ego malis pérdidi modis
Quód tibi détuli et quód dedi. BA. Mórtua
Vérba re núnc facis: stúltus es, rem áctam agis.
PS. Nósce saltem húnc quis est.
BA. Iam dĭu scio qui fuit: núnc qui is est ipsús sciat. ambulá tu.
PS. Potin út semel modo, Bállio, huc cúm lucro respícias?
BA. Réspiciam istoc prétio: nam si sácruficem summó Ioui
Átque in manibus éxta teneam ut póriciam, intereá loci
Sí lucri quid détur, potius rém diuinam déseram.
Nón potis [est] pietáti opsisti huic, útuti res sunt céterae.
CA. Dèos quidem, quos máxume aequomst métuere, eos minumí facit.
BA. Cónpellabo. sálue multum, sérue Athenis péssume.
PS. Dí te deaeque amént uel huius árbitratu uél meo:
Vél, si dignu's álio pacto, néque ament nec faciánt bene.
BA. Quíd agitur, Caludóre? CA. Amatur átque egetur ácriter.
BA. Mísereat, si fámiliam alere póssim misericórdia.
PS. Héia, scimus nós quidem te quális sis: ne praédices.
Sét scin quid nos uólumus? BA. Pol ego própe modum: ut male sít mihi.
PS. Ét id et hoc quod té reuocamus quaéso animum aduorte. BA. Aúdio:
Átque in pauca, ut óccupatus núnc sum, confer quíd uelis.

PS. Húnc pudet, quod tíbi promíssit quáque id promissít die,
Quía minas uigínti tibi pro amíca non etiám dedit.
BA. Nímio id quod pudét facilius fértur quam illut quód piget.
Nón dedisse istúnc pudet: me quía non accepí piget.
PS. Át dabit, parábit: aliquot hós dies mantá modo.
Nám id hic metuit né illam uendas ób simultatém suam.
BA. Fúit occassió, si uellet, iám pridem argentum út daret.
CA. Quíd si non habuí? BA. Si amabas, ínuenires mútuom.
Ád danistam déuenires, ádderes faenúsculum:
Súbruperes patrí. PS. Subruperet híc patri, audacíssume?
Nón periclumst néquid recte mónstres. BA. Non lenóniumst.
CA. Égon patri subrúpere possim quícquam, tam cautó seni?
Átque adeo, si fácere possim, píetas prohibet. BA. Aúdio:
Píetatem ergo istam ámplexator nóctu pro Phoenício.
Sét quoniam pietátem amori uídeo tuo praeuórtere:
Ómnes [homines] tíbi patres sunt? núllus est tibi quém roges
Mútuom argentúm? CA. Quin nomen quóque iam interiit mútuom.
PS. Heús tu, postquam hercle ísti a mensa súrgunt [saturatá cute],
Quí suum [quom] repetúnt, alienum réddunt nato némini,
Póstilla omnes caútiores súnt ne credant álteri.

CA. Nímis miser sum: númmum nusquam réperire argentí queo:
Íta miser et amóre pereo et ínopia argentária.
BA. Émito die caeca hércle oliuom, id uéndito oculatá die:
Iam hércle uel ducéntae possunt fíeri praesentés minae.
CA. Périi: annorum léx me perdit quínauicenária:
Métuont credere ómnes. BA. Eademst míhi lex: metuo crédere.
PS. Crédere autem? eho, an paénitet te, quánto hic fuerit ússui?
BA. Nón est ussu quísquam amator nísi qui perpetuát data:
Aút det usque [aut] quándo nil sit sémul amare désinat.
CA. Nílne te miserét? BA. Inanis cédis: dicta nón sonant.
Átque ego te uiuóm saluomque uéllem. PS. Eho, an iam mórtuost?
BA. Ýtut est, mihi quidém profecto cúm istis dictis mórtuost.
Ílico uixít amator, úbi lenoni súpplicat.
Sémper tu ad me cum árgentata accédito querimónia:
Nám istuc quod nunc lámentare, nón esse argentúm tibi,
Ăput nouercam quérere. PS. Eho, an tu umquam húius nupsistí patri?
BA. Dí meliora fáxint. PS. Face hoc quod té rogamus, Bállio,
Mĕa fide, si istí formidas crédere. ego in hoc tríduo
Aút terra aut mari álicunde [aliqua] euóluam id argentúm tibi.
BA. Tíbi ego credam? PS. Quór non? BA. Quia pol quá opera credám tibi

Vna opera adligém canem fugitíuam agninis láctibus.
CA. Sícin mi aps te béne merenti mále refertur grátia?
BA. Quíd nunc uis? CA. Vt ópperiare hos séx dies festós modo,
Né illam uendas neú me perdas hóminem amantem. BA. Animó bono's:
Vél sex mensis ópperibor. CA. Eúge, homo lepidíssume.
BA. Ímmo uin etiám te faciam ex laéto laetantém magis?
CA. Quíd iam? BA. Quia enim nón uenalem iám habeo Phoenícium.
CA. Nón habes? BA. Non hércle uero. CA. Pseúdule, arcesse hóstias
Víctumas laniós, huic ut ego sácruficem summó Ioui:
Nam híc mihi nunc est múlto potior Iúppiter quam Iúppiter.
BA. Nólo uictumás: mininis me éxtis placarí uolo.
CA. Própera: quid stas? árcesse agnos: aúdin quid ait Iúppiter?
PS. Iám hic ero: uerum éxtra portam mi étiam currundúmst prius.
CA. Quíd eo? PS. Lanios índe arcessam dúo cum tintinnábulis:
Ĕadem duo gregés uirgarum inde úlmearum adégero,
Vt hodie ad litátionem huic súppetat satiás Ioui.
BA. Í in malam crucem. PS. Ístuc ibit Iúppiter lenónius.
BA. Éx tua re nón est ut ego emóriar. PS. Qui dum? BA. Síc: quia,
Sí ego emortuós sim, Athenis té sit nemo néquior.
Éx tua rest út ego emoriar. CA. Quí dum? BA. Ego dicám tibi:
Quía edepol, dum ego uíuos uiuam, númquam eris frugí bonae.

CA. Díc mihi, opsecro hércle, uerum sério, hoc quod té rogo:
Nón habes uenálem amicam tú meam Phoenícium?
BA. Nón edepol habeó profecto: nám iam pridem uéndidi.
CA. Quó modo? BA. Sine órnamentis, cum íntestinis ómnibus.
CA. Mèam tu amicam uéndidisti? BA. Válide: uigintí minis.
CA. Víginti minís? BA. Vtrum uis, uél quater quinís minis:
Míliti Macédonio. et iam quíndecim habeo [dòmi] minas.
CA. Quíd ego ex te audió? BA. Tuam esse amícam factam argénteam.
CA. Quór id aussu's fácere? BA. Lubuit: méa fuit. CA. Eho, Pseúdule,
Í, gladium adfer. PS. Quíd opust gladio? CA. Qui húnc occidam [una] átque me.
PS. Quín tu ted occídis potius? nam húnc fames iam occíderit.
CA. Quíd ais, quantum [in] térra degit hóminum periurissume?
Iúrauistin té illam nulli uénditurum nísi mihi?
BA. Fáteor. CA. Nempe concéptis uerbis? BA. Étiam consultís quoque.
CA. Périurauistí, sceleste. BA. At árgentum intro cóndidi.
Égo scelestus núnc argentum prómere [mihi] possúm domo:
Tú qui pius es, ístoc genere gnátus, nummum nón habes.
CA. Pseúdule, adsiste áltrim secus atque ónera hunc male dictís. PS. Licet:

Númquam ad praetorem aéque cursim cúrram, ut emittár manu.
CA. Íngere [huic] mala múlta. PS. Iam ego te dífferam dictís meis.
Ínpudice. BA. Itást. PS. Scelestc. BA. Dícis uera. PS. Vérbero.
BA. Quíppini? PS. Bustírape. BA. Certo. PS. Fúrcifer. BA. Factum óptume.
PS. Sóciofraude. BA. Súnt mea istaec. PS. Párricida. BA. Pérge tu.
CA. Sácrilege. BA. Fateór. CA. Periure. BA. Vétera uaticinámini.
CA. Légirupa. BA. Validé. PS. Pernicies ádulescentum. BA. Acérrume.
CA. Fúr. BA. Babae. PS. Fugitíue. BA. Bombax. CA. Fraús popli. BA. Planíssume.
PS. Fraúdulente. CA. Inpúre leno. PS. Caénum. BA. Cantorés probos.
CA. Vérberauistí patrem atque mátrem. BA. Atque occidí quoque
Pótius quam cibúm praehiberem: núm peccaui quípiam?
PS. Ín pertussum ingérimus dicta dólium: operam lúdimus.
BA. Númquid alium [me] étiam uoltis dícere? CA. Ecquid té pudet?
BA. Téne amatorem ésse inuentum inánem quasi cassám nucem?
Vérum quamquam múlta malaque dícta dixistís mihi,
Nísi mihi [hodie] attúlerit miles quínque quas dehibét minas,
Sícut haec est praéstituta súmma ei argentó dies:
Sí id non adfert, pósse opinor fácere me officiúm meum.

CA. Quíd id est? BA. Si tu argéntum attuleris, cúm illo perdideró fidem:
Hóc officium mĕumst. magis operae sí sit, plus tecúm loquar.
Sét sine argento frústra's qui me tŭi misereri póstulas.
Haéc meast senténtia, ut tu hinc pórro quid agas cónsulas.
CA. Iámne abis? BA. Negóti nunc sum plénus. PS. Paulo póst magis. 380
Íllic homo meus ést, nisi omnes dí me atque homines déserunt.
Éxossabo ego illúm simulter ítidem ut muraenám coquos.
Núnc, Caludore, té mihi operam dáre uolo. CA. Ecquid ínperas?
PS. Hóc ego oppidum ádmoenire ut hódie capiatúr uolo.
Ád eam rem ussust hómine astuto dócto scito et cállido,
Qui ínperata ecfécta reddat, nón qui uigilans dórmiat.
CA. Cédo mihi, quid és facturus? PS. Témperi ego faxó scies. 387
Nólo bis iterári: sat sic lóngae fiunt fábulae.
CA. Óptumum atque aequíssumum oras. PS. Própera, adduce hominem [húc] cito.
CA. Paúci ex multis súnt amici, hómini certi quí sient.
PS. Égo scio istuc: érgo utrumque tíbi nunc dilectúm para 391
Átque exquaere ex íllis multis únum qui certús siet.
CA. Iám hic faxo aderit. PS. Pótin ut abeas? tíbi moram dictís creas.

Postquam ílle hinc abiit, tu ástas solus, Pseúdule.
Quid núnc acturu's, póstquam erili fílio 395
Largítu's dictis dápsilis lubéntias?

Quoi néque paratast gútta certi cónsili
Neque ádeo argenti * * * *
Neque éxordiri prímum unde occupiás habes
Neque ad détexundam télam certos términos.
Set quási poeta, tábulas quom cepít sibi,
Quaerít quod nusquamst géntium, reperít tamen:
Facit íllut ueri símile quod mendáciumst:
Nunc égo poeta fíam: uigintí minas,
Quac núsquam nunc sunt géntium, inueniám tamen.
Atque égo me iam pridem huíc daturum díxeram
Ac uólui inicere trágulam in nostrúm senem:
Verum ís nescio quo pácto praesensít prius.
Set cónprimunda uóx mihi atque orátiost:
Erum éccum uideo huc [mĕum] Simonem uná semul
Cum sŭo uicino Cálliphone incédere.
Ex hóc sepulcro uétere uigintí minas
Ecfódiam ego hodie, quás dem erili fílio.
Nunc húc concedam, ut hórum sermoném legam.

Simo. Callipho. Psevdvlvs.

SI. Si dé damnosis aút si de amatóribus
Dictátor fiat núnc Athenis Átticis,
Nemo ánteueniat fílio credó meo.
Ita núnc per urbem sólum sermoni ómnibust,
Eum uélle amicam líberare et quaérere
Argéntum ad eam rem: hoc álii mihi renúntiant
Atque íd iam pridem sénsi et subolebát mihi,
Set díssimulabam. PS. Iám illi [subolet] fílius:
Occíssast haec res, haéret hoc negótium.
Qua in cónmeatum uólueram argentárium

Proficísci, ibi nunc óppido opsaeptást uia.
Pracsénsit: nihil est praédae praedatóribus.
CA. Hominés qui gestant quíque auscultant crímina,
Si meo árbitratu líceat, omnes péndeant,
Gestóres linguis, aúditores aúribus.
Nam istaéc quae tibi renúntiantur, fílium
Te uélle amantem argénto circumdúcere,
Fors fúat an istaec dícta sint mendácia.
Set sí sint ea uera, út nunc mos est, máxume,
Quid mírum fecit? quíd nouom, adulescéns homo
Si amát, si amicam líberat? PS. Lepidúm senem.
SI. Vetus nólo faciat. CA. Át enim nequiquám neuis:
Vel tú ne faceres tále in adulescéntia.
Probúm patrem esse opórtet, qui gnatúm suum
Essé probiorem quam ípsus fuerit póstulet.
Nam tú quod damni et quód fecisti flágiti
Populó uiritim pótuit dispertírier.
Tene íd mirari, sí patrissat fílius?
PS. Ὦ Ζεῦ, [Ζεῦ,] quam pauci éstis homines cómmodi:
En, ílluc est patrem ésse ut aequomst fílio.
SI. Quis hic lóquitur? meus est híc quidem seruos Pseúdulus.
Hic míhi conrumpit fílium, scelerúm caput:
Hic dúx, hic illist paédagogus: húnc ego
Cupio éxcruciari. CA. Iám istaec insipiéntiast,
[Sic] íram in promptu gérere: quanto sátius est
Adíre blandis uérbis atque exquaérere,
Sintne ílla necne sínt quae tibi renúntiant.
SI. Tibi aúscultabo. PS. Ítur ad te, Pseúdule:
Orátionem tíbi para aduorsúm senem.

Bonus ánimus in malá re dimidiúmst mali.
Erúm saluto prímum, ut aequomst: póstea
Siquíd superfit [íd] uicino inpértio.
SI. Salué. quid agitur? PS. Státur hic ad húnc modum.
SI. Statúm uide hominis, Cállipho, quam básilicum.
CA. Bene cónfidenterque ástitisse intéllego.
PS. Decet ínnocentem, quí sit, atque innóxium
Seruóm superbum esse áput erum potíssumum.
CA. Sunt quaé te uolumus pércontari, quaé quasi
Per nébulam nosmet scímus atque audíuimus.
SI. Confíciet iam te hic uérbis, ut tu cénseas
Non Pseúdulum, set Sócratem tecúm loqui.
PS. Itást: iam pridem tú me spernis, séntio.
[Paruam esse apud te mihi fidem ipse intellego.]
Cupis mé esse nequam: támen ero frugí bonae.
SI. Face sís uociuas, Pseúdule, aedis aúrium,
Mea út migrare dícta possint quó uolo.
PS. Age lóquere quiduis, tam étsi tibi suscénseo.
SI. Mihin dómino seruos tú suscenses? PS. Núm tibi
Mirum íd uidetur? SI. Hércle qui, ut tu praédicas,
Cauéndumst mi aps te iráto, atque haut alió modo
Me uérberare atque égo te soleo cógitas.
Quid cénses? CA. Edepol mérito esse iratum árbitror,
Quom aput té tam paruast ĕi fides. SI. Iam síc sino
Irátus sit: ego néquid noceat cáuero.
Set quíd ais? quid hoc quod té rogo? PS. Quiduís roga:
Quod scíbo Delphis tíbi responsum dúcito.
SI. Aduórte ergo animum et fáce sis promissí memor.

Quid aís? ecquam scis filium tibícinam
Meum amáre? PS. *Ναὶ γάρ*. SI. Líberare quám uelit?
PS. *Καὶ τοῦτο ναὶ γάρ*. SI. Écquas uigintí minas
[Per sucophantiam atque per doctos dolos]
Paritás ut auferás a me? PS. Aps te ego aúferam?
SI. Ita: quás meo gnato dés, qui amicam líberet?
Fatére? dic. PS. *Καὶ τοῦτο ναί, καὶ τοῦτο ναί.*
SI. Fatétur. dixin, Cállipho, dudúm tibi?
CA. Meminí. SI. Quor haec, tu úbi resciuisti ilico,
Celáta me sunt? quór non resciui? PS. Éloquar:
Quia nólebam ex me mórem progigní malum,
Erum út [suum] seruos críminaret áput erum.
SI. Iubéren [tu] hunc praecípitem in pristrinúm trahi?
CA. Numquíd, Simo, peccátumst? SI. Immo máxume.
PS. Desíste: recte ego mèam rem sapio, Cállipho.
Peccátane ea sunt? ánimum aduorte núnc ïam,
Quaprópter gnati amóre te expertem hábuerim:
Quia míhi sciebam prístrinum in mundó fore.
SI. Non á me scibas prístrinum in mundó fore,
Quom ea mússitabas? PS. Scíbam. SI. [Quin] dictúmst mihi?
PS. Quia illút malum aderat, [istuc aberat longius:
Illut erat praesens,] huic erant diéculae.
SI. Quid núnc agetis? nam hínc quidem a me nón potest
Argéntum auferri, quí praesertim sénserim.
Ne quísquam credat nÚmmum, iam edicam ómnibus.
PS. Numquam édepol quoiquam súpplicabo, dúm quidem

Tu [uíuos] uiues: tú mi hercle argentúm dabis:
Aps te équidem sumam. SI. Tú a me sumes? PS. Strénue.
SI. Exlídito mi hercle óculum, si dederó. PS. Dabis.
Iam díco ut a me cáueas. SI. Certe edepól scio:
Si apstúleris, mirum et mágnum facinus féceris.
PS. Faciam. SI. [Át] si non apstúleris? PS. Virgis caédito.
Set quíd si apstulero? SI. Dó Iouem testém tibi,
Te aetátem inpune habitúrum. PS. Facito ut mémineris.
SI. Egone út cauere néqueam, quoi praedícitur?
PS. Praedíco, ut caueas: díco, inquam, ut caueás: caue:
Hem, istís mihi tu hodie mánibus argentúm dabis.
SI. Edepól mortalem gráphicum, si seruát fidem.
PS. Seruítum tibi me abdúcito, ni fécero.
SI. Bene átque amice dícis: nam nunc nón meu's.
PS. Vin étiam dicam quód uos magis mirémini?
SI. Age dúm: studeo hercle audíre: te auscultó lubens.
PS. Prius quam ístam pugnam púgnabo, ego etiám prius
Dabo áliam pugnam cláram et conmemorábilem.
SI. Quam púgnam? PS. Hem, ab hoc lenóne uicinó tuo
Per súcophantiam átque per doctós dolos
Tibícinam illam túus quam gnatus déperit,
Ea círcumducam lépide lenonem: ét quidem
Ecféctum hoc hodie réddam utrumque ad uésperum.

SI. Si quídem istaec opera, ut praédicas, perféceris,
Virtúte [tu] regi Ágathocli antecésseris.
Set sí [id] non faxis, númquid caussaest ílico
Quin té in pristrinum cóndam? PS. Non unum [ín] diem,
Verum hércle in omnis, quántumst. set si ecfécero,
Dabín mi argentum, quód dem lenoni, ílico
Tuá uoluntate? CA. Iús bonum orat Pseúdulus:
'Dabo' ínque. SI. At ènim scin quíd mihi in mentém uenit?
Quid si hísce inter se cónsenserunt, Cállipho,
Aut dé conpecto fáciunt consutís dolis,
Qui me árgento interuórtant? PS. Quis me audácior
Sit, si ístuc facinus aúdeam? immo síc, Simo,
Si súmus conpecti seú consilium umquam íniimus,
[De istac re aut si de ea re umquam inter nos conuenimus]
Quasi quom ín libro scribúntur calamo líterae,
Stilís me totum usque úlmeis conscríbito.
SI. Indíce ludos núnc ïam, quandó lubet.
PS. Da in húnc diem operam, Cállipho, quaesó mihi,
Nequó te ad aliut óccupes negótium.
CA. Quin rús ut irem iám heri constitíueram.
PS. At núnc disturba quás statuisti máchinas.
CA. Nunc nón abire cértumst istac grátia:
Lubídost ludos tüos spectare, Pseúdule:
Et si húnc uidebo nón dare argentúm tibi
Quod díxit, potius quám id non fiat égo dabo.
SI. Non démutabo. PS. Námque edepol, si nón dabis,

Clamóre magno et múlto flagitábere.
Agite ámolimini hínc uos intro núnc ïam
Ac mèis uicissim dáte locum falláciis.
SI. Fiát. CA. Geratur mós tibi. PS. Sct té uolo
Domi úsque adesse. CA. Quín tibi hanc operám dico.
SI. At ego ád forum ibo: iam ádero hic. PS. Actu-túm redi.
Suspítiost mihi núnc uos suspicárier,
Me idcírco haec tanta fácinora [his] promíttere,
Quo uós oblectem, hanc fábulam dum tránsigam,
Neque sím facturus quód facturum díxeram.
Non démutabo, ut quód [ego pro] certó sciam:
Quo id sím facturus pácto, nil etiám scio,
Nisi quía futurumst: nám qui in scaenam próuenit
Nouo módo, nouom aliquid ínuentum adferre áddecet:
Si id fácere nequeat, dét locum illi quí queat.
Concédere aliquantísper hinc mi intró lubet,
Dum cóncenturio in córde sucophántias.
Tibícen uos intérea hic delectáuerit.

ACTVS II.

PSEVDVLVS.

Pro Iúppiter, ut mihi quídquid ago lepide ómnia prospereque éueniunt:
Neque quód dubitem neque quód timeam meo in péctore conditum cónsiliumst.
Nam éa stultitiast, fácinus magnum tímido cordi crédere:
Nam ómnes res perínde sunt,
Vt agas, eas ut mágni facias. iám ego in pectore mèo prius
Íta paraui cópias
Duplicís triplicis dolos pérfidias, ut cum hóstibus ubi [ubi] cóngrediar —
Maiórum meúm fretus uírtute dícam
Meaque índustria ét malitiá fraudulénta —
Facile út uincam, facile út spoliem meos pérduellis meis pérfidiis.
Núnc inimicum ego húnc conmunem méum atque uostrorum ómnium
Bállionem exbállistabo lépide: date operám modo.
Ád hoc ego oppidúm uetus contínuo legionés meas
Protínus adducam: hoc si éxpugno, facilem hánc rem ciuibus mèis faciam:
Inde me ét semul participés omnis meos praéda onerabo atque ópplebo.

Métum et fugam perdŭellibus meis [íniciam], med út sciant
Quó sim genere gnátus. magna ecfícere facinora ád-decet,
Quaé post diu mihi clára clueant.
Set hic quém uideo? quis hic ést qui oculis meis ób uiam ignobilis óbicitur?
Lubét scire hic quíd uenerít cum machaéra:
[Pol] huíc quam rem agát hinc dabó [nunc] in-sídias.

HARPAX. PSEVDVLVS.

HA. Hi lóci sunt atque hae régiones quae mi áb ero sunt demónstratae,
Vt ego óculis rationém capio: nam mi íta dixit erus méus miles,
Septumás esse aedis á porta, ubi ille hábitet leno quoí iussit
Me súmbulum ferre et hoc árgentum. nimis [quám] ue-lim certum qui íd faciat
Mihi Bállio leno ubi hic hábitat.
PS. St, táce tace: meus hic ést homo, ni omnes dé-serunt di [me] atque hómines.
Nouo cónsilio nunc mi ópus est: noua res súbito mi haec obiéctast.
Hoc praéuortar: illa ómnia missa habeó quae ante agere occépi.
Iam pól ego aduenientem húnc stratioticum núntium probe percútiam.

HA. Óstium pultábo atque intus éuocabo aliquém foras.
PS. Quísquis es, conpéndium ego te fácere pultandí uolo:
Nam égo precator ét patronus fóribus processí foras.
HA. Túne es Ballio? PS. Ímmo uero ego éius sum Subbállio.
HA. Quíd istuc uerbist? PS. Cóndus promus súm, procuratór peni.
HA. Quási te dicas átriensem. PS. Immo átriensi ego ínpero.
HA. Quíd tu, seruosne és an liber? PS. Núnc quidem etiam séruio.
HA. Íta uidere: et nón uidere dígnus qui libér sies.
PS. Nón soles respícere te, quom dícis iniuste álteri?
HA. Húnc hominem malum ésse oportet. PS. Dí me seruant átque amant:
Nam haéc mihi incus ést: procudam ego hínc hodie multós dolos.
HA. Quíd illic secum sólus loquitur? PS. Quíd ais tu, adulescéns? HA. Quid est?
PS. Ésne tu an non és ab illo mílite [e] Macédonia?
Séruos eius quí hinc a nobis ést mercatus múlierem,
Quí argenti meo eró lenoni quíndecim dederát minas,
Quínque dehibet? HA. Súm. set ubi tu mé nouisti géntium
Aút uidisti aut cónlocutu's? nam équidem Athenas ántidhac
Númquam adueni néque te uidi ante húnc diem umquam oculís meis.
* * * * * * * * *
PS. Quía uidere inde ésse: nam olim quom ábiit, argento haéc dies

Praéstitutast, quŏad referret nóbis, neque dum réttulit.
HA. Ímmo adest. PS. Tune áttulisti? HA. Égomet. PS. Quid dubitás dare?
HA. Tíbi ego dem? PS. Mihi hércle uero, quí res rationésque eri
Bállionis cúro, argentum accépto et quoi dehibét dato.
HA. Sí quidem hercle etiám supremi prómptes thensaurós Iouis,
Tíbi libellam argénti numquam crédam. PS. Dum te strénuas,
Rés erit solúta. HA. Vinctam pótius sic seruáuero.
PS. Vaé tibi: tu inuéntu's uero mĕam qui furcillés fidem?
Quási non mihi sescénta tanta sóli soleant crédier.
HA. Pótest ut alii ita árbitrentur ét ego ut ne credám tibi.
PS. Quási tu dicas mé te uelle argénto circumdúcere.
HA. Ímmo uero quási tu id dicas quásique ego autem súspicer.
Sét quid est tibi nómen? PS. Seruos ést huic lenoní Surus:
Éum esse me dicám. Surus sum. HA. Súrus? PS. Id est nomén mihi.
HA. Vérba multa fácimus. erus si túus domist, quin próuocas,
Ýt id agam quod míssus huc sum, quídquid est nomén tibi?
PS. Sí intus esset, éuocarem: uérum si dare uís mihi,
Mágis solutum erít quam si ipsi déderis. HA. At enim scín quid est?
Réddere hoc, non pérdere, erus me míssit. nam certó scio

Núnc febrim tibi ésse, quia non lícet huc inicere úngulas.
Égo nisi ipsi Bállioni argéntum credam némini.
PS. Át illic nunc negótiosust: rés agitur aput iúdicem.
HA. Dí bene uortant. át ego, quando eum ésse censebó domi,
Rédiero. tu epístulam hanc a me áccipe atque illí dato:
Nám istic sumbulúst inter erum méum et tuum de múliere.
PS. Scío equidem: qui argéntum adferret átque expressam imáginem
Húc suam ad nos, cúm eo aiebat uélle mitti múlierem:
Nám hic quoque exemplúm reliquit éius. HA. Omnem rém tenes.
PS. Quíd ego ni teneám? HA. Dato istunc súmbulum ergo illí. PS. Licet.
Sét quid est tibi nómen? HA. Harpax. PS. Ápage te, Harpax: haú places.
Húc quidem hercle haut íbis intro, néquid harpax féceris.
HA. Hóstis uiuos rápere soleo ex ácie: ex hoc nomén mihist.
PS. Pól te multo mágis opinor uása ahena ex aédibus.
HA. Nón itast. set scín quid te oro, Súre? PS. Sciam, si díxeris.
HA. Égo deuortar éxtra portam hinc ín tabernam tértiam
Áput anum illam dóliarem clúdam crassam Chrúsidem.
PS. Quíd nunc uis? HA. Inde út me arcessas, érus tuus ubi uénerit.
PS. Tuo árbitratu máxume. HA. Nam ut lássus ueni dé uia,
Mé uolo curáre. PS. Sane sápis et consiliúm placet.
Sét uide sis ne ín quaéstione sís quando arcessám mihi.

HA. Quín ubi prandero, dabo operam sómno. PS. Sane cénseo.
HA. Númquid uis? PS. Dormítum ut abeas. HA. Ábeo. PS. Atque audin, Hárpage?
Iúbe sis te operirí: beatus éris, si consudáueris.
Di ínmortales, cónseruauit mé ille homo aduentú suo:
Sŭo uiaticó redduxit me úsque ex errore ín uiam.
Námque ipsa Opportúnitas non pótuit mi opportúnius
Áduenire, quam haéc adlatast mi ópportune epístula.
Nam haéc adlata córnu copiaést, ubi inest quidquíd uolo:
Híc doli, hic falláciae omnes, híc sunt sucophántiae,
Híc argentumst, híc amanti amíca erili fílio.
Átque ego nunc me ut glóriosum fáciam: copi péctore,
Quó modo quicque agerem, út lenoni súbruperem muliérculam,
Iam ínstituta, ornáta cuncta mi órdine, animo ut uólueram,
Cérta, deformáta habebam. sét profecto hoc síc erit:
Céntum doctum hominúm consilia sóla haec deuincít dea,
Fórtuna. atque hoc uérumst: proinde ut quísque fortuna útitur,
Íta praecellet átque exinde sápere eum omnes dícimus.
Béne ubi discimús consilium quoí cecidisse, hominém catum
Éum esse declarámus, stultum autem íllum, quoi uortít male.
Stúlti hauscimus frústra ut simus, quóm quid cupientér dari
Pétimus nobis: quási quid in rem sít possimus nóscere.
Cérta amittimús, dum incerta pétimus. atque hoc éuenit
Ín labore atque ín dolore, ut mórs obrepat ínterim.

Sét iam satis est phílosophatum: nímis diu et longúm loquor.
Di ínmortales, aúrichalco cóntra non carúm fuit
Mèum mendaciúm, modo hic quod súbito conmentús fui,
Quí a lenone mé esse dixi. núnc ego hac epístula
Trís deludam, erum ét lenonem et qui hánc dedit mi epístulam.
Eúgepae: porro áliut autem quód cupiebam cóntigit:
Vénit eccum Caludórus: ducit néscio quem secúm semul.

CALVDORVS. CHARINVS. PSEVDVLVS.

CA. Dúlcia atque amára aput te sum élocutus ómnia:
Scís amorem, scís laborem, scís egestatém meam.
CH. Cónmemini omnia: íd tu modo me quíd uis facere fác sciam.
CA. Pseúdulus mi ita ínperauit, áliquem ut hominem strénuom,
Béneuolentem addúcerem ad se. CH. Séruas inperiúm probe:
Nám et amicum et béneuolentem dúcis. set istic Pseúdulus
Nóuos mihist. CA. Nimiúmst mortalis gráphicus: heuretés mihist:
Ís mihi haec sese écfecturum díxit quae dixí tibi.
PS. Mágnifice hominem cónpellabo. CA. Quóia [hic] uox sonát? PS. Io,
Té, io te, turánne, te uocó qui inperitas Pseúdulo.
Quaéro quoi ter trínas triplicis tríbus demeritas ártibus
Dém laetitias, dé tribus partas pér malitiam et pér dolum,

Ín libello hoc ópsignato [quás] tuli pausíllulo.
CA. Íllic homost: ut páratragoedat cárnufex. PS. Confér gradum
Cóntra pariter: pórge audacter ád salutem brácchium.
CA. Díce utrum Spemne án Salutem té salutem, Pseúdule.
PS. Ímmo utrumque. CA. Vtrúmque, salue: sét quid actumst? quíd taces?
Áttuli hunc. PS. Quid, áttulisti? CA. 'Addúxi' uolui dícere.
PS. Quís istic est? CA. Charínus. PS. Euge, iám χάριν τούτῳ ποιῶ.
CH. Quín tu quod opus ést mi audacter ínperas? PS. Tam grátiast.
Béne sit tibi, Charíne: nolo tíbi molestos ésse nos.
CH. Vós molestos míhi? molestumst [íd] quidem. PS. Tum igitúr mane.
CA. Quíd istuc est? PS. Epístulam hanc modo íntercepi et súmbulum.
CA. Súmbulum? quem súmbulum? PS. Qui a mílite adlatúst modo.
Éius seruo qui húnc ferebat cúm quinque argentí minis,
Tŭam qui amicam hinc árcessebat, éi [ego] os subleuí modo.
CA. Quó modo? PS. Horum caússa haec agitur spéctatorum fábula:
Hí sciunt qui hic ádfuerunt: uóbis post narráuero.
CA. Quíd nunc agimus? PS. Líberam hodie túam amicam amplexábere.
CA. Égone? PS. Tu ne. CA. Ego? PS. Ípsus, inquam, sí quidem hoc uiuét caput:

Sí modo hominem mi ínuenietisprópere. CH. Qua facié? PS. Malum
Cállidum doctúm, qui quando príncipium praehénderit,
Pórro sua uirtúte teneat quíd se facere opórteat:
Átque qui hic non uíssitatus saépe sit. CH. Si séruos est,
Númquid refert? PS. Ímmo multo máuolo quam líberum.
CH. Pósse opinor mé dare hominem tíbi malum et doctúm, modo
Quí ad patrem aduenít Carusto néc dum exit ex aédibus
Quóquam neque Athenás aduenit úmquam ante hesternúm diem.
PS. Béne iuuas: set quínque iuuentis ópus est argentí minis
Mútuis, quas hódie reddam: nam hùius pater dehibét mihi.
CH. Égo dabo: ne quaére aliunde. PS. O hóminem opportunúm mihi.
Étiam chlamude opúst, machaera et pétaso. CH. Possum a mé dare.
PS. Di ínmortales, nón Charinus mi híc quidemst, set Cópia.
Sét iste seruos éx Carusto qui húc aduenit quíd sapit?
CH. Hírcum ab alis. PS. Mánuleatam túnicam habere hominem áddecet.
Écquid [autem] homo hábet aceti in péctore? CH. Atque acidíssumi.
PS. Quíd, si opus sit dúlce ut promat índidem, ecquid habét? CH. Rogas?
Múrrinam passúm defrutum mélinam mel quoiquoímodi:

Quín in corde instrúere quondam coépit thermipólium.
PS. Eúgepae: lepidé, Charine, mĕo me ludo lámberas.
Sét quid nomen ésse dicam ego ísti seruo? CH. Símmiae.
PS. Scítne in re aduorsá uorsari? CH. Túrbo non aequé citust.
PS. Écquid argutúst? CH. Malorum fácinorum saepíssume.
PS. Quid quom manufestó tenetur? CH. Ánguillast: elábitur.
PS. Écquid is homo scítust? CH. Plebi scítum non est scítius.
PS. Próbus homost, ut praédicare te aúdio. CH. Immo síc scias:
Ýbi te aspexerít, narrabit últro quid sesé uelis.
Sét quid eo factúru's? PS. Dicam: úbi hominem exornáuero,
Súbditiuom fíeri ego illum mílitis seruóm uolo:
Súmbulum hunc ferát lenoni cúm quinque argentí minis,
Múlierem ab lenóne abducat: én tibi omnem fábulam.
Céterum quo quícque pacto fáciat, ipsi díxero.
CA. Quíd nunc igitur stámus? PS. Hominem cum órnamentis ómnibus
Éxornatum addúcite ad me iam ád tarpessitam Aéschinum:
Sét properate. CH. Príus illi erimus quám tu. PS. Abite ergo ócius.
Quídquid incertí mi in animo príus aut ambiguóm fuit,
Núnc liquet, nunc défaecatumst: cór [meum] mihi nunc péruiumst.
Ómnis ordine [égo] sub signis dúcam legionés meas
Áue sinistra, auspício liquido atque éx [mea] senténtia.

Cónfidentiást inimicos mèos me posse pérdere.
Núnc ibo ad forum átque onerabo mèis praeceptis Símmiam,
Quíd agat: nequid títubet, docte ut hánc serat falláciam.
Iam égo hoc ipsum oppidum éxpugnatum fáxo erit lenónium.

ACTVS III.

Pver.

Quoi séruitutem dí danunt lenóniam
Pueró, [simitu quom] áddunt turpitúdinem,
Ne illí, quantum ego nunc córde conspició meo,
Malám rem magnam múltasque aerumnás danunt.
Velut haéc mi euenit séruitus, ubi ego ómnibus
Paruís magnisque mínsteriis praefúlcior:
Neque égo amatorem mi ínuenire ullúm queo,
Qui amét me, ut curer tándem nitidiúscule.
Nunc huíc lenonist hódie natalís dies:
Intérminatus ést a minumo ad máxumum,
Siquís non hodie múnus missisét sibi,
Eum crás cruciatu máxumo perbítere.
Nunc néscio hercle rébus quid faciám meis:
Nam nísi lenoni múnus hodie míssero,
Cras míhi potandus frúctus est fullónius.
Neque égo illut possum quód illi qui possúnt solent.
Eheú, quam illi rei ego étiam nunc sum páruolus.
Atque édepol ut nunc mále malum metuó miser,
Si quíspiam det quí manus grauiór siet,
Quamquam íllut aiunt mágno gemitu fíeri,
Conprímere dentis uídeor posse aliquó modo.
Set cónprimundast uóx mihi atque orátio:
Erus éccum recipit sé domum et ducít coquom.

BALLIO. COQVOS. PVER.

BA. Forúm coquinum quí uocant, stulté uocant:
Nam nón coquinum, uérum furinúmst forum.
Nam ego sí iuratus [péssumum] hominem quaérerem,
Peiórem [hau] potui quam húnc quem duco dúcere,
Multílocum gloriósum insulsum inútilem.
Quin ób eam rem Orcus récipere ad se hunc nóluit,
Vt ésset hic qui mórtuis cenám coquat:
Nam hic sólus illis cóquere quod placeát potest.
CO. Si me árbitrabare ístoc pacto ut praédicas,
Quor cónducebas? BA. Ínopia: alius nón erat.
Set quór sedebas ín foro, si erás coquos,
Tu sólus praeter álios? CO. Ego dicám tibi:
Hominum égo auaritia fáctus sum inprobiór coquos,
Non mëopte ingenio. BA. Quá istuc ratione? CO. Éloquar.
Quia ením, quom extemplo uéniunt conductúm coquom,
Nemo íllum quaerit qui óptumus, caríssumust:
Illúm conducunt pótius qui uilíssumust.
Hoc égo fui hodie sólus opsessór fori.
Illí sunt drachumis míseri: me nemó potest
Minóris quisquam númmo ut surgam súbigere.
Non égo item cenam cóndio ut alií coqui,
Qui míhi condita práta in patinis próferunt,
Boues quí conuiuas fáciant, herbasque óggerunt,
Eas hérbas herbis áliis porro cóndiunt:
Indúnt coriandrum féniculum alium átrum holus,
Adpónunt rumicem brássicam betám blitum,
Eo lásarpici líbram pondo díluont:
Teritúr sinapis scélera, quae illis quí terunt

Prius quám triuerunt óculi ut extillént facit.
Ei hómines cenas úbi cocunt, quom cóndiunt,
Non cóndimentis cóndiunt, set strígibus,
Viuís conuiuis íntestina quae éxedint.
Hoc híc quidem homines tám breuem uitám colunt,
Quom hasce hérbas huius modi ín suum aluom cóngerunt
Formídulosas díctu, non essú modo.
Quas hérbas pecudes nón edunt, hominés edunt.
BA. Quid tú? diuinis cóndimentis útere,
Qui prórogare uítam possis hóminibus,
Qui ea cúlpes condiménta? CO. Audacter dícito:
Nam uél ducenos ánnos poterunt uíuere
Meas qui éssitabunt éscas quas condíuero.
Nam ego cícilendrum quándo in patinas índidi
Aut cépolindrum aut máccidem aut saucáptidem,
Ipsaé se patinae féruefaciunt ílico.
Haec ád Neptuni pécudes condiménta sunt:
Terréstris pecudes cícimandro cóndio,
Hapalópside aut catarántria. BA. At te Iúppiter
Dique ómnes perdant cúm condimentís tuis
Cumqué tuis istis ómnibus mendáciis.
CO. Sine sís loqui me. BA. Lóquere atque [i] in malám crucem.
CO. Vbi ómnes patinae féruont, omnis áperio:
Is odós dimissis mánibus in caelúm uolat.
BA. Odós dimissis mánibus? CO. Peccaui ínsciens.
BA. Qui dúm? CO. 'Dimissis pédibus' uolui dícere:
Eum odórem cenat Iúppiter cotídie.
BA. Si núsquam coctum is, quídnam cenat Iúppiter?
CO. It íncenatus cúbitum. BA. I in malám crucem.
Istácine caussa tíbi hodie nummúm dabo?

CO. Fateór equidem esse mé coquom caríssumum:
Verúm pro pretio fácio ut opera adpáreat
Mea quó conductus uénio. BA. Ad furandúm quidem.
CO. An tu ínuenire póstulas quemquám coquom
Nisi míluinis aút aquilinis úngulis?
BA. An tú coquitatum te íre quoquam póstulas,
Quin íbi constrictis úngulis cenám coquas?
Nunc ádeo tu, qui méus es, iam edicó tibi,
Vt nóstra properes ámoliri [hinc] ómnia:
Tum ut húius oculos ín oculis habeás tuis.
Quoquo híc spectabit, ĕo tu spectató semul.
Siquo híc gradietur, páriter [tu] progrédimino.
Manum sí protollet, páriter profertó manum.
Suum síquid sumet, íd tu sinito súmere:
Si nóstrum sumet, tú teneto altrínsecus.
Si iste íbit, ito: stábit, astató semul.
Si cónquiniscet, ístic conquiníscito.
Item hís discipulis príuos custodés dabo.
CO. Habe módo bonum animum. BA. Quaéso qui possúm doce
Bonum ánimum habere, quí te ad me adducám domum?
CO. Quia sórbitione fáciam ego hodie té mea
Item út Medea Péliam concoxít senem,
Quem médicamento et sŭis uenenis dícitur
Fecísse russus éx sene adulescéntulum:
Item égo te faciam. BA. Eho, án etiam uenéficu's?
CO. Immo édepol uero [sum] hóminum seruatór magis.
BA. Ehem,
Quanti ístuc unum mé coquitare pérdoces?
CO. Quid? BA. Vt te seruem, néquid subrupiás mihi.

CO. Si crédis, nummo: sí non, ne miná quidem.
Set utrúm tu amicis hódie an inimicís tuis
Datúru's cenam? BA. Pól ego amicis scílicet.
CO. Quin tú inimicos pótius quam amicós uocas?
Nam ego íta conuiuis cénam conditám dabo
Hodie átque ita suaui suáuitate cóndiam:
Vt quísque quicque cónditum gustáuerit,
Ipsús sibi faciam ut dígitos praerodát suos.
BA. Quaeso hércle, prius quam quícquam conuiuís dabis,
Gustáto tute príus et discipulís dato,
Vt praérodatis uóstras furtificás manus.
CO. Fortásse haec tu nunc míhi non credas quaé loquor.
BA. Moléstus ne sis: nímium tinnis: nón places.
En, íllic habito ego: íntro abi et cenám coque
Properé. CO. Quin tu is adcúbitum? i, conuiuás cedo:
Conrúmpitur iam céna. BA. En, subolem sís uide:
Nam hic quóque scelestus ést coqui sublíngio.
Profécto quid nunc prímum caueam néscio:
Ita in aédibus sunt fúres, praedo in próxumost.
Nam hic méus uicinus ăput forum pauló prius
Patér Caludori [a me] ópere petiit máxumo,
Vt míhi cauerem a Pseúdulo seruó suo,
Ne fídem ei haberem: nam ĕum circum ire in húnc diem,
Vt mé, si posset, múliere interuórteret.
Eum prómississe fírmiter dixít sibi,
Sese ábducturum a mé dolis Phoenícium.
Nunc íbo intro atque edícam familiáribus,
Prófecto nequis quícquam credat Pseúdulo.

ACTVS IIII.

PSEVDVLVS. SIMMIA.

PS. Si úmquam quemquam di ínmortales uóluere esse auxílio adiutum,
Iám mihi Caludorúm uolunt seruátum esse et lenónem extinctum,
Quóm te adiutorém genuerunt míhi tam doctum hominem átque astutum.
Sét ubi illest? sumne égo homo insipiens, qui haéc loquar mecum égomet solus?
Dèdit mihi uerba hercle, út [ego] opinor: cúm malo malus stúlte caui.
Túm pol ego interii, hómo si ille abiit: néque opus quod uolui hódie efficiam.
Sét eccillum uideó uerbeream státuam: ut magnifice ínfert sese.
Hém, te hercle ego circúmspectabam: nímis metuebam mále ne abisses.
SI. Fùit meum officium ut fácerem, fateor. PS. Vbi restiteras? SI. Vbi mi lubitumst.
PS. Ístuc ego satís scio. SI. Quid érgo quod scis mé rogas?
PS. At hóc uolo, monére te. SI. Monéndus ne me móneas.
PS. Nimis tándem aps te contémnor.
SI. Quippe égo te ni contémnam,
Stratióticus homo qui clúear?

PS. Iam hoc uólo quod occeptúmst agi. SI. Numquíd agere aliut mé uides?
PS. Ámbula ergó cito. SI. Immo ótiosé uolo.
PS. Haéc est occássio: dum ílle dormít, uolo
Tú prior óccupes.
SI. Quid próperas? placide: né time. ita ílle faxit Iúppiter,
Vt ílle palam ibidem ádsiet, quisquís illest quist a mílite.
Númquam edepol erit ílle potior quám ego. habe animúm bonum:
Púlcre ego hanc éxplicatám tibi rém dabo.
Síc ego illúm dolis átque mendáciis
Ín timorém dabo mílitarem áduenam,
Ípsus sese út neget ésse eum quí siet
Méque ut esse aútumet qui ípsus est. PS. Quí potest?
SI. Occídis me, quom ístuc rogás. PS. Hominem lépidum.
SI. Té quoque etiám, dolis átque mendáciis
Quí malis pár mihi's, * * * * *
PS. Iúppiter té mihi séruet. SI. Immó mihi.
Sét uide, ornátus hic sátine me cóndecet?
PS. Óptume. SI. Esto. PS. Tántum tibi boní di inmortalés duint,
Quántum tu tibi óptes: nam si exóptem quantum dígnus es,
Mínus sit nihilo: néque ego hoc homine quémquam uidi mágis malum.
SI. Tune íd mihi? PS. Probus hic ést homo. SI. Neque hic est néque ego. PS. At uide ne títubes.
SI. Potin út taceas? memorem ínmemorem facit quí monet quod memor méminit.

Teneo ómnia: in pectore cóndita sunt: meditáti sunt doli dócte.
PS. Taceó. set quid tibi béne faciam, si hanc sóbrie rem adcurássis?
Ita mé di ament.. SI. Ita nón facient: mera iám mendacia fúndes.
PS. Vt ego ób tuam, Simmia, pérfidiam te amo ét metuo et magnífico.
SI. Ego istúc aliis dare cóndidici: mi optrúdere non potes pálpum.
PS. Vt ego hódie te accipiám lepide, ubi tu ecféceris hoc opus. SI. Háhahe.
PS. Lepidó uictu uino únguentis inter pócula pulpaméntis.
Lepida íbidem una aderit múlier tibi super sáuia sauia quaé det.
SI. Lepide áccipis me. PS. Immo si écfexis, tum fáxo magis [id] dícas.
SI. Ni ecféccro, [pol] cárnufex cruciábiliter me accípito.
Sct própera mihi monstráre ubi sit ós lenonis aédium.
PS. Tértium hoc est. SI. St', tace: aedes híscunt. PS. Credo animó malest
Aédibus. SI. Quid iám? PS. Quia edepol ípsum lenonem éuomunt.
SI. Íllicinest? PS. Illic [ípsus] est. SI. Mala mérx est. PS. Illuc sís uide:
Nón prorsus, uerúm transuorsus cédit, quasi cancér solet.

BALLIO. PSEVDVLVS. SIMMIA.

BA. Mínus malum hunc hominem ésse opinor quám esse censebám coquom:
Nám nihil etiam dum hárpagauit praéter cuathum et cántharum.
PS. Heús tu, nunc occássiost et témpus. SI. Tecum séntio.
PS. Íngredere in uiám dolo: egomet híc in insidiís ero.
SI. Hábui numerum sédulo: hoc est séxtum a porta próxumum
Ángiportum: in id ángiportum mé deuorti iússerat.
Quótumas aedis díxerit, id ego ád modum incertó scio.
BA. Quís hic homo chlamudátus est? aut úndest? aut quem quaéritat?
Péregrina faciés uidetur hóminis atque ignóbilis.
SI. Sét eccum qui ex incérto faciet míhi quod quaero cértius.
BA. Ád me adit recta. únde ego hominem hunc ésse dicam géntium?
SI. Heús tu qui cum hirquína barba astás, responde [hoc] quód rogo.
BA. Eho,
Án non prius salútas? SI. Nullast míhi salus datária.
BA. Nám pol hinc tantúmdem accipies. PS. Iám inde a principió probe.
SI. Écquem in angipórto hoc hominem tú nouisti, té rogo.

BA. Égomet me. SI. Pauci ístuc faciunt hómines quod tu praédicas:
Nam ín foro uix décumus quisquest, qui ípsus sese nóuerit.
PS. Sáluos sum: iam phílosophatur. SI. Hóminem ego hic quaeró malum
Légirupam inpiúm periurum atque ínprobum. BA. Me quaéritat:
Nám illa [mea] sunt cógnomenta: nómen si memorét modo.
Quíd est ei homini nómen? SI. Leno Bállio. BA. Sciuíne ego?
Ípse ego is sum, adoléscens, quem tu quaéris. SI. Tune's Bállio?
BA. Égo enimuero is sum. SI. Ýt uestitu's, pérforator párietum
* * * * * * * *
BA. Crédo, in tenebris cónspicatus sí sis me, apstineás manum.
SI. Érus meus tibi mé salutem múltam uoluit dícere.
Hánc epistulam áccipe a me: hánc me tibi iussít dare.
BA. Quís is homost qui iússit? PS. Perii, núnc homo in medió lutost.
Nómen nescit: haéret haec res. BA. Quém hanc mississe ad me aútumas?
SI. Nósce imaginém: tute eius nómen memorató mihi,
Ýt sciam te Bállionem esse ípsum. BA. Cedo mi epístulam.
SI. Áccipe et cognósce signum. BA. Eho, Pólumachaeroplágides

Púrus putus est ípsus: noui. heus, Pólumachaeroplágides
Nómen est. SI. Scio iám tibi me récte dĕdisse epístulam,
Póstquam Polumachaéroplagidem élocutus nómen es.
BA. Quíd is agit? SI. Quod homo édepol fortis átque bellatór probus.
Sét propera hanc pellégere quaeso epístulam: ita negótiumst:
Átque accipere argéntum actutum múlieremque emíttere.
Nam hódie Sicuoní necessest mé esse aut cras mortem éxequi:
Íta erus meus est ínperiosus. BA. Nóui: notis praédicas.
SI. Própera pellegere érgo epistulam. BA. Íd ago, si taceás modo.
'Milés lenoni Bállioni epístulam
Conscríptam mittit Pólumachaeroplágides,
Imágine opsignátam quae inter nós duo
Conuénit olim.' SI. Súmbulust in epístula.
BA. Video ét cognosco sígnum. set in epístula
Nullám salutem míttere ascriptám solet?
SI. Ita mílitaris dísciplinast, Bállio:
Manú salutem míttunt bene uoléntibus,
Eadém malam rem míttunt male uoléntibus.
Set ut óccepisti, pérge opera experírier,
Quid epístula ista nárret. BA. Auscultá modo.
'Harpáx calator méus est ad te quí uenit . .'
Tune és is Harpax? SI. Égo sum: atque ipse Harpáx quidem.

BA. 'Qui epístulam istam fért: ab eo argentum áccipi
Et cum ĕo simitu múlierem mittí uolo.
Salútem scriptam dígnumst dignis míttere:
Te si árbitrarem dígnum, mississém tibi.'
SI. Quid núnc? BA. Argentum dés, abducas múlierem.
SI. Vtér remoratur? BA. Quín sequere ergo intró. SI. Sequor.
PS. Peiórem ego hominem mágisque uorsuté malum
Numquam édepol quemquam uídi, quam hic est Símmia:
Nimisque égo illunc hominem métuo et formidó male,
Ne málus item erga mé sit, ut erga illúm fuit:
Ne in ré secunda núnc mi obuortat córnua,
Si occássionem cápsit. quoi, [si] sít malus,
*   *   *   *   *   *
Atqui édepol equidem nólo: nam illi béne uolo.
Nunc ín metu sum máxumo triplicí modo.
Primum ómnium iam hunc cónparem metuó meum
Ne déserat me atque [hínc] ad hostis tránseat.
[Tum] métuo ne erus rédeat etiam dum á foro:
Ne cápta praeda cápti praedonés fuant.
[Iuxtá cum his] metuo né ille huc Harpax áduenat
Prius quam hínc hic Harpax ábierit cum múliere.
Perii hércle: nimium tárde egrediuntúr foras.
Cor cónligatis uásis expectát meum,
Si nón educat múlierem secúm semul,

Vt éxulatum ex péctore aufugiát meo.
*   *   *   *   *   *
Victór sum: uici caútos custodés meos.

SIMMIA. PSEVDVLVS. (PHOENICIVM.)

SI. Ne plóra: nescis út sit res, Phoenícium,
Verum haú multo post fáxo scibis ádcubans.
Non égo te ad illum dúco dentatúm uirum
Macédoniensem, quí te nunc flentém facit:
Quoiam ésse te uis máxume, ad eum dúxero:
Caludórum hau multo póst faxo amplexábere.
PS. Quid tú intus quaeso désedisti tám diu?
Mihi cór retunsumst óppugnando péctore.
SI. Occássionem répperisti, uérbero,
Vbi pérconteris mé   *   *   *   *
*   *   *   *   ínsidiis hostílibus.
Quin [hínc cito imus] grádibus militáribus?
PS. Atque édepol quamquam néquam homo's, recté mones.
Ite hác, triumphe, ad cántharum rectá uia.

ACTVS V.

Ballio. Simo.

BA. Hahaé, nunc demum mi ánimus in tutó locost,
Postquam ílle hinc abiit átque abduxit múlierem.
Lubét nunc ueniat Pseúdulus, scelerúm caput,
Abdúcere a me múlierem falláciis.
Concéptis hercle uérbis satis certó scio
Ego périurare mé mauellem míliens
Quam míhi illum uerba pér deridiculúm dare.
Nunc déridebo hercle hóminem, si conuénero.
Verum ín pristrino crédo, ut conuenít, fore.
Nunc égo Simonem mi ób uiam ueniát uelim,
Vt mĕa laetitia laétus promiscám siet.
SI. Vissó quid rerum méus Vlixes égerit,
Iamne hábeat signum ex árce Balliónia.
BA. O fórtunate, cédo fortunatám manum.
SI. Quid ést? BA. Iam.. SI. Quid iam? BA. Níhil est quod metuás. SI. Quid est?
Venítne homo ad te? BA. Nón. SI. Quid est igitúr boni?
BA. Minaé uiginti sánae et saluae súnt tibi,
Hodié quas aps ted ést stipulatus Pseúdulus.
SI. Velím quidem hercle. BA. Róga me uigintí minas,
Ille hódie si illa sít potitus múliere
Siue èam tuo hodie gnáto, ut promissít, dabit.

Roga ópsecro hercle: géstio promíttere.
Atque étiam habeto múlierem donó tibi:
Omníbus modis tibi ésse rem ut saluám scias.
SI. Nullúm periclumst, quód sciam, stipulárier,
Vt cóncepisti uérba. uigintí minas
Dabín? BA. Dabuntur. SI. Hóc quidem actumst haú male.
Set cónuenistine hóminem? BA. Immo ambós semul.
SI. Quid aít? quid narrat? quaéso quid dixít tibi?
BA. Nugás theatri: uérba quae in comoédiis
Solént lenoni díci, quae puerí sciunt:
Malum ét scelestum et périurum aibat ésse me.
SI. Pol haú mentitust. BA. Érgo haut iratús fui.
Nam quánti refert èi nec recte dícere,
Qui níhili faciat quíque infitias nón eat?
SI. Quid est quód non metuas áb eo? id audire éxpeto.
BA. Quia númquam abducet múlierem iam néc potest.
[SI. Qui dúm? BA.] Meministin tíbi me dudum dícere
Eam uéniuisse míliti Macédonio?
SI. Memini. BA. Hem, íllius seruos húc ad me argentum áttulit
Et [epístulam eius] ópsignatam, súmbulum
Qui intér me et illum conuénerat. SI. Quid póstea?
BA. Is sécum abduxit múlierem hau multó prius.
SI. Bonán fide istuc dícis? BA. Vnde ea sít mihi?
SI. Vide módo ne illic sit cóntechnatus quípiam.
BA. Epístula atque imágo me certúm facit:

Qui illám quidem iam in Sícuonem abduxít modo.
SI. Bene hércle factum. quíd ego cesso Pseúdulum
Facere út det nomen ád molas colóniam?
Set quís hic homost chlamudátus? BA. Non edepól scio:
Nisi ópseruemus quó eat aut quam rém gerat.

HARPAX. BALLIO. SIMO.

HA. Málus et nequamst quí homo nihili erí sui seruos fácit inperium:
Níhilist autem sŭum qui officium fácerest inmemor nísi si admonitust.
Nam quí liberós se ilico ésse arbitrántur,
Ex cónspectu erí si suí se abdidérunt,
Luxántur lustrántur comedúnt quod habent, [quód non:]
I nómen diú seruitútis ferúnt.
Néc boni ingeni quícquam in is inest,
Nísi uti se inprobís sustineant ártibus: cum his néc locus
Míhi nec sermo cónuenit neque úmquam eis nobilis fui.
Étsi abest, híc adesse èrum [meum] arbitror:
Núnc ego illum metuó quom hic non adést, ne metuam quom ádsiet.
Ego út mi inperátumst, ei rei óperam dabó.
Nam ín taberna úsque adhuc síuerat [mé] Surus,
Quoí dedi súmbulum. máusi uti iússerat:
Léno ubi essét domi, me ăibat arcéssere.
Vérum ubi is nón uenit néc [manentém] ŭocat,

Vénio huc ultro ut sciam quid rei sit, né illic homo me lúdificetur:
Néc quicquamst [mi] mélius quam ut hoc púltem atque aliquem huc éuocem intus.
Léno argentum hóc uolo 1121
Á me accipiat átque amittat múlierem mecúm semul.
BA. Heús tu. SI. Quid uis? BA. Híc homo meus est. SI. Quí dum? BA. Quia praeda haéc meast:
Scórtum quaerit, hábet argentum: iam ádmordere hunc míhi lubet.
SI. Iamne íllum coméssurus és? BA. Dum recéns est, 1125
Dúm datat, dúm calet, déuorarí decet.
Bòni uiri paúperant me, ínprobi [me] alunt.
Popló strenuí, mihi damnósi ussuí sunt.
SI. Malúm quod tibí di dabúnt: sic scceléstu's.
BA. Vénus mihi haec bona dát, quom [ea] homines húc [ad me] adigit lúcrifugas,
Dámni cupidos, quí se suamque aetátem bene curánt, edunt 1131
[Pótitant] scortántur. alio sụnt illi ingenio átque tu,
Quí nec tibi bene ésse patere et íllis quibus est ínuides.
HA. Me núnc conmorór, has forís quom non fério,
Ýt sciam sítne [nunc] Bállio domi. 1135
Heús, ubi estis uos?
Heús, ubi estis? BA. Híc quidem ad me récta habet rectám uiam.
Béne ego ab hoc praedátus ibo: nóui, bona scaeuást mihi.
HA. Écquis hoc aperit? BA. Heús, chlamudate, quid istic dehibetúr tibi?

HA. Aédium dominúm lenonem Bállionem quaérito.
BA. Quísquis es, aduléscens, operam fáce conpendi quaérere. 1141
HA. Quíd iam? BA. Quia ted ípsus coram praésens praesentém uidet.
HA. Túne is es? SI. Chlamudáte, caue sis tíbi a curuo infortúnio
Átque in hunc inténde digitum: hic lénost. BA. At hic est uír probus.
Sét tu, bone uir, flágitare saépe clamore ín foro, 1145
Quóm libella núsquamst, nisi quid léno hic subuenít tibi.
HA. Quín tu mecum fábulare? BA. Fábulor. quid uís tibi?
HA. Árgentum accipiás. BA. Iam dudum, sí des, porrexí manum.
HA. Áccipe: hic sunt quínque argenti léctae numeratae minae: 1149
Hóc tibi erus me iússit ferre Pólumachaeroplágides,
Quód deberet, átque ut mecum mítteres Phoenícium.
BA. Érus tuus? HA. Ita díco. BA. Miles? HA. Íta loquor. BA. Macédonius?
HA. Ád modum, inquam. BA. Té ad me missit Pólumachaeroplágides?
HA. Véra memoras. BA. Hóc argentum ut míhi dares? HA. Si tú quidem es
Léno Ballio. BA. Átque ut a me múlierem tu abdúceres? 1155
HA. Íta. BA. Phoenicium [éam] esse dixit? HA. Récte meministí. BA. Mane:
Iám redeo ad te. HA. At máturate própera: nam properó: uides

Iám die multum ésse? BA. Video: hunc áduocare etiám uolo.
Máne modo istic: iám reuortar ád te. quid nunc fít, Simo?
Quíd agimus? manufésto hunc hominem téneo, qui argentum áttulit.
SI. Quíd iam? BA. An nescis quaé sit haec res? SI. Iúxta cum ignaríssumis.
BA. Pseúdulus tuus ádlegauit húnc, quasi [si] a Macédonio
Mílite esset. SI. Háben argentum ab hómine? BA. Rogitas quód uides?
SI. Heús, memento ergó dimidium míhi istinc de praedá dare:
Cónmune istuc ésse oportet. BA. Qŭín malum, id totúm tuum.
HA. Quám mox mi operam dás? BA. Tibi do equidem. quíd nunc mihi's auctór, Simo?
SI. Éxploratorem húnc faciamus lúdos suppositícium,
Ádeo donicum ípsus sese lúdos fieri sénserit.
BA. Séquere. quid ais? némpe tu illius séruos es? HA. Planíssume.
BA. Quánti te emit? HA. Sŭarum in pugna uírium uictória:
Nám ego eram domi ínperator súmmus in patriá mea.
BA. Án etiam ille umquam éxpugnauit cárcerem patriám tuam?
HA. Cóntumeliám si dicis, aúdies. BA. Quotumó die
Éx Sicuone huc péruenisti? HA. Áltero ad merídiem.
SI. [Eúge,] strenué mehercle isti. quámuis pernix híc homost.

BA. Vbi suram aspiciás, scias posse eum gérere crassas cónpedis.
Quíd ais? tune etiám cubitare sólitu's in cunís puer?
SI. Scílicet. BA. Etiámne facere sólitus es, scin quíd loquar?
SI. Scílicet solitum ésse. HA. Sanine éstis? BA. Quid hoc quod té rogo?
Nóctu in uigiliám quando ibat míles, quom tu ibás semul,
Cónueniebatne ín uaginam tŭam machaera mílitis?
HA. Í in malam crucém. BA. Licebit tíbi [quidem] hodie témperi.
HA. Quín tu emittis míhi mulierem aut réddis argentúm? BA. Mane.
HA. Quíd maneam? BA. Chlamudem hánc conmemores quánti conductást. HA. Quid est?
SI. Quíd meret machaéra? HA. Elleborum hisce hóminibus opus ést. BA. Eho.
HA. Míttc. BA. Quid mercédis petasus hódie domino démeret?
HA. Quoí domino? SI. Quid sócci * * * * *
* * * * ? HA. Quid sómniatis? méa quidem haec habeo ómnia,
Mĕo peculio émpta. BA. Nempe quod fémina summa sústinent?
HA. Vncti hi sunt senés: fricari sése ex antiquó uolunt.
BA. Résponde opsecro hércle hoc uero sério quod té rogo:
Quíd meres? quantíllo argenti té conduxit Pseúdulus?
HA. Quí istic Pseudulúst? BA. Praeceptor túus, qui hanc [sucophántiam]

Dócuit te, ut falláciis hinc múlierem a me abdúceres.
HA. Quém tu Pseudulúm, quas tu mi praédicas fallácias?
Quem égo hominem nullí coloris nóui. BA. Non tu istínc abis?
Níhil est hodie hic súcophantis quaéstus. proin tu Pseúdulo
Núnties abdúxisse alium praédam, qui occurrít prior
Hárpax. HA. Is quidem édepol Harpax égo sum. BA. Immo edepol ésse uis.
Púrus putus hic súcophantast. HA. Égo tibi argentúm dedi
Ét dudum adueniéns extemplo súmbulum seruó tuo,
[Méi] eri imagine ópsignatam epístulam, hic ante óstium.
BA. Měo tu epistulám dedisti séruo? quoi seruó? HA. Suro.
BA. [Sátin] confidit néquam? nugas ést meditatus [haú] male.
Édepol hominem uérberonem Pseúdulum, ut docté dolum
Cónmentust: tantúmdem argenti, quántum miles déhibuit,
Dédit huic atque hominem éxornauit, múlierem qui abdúceret.
* * * * * * * * *
Nám illam epistulam ípsus uerus Hárpax huc ad me áttulit.
HA. Hárpax ego uócór: ego seruos súm Macedonis mílitis.
Égo nec sucophántiose quícquam ago nec málefice

Néque istum Pseudulúm mortalis quí sit noui néque scio.
SI. Tú, nisi mirumst, léno, plane pérdidisti múlierem.
BA. Édepol ne istuc mágis magisque métuo, quom uerba aúdio.
Míhi quoque edepol iám dudum ille Súrus cor perfrigéfacit,
Súmbulum qui [ab] hóc accepit. SI. Míra sunt [ni] Pseúdulust.
Ého tu, qua facié fuit dudum quoí dedisti súmbulum?
HA. Rúfus quidam, uéntriosus, crássis suris, súbniger,
Mágno capite, acútis oculis, óre rubicundo, ád modum
Mágnis pedibus. BA. Pérdidisti, póstquam dixistí pedes.
Pseúdulus fuit ípsus. actumst dé me. iam moriór, Simo.
HA. Hércle hau te sinám moriri, nísi mi argentum rédditur,
Víginti minae. SI. Átque etiam mihi áliae uigintí minae.
BA. Aúferetur quód promissi pér iocum a me praémium?
SI. De ínprobis uirís auferri praémium et praedám decet.
BA. Sáltem Pseudulúm mihi dedas. SI. Pseúdulum ego dedám tibi?
Quíd deliquit? díxine ab eo tíbi ut caueres céntiens?
BA. Pérdidit me. SI. At mé uiginti módicis multauít minis.
BA. Quíd nunc faciam? HA. Sí mi argentum déderis, te suspéndito.

BA. Dí te perdant. séquere ergo hac sis me ád forum ut soluám. HA. Sequor.
SI. Quíd ego? BA. Peregrinós apsoluam: crás agam cum cíuibus.
Pseúdulus mihi cénturiata cápitis habuit cómitia,
Hódie qui illum ad me ádlegauit, múlierem qui abdúceret.
Séquere tu. nunc ne éxpectetis, dum hác domum redeám uia:
Íta res gestast: ángiporta haec cértumst consectárier.
HA. Sí graderere tántum [quantum] lóquere, iam esses ád forum.
BA. Cértumst mi hunc emórtualem fácere ex natalí die.
SI. Béne ego illum tetigí, bene autem séruos inimicúm suum.
Núnc mihi certumst álio pacto Pseúdulo insidiás dare,
Quam ín aliis comoédiis fit, úbi cum stimulis aút flagris
Ínsidiantur. égo iam inultus prómam uigintí minas
Quás promissi, si écfecisset: ób uiam ei ultro déferam.
Nímis illic mortális doctust, nímis uorsutus, nímis malus.
Súperauit dolúm Troianum átque Vlixem Pseúdulus.
Núnc ibo intro, argéntum promam, Pseúdulo insidiás dabo.

P S E V D V L V S.

Quid hóc? sicine hóc fit? pedés, statin án non?
An íd uoltis út me hinc iacéntem aliquis tóllat?

Nam hércle si cécidero, flágitium uóstrum erit.
Pérgitin pérgere? ah, séruiundúm mihist.
Magnum hóc uitium uínost:
Pedés captat prímum, luctátor dolósust.
Profécto edepol égo nunc probe ábeo madúlsa:
Ita uíctu excuráto, ita múnditiis dígnis
Itaque ín loco festíuo sumus féstiue accépti.
Quid opúst me multás agere ambáges?
Hoc ést homini quam ób rem amet uítam:
Hic ómnes uoluptátes, omnés uenustatés sunt.
Deís proxumam ésse arbitrór [suauitátem]:
Vbi amans conplexúst amantem, úbi labra ad labélla adiungit,
Álter ubi alterúm bilingui mánufesto inter sé praehendunt,
Vbi mamma mammícula opprimitur aút si lubet corpóra conduplicant,
Manú candidá cantharúm [tum] dulcíferum
Propínare amícissumám [tibi tuam] amícam,
Neque ibi álium alii esse ódio nec sérmonibús morologís utiér:
Vnguénta atque odóres, lemníscos, coróllas
Darí dapsilís: neque etiám parce prómi uictúm ceterúm.
[Nunc] néquis rogét me:
Hoc égo modo atque erús minor hunc diem prothume súmpsimus.
Postquam ópus meum ut uoluí fugatis pérpetraui omne hóstibus,
Illós adcubántis potántis amántis cum scórtis relíqui
Et mèum scortum ibidém cordi atque ánimo opsequéntis.

Set póstquam exurréxi, med órant ut sáltem.
Ad húnc me modum ílli intulí satis facéte:
Enim éx disciplininá, quippe ego qui Iónica probe perdídici.
Sic pálliolatim amíctus hac incéssi ludibúndus.
Plaudúnt partim: [illi] ínclamitánt me ut reuórtar.
Occépi hoc modó denuó uolui: amícae dabám me, ut me amáret:
Círcumuortór, cado: nénia ludo íd fuit.
Ítaque dum enitór, prox, iam paene ínquinaui pállium.
Nímiae tum uoluptáti edepol fui. dátur ob cassum cántharus.
Conmúto ilicó pallium, íllut posíui:
Inde húc exií, crapulám dum amouérem.
Núnc ad erum meúm maiorem uénio foedus cónmemoratum.
Áperite, aperite. heús, Simoni adésse me quis núntiate.

SIMO. PSEVDVLVS.

SI. Vóx uiri péssumi me éxciet foras.
Sét quid hoc? quó modo? quíd ita uideo ego?
PS. Cúm corona ébrium Pseúdulum tuum.
SI. Líbere hercle hóc quidem. sét uide statum:
Núm mea grátia pértimescít magis?
Cógito saéuiter blánditerne ádloquar.
Sét illi me hoc uím uotat fácere nunc [iam]
Quód fero: síqua in hoc spés sitast mihi.
PS. Vír malus uiro óptumo ob uiam it.
SI. Dí te ament, Pseúdule. fú, malam i in crucem.

PS. Quor égo nam adflicter? SI. Quíd, malum, tu in ós mi inructas ébrius?
PS. Mólliter sústine mé: caue né cadam.
Nón uides méd uti mádide madeám?
SI. Quaé istaec audáciast, té sic intérdius
Cúm corolla ébrium incédere? PS. Ita lubet.
SI. Quíd, lubet? pérgin ructáre in os mihi?
PS. Suáuis ructús mihist: síc sine: i modo.
SI. Crédo equidem potis ésse te, scelus,
Mássici móntis ubérrumos quáttuor
Frúctus exbíbere in una hóra. PS. 'Hiberna' áddito.
SI. Hau mále mones. set díc tamen,
Vnde onustám celocem ágere te praédicem?
PS. Cúm tuo fílio pérpotauí modo.
Múlier hoc facit: tùo cum filio
Líbera adcubat. SI. Péssumu's homo.
PS. Sét, Simo, ut probe táctus Balliost:
Quaé tibi díxi ut ecfécta reddidi?
SI. Ómnia ut quícque egisti órdine [ego] scio.
PS. Quid érgo dubitas dáre mi argentum? SI. Iús petis, fateór: tene.
PS. Át negabás daturum ésse te mihi:
Tamén das? SI. Derídes? quid? hóc, Pseudule, aúfersne
Aps túo ero? PS. Lubéntissumó corde atque ánimo.
SI. Non aúdes quaeso aliquám partem mihi grátiam facere huius árgenti?
PS. Non. mé dices auidum ésse hominem: nam hinc númquam eris nummo díuitior.
SI. Hem, [hércle] hoc ego numquám ratus sum fore míhi, tibi uti fierém supplex.

PS. Onera hóc humerum atque me cónsequere hac. SI. Egone ísto me onerem? PS. Scio, ónerabis.
SI. Quid ego huíc homini faciám? satin ultro argéntum aufert et me ínridet?
PS. Vae uíctis: uorte ergó tergum.
SI. Heu heú, [iam] desine: dóleo. PS. Ni doléres tu, ego dolérem:
Neque té mei tergi mísereret, si hoc nón hodie ecfecíssem.
SI. Erit úbi te ulciscar, sí uiuo. PS. Quid mínitare? habeo [dòmi] tergum.
SI. Age sáne. PS. Igitur redi. SI. Quíd redeam? PS. Redi módo: non eris decéptus.
SI. Redeó. PS. Mecum i potátum. SI. Egone eam? PS. Face quód iubeo: si is, dímidium
Aut plús etiam faxó feres hinc. SI. Eo: dúc me quo uis. PS. Quíd nunc?
Númquid irátus es aút mihi aut fílio
Própter has rés, Simo? SI. Níl profecto. PS. Í [modo] hac.
SI. Té sequor. quín uocas spéctatorés semul?
PS. Hércle me isti haú solent: néque ego ergo istós uoco.
Vérum si uóltis adplaúdere atque ádprobare
Húnc gregem et fábulam, in crástinum uós uoco.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 132 iambici senarii
- 133 ad 137 trochaici octonarii
- 138 et 140 trochaici septenarii
- 139 trochaicus dimeter catalecticus
- 141 trochaica tripodia acatalecta
- 142 ad 145 trochaici octonarii
- 146 trochaicus septenarius
- 147 ad 153 iambici octonarii
- 154 ad 156 iambici septenarii
- 157 et 158 iambici octonarii
- 159 et 160 iambici septenarii
- 161 ad 168 trochaici octonarii
- 169 ad 171 iambici octonarii
- 172 iambicus septenarius
- 173 ad 181 trochaici octonarii
- 182 trochaicus septenarius
- 183 et 184 trochaici octonarii
- 185 et 186 iambici octonarii
- 187 iambicus dimeter catalecticus
- 188 ad 193 iambici octonarii
- 194 trochaicus octonarius
- 195 et 196 trochaici septenarii
- 197 et 198 trochaici octonarii
- 199 et 200 trochaici septenarii
- 201 203 206 trochaici octonarii
- 202 204 205 trochaici septenarii
- 208 iambicus octonarius
- 209 et 210 trochaici octonarii
- 211 ad 213 trochaici dimetri catalectici
- 214 trochaicus septenarius
- 215 trochaicus octonarius
- 216 et 217 trochaici dimetri catalectici
- 218 219 221 trochaici octonarii
- 220 trochaicus septenarius
- 222 et 224 trochaici dimetri catalectici
- 223 et 225 trochaici octonarii

V. 226 trochaicus septenarius
- 227 iambicus octonarius
- 228 trochaicus octonarius
- 229 trochaicus septenarius
- 230 ad 242 anapaestici septenarii
- 243 trochaicus octonarius
- 244 ad 248 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 249 trochaicus octonarius
- 250 ad 254 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 255 trochaicus octonarius
- 256 bacchiacus dimeter acatalectus
- 257 et 258 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 259 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
- 260 et 261 cretici tetrametri acatalecti
- 262 creticus dimeter acatalectus
- 263 et 264 iambici septenarii
- 265 ad 393 trochaici septenarii
- 394 ad 573 iambici senarii
- 574 et 575 anapaestici octonarii
- 576 et 578 trochaici septenarii
- 577 et 579 trochaici dimetri catalectici
- 580 et 583 anapaestici octonarii
- 581 et 582 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 584 ad 586 trochaici septenarii
- 587 et 588 anapaestici octonarii
- 589 et 590 trochaici septenarii
- 591 trochaicus dimeter acatalectus
- 592 anapaesticus octonarius
- 593 et 594 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 595 ad 598 anapaestici octonarii
- 599 anapaesticus dimeter catalecticus
- 600 ad 603 anapaestici septenarii
- 604 ad 766 trochaici septenarii
- 767 ad 904 iambici senarii
- 905 ad 913 trochaici octonarii
- 914 trochaicus septenarius
- 915 iambicus septenarius

V. **916** ad **918** iambici dimetri catalectici
- **919** iambicus octonarius
- **920** et **921** cretici tetrametri acatalecti
- **922** creticus dimeter acatalectus
- **923** et **924** iambici octonarii
- **925** trochaicus septenarius
- **926** ad **930** cretici tetrametri acatalecti
- **931** bacchiacus tetrameter acatalectus
- **932** ad **935** cretici tetrametri acatalecti
- **936** ad **938** trochaici septenarii
- **939** ad **949** anapaestici septenarii
- **950** iambicus septenarius
- **951** iambicus octonarius
- **952** ad **997** trochaici septenarii
- **998** ad **1102** iambici senarii
- **1103** et **1104** trochaici octonarii
- **1105** ad **1107** bacchiaci tetrametri acatalecti
- **1108** bacchiacus tetrameter catalecticus
- **1109** compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
- **1110** et **1111** trochaici septenarii
- **1112** compositus ex cretico dimetro acatalecto et trochaica tripodia catalectica
- **1113** trochaicus septenarius
- **1114** bacchiacus tetrameter catalecticus
- **1115** ad **1118** cretici tetrametri acatalecti
- **1119** et **1120** trochaici octonarii
- **1121** creticus dimeter acatalectus
- **1122** ad **1124** trochaici septenarii
- **1125** bacchiacus tetrameter acatalectus
- **1126** creticus tetrameter acatalectus
- **1127** ut v. **1112**
- **1128** et **1129** bacchiaci tetrametri acatalecti
- **1130** ad **1133** trochaici septenarii
- **1134** bacchiacus tetrameter acatalectus
- **1135** ut v. **1112**
- **1136** trochaica tripodia catalectica
- **1137** ad **1245** trochaici septenarii

V. **1246** et **1247** bacchiaci tetrametri acatalecti
- **1248** et **1249** cretici tetrametri acatalecti
- **1250** bacchiacus dimeter acatalectus
- **1251** ad **1254** bacchiaci tetrametri acatalecti
- **1255** et **1256** bacchiaci trimetri acatalecti
- **1257** et **1258** bacchiaci tetrametri acatalecti
- **1259** ad **1261** trochaici octonarii
- **1262** et **1263** bacchiaci tetrametri acatalecti
- **1264** et **1266** bacchiaci hexametri catalectici
- **1265** bacchiacus tetrameter acatalectus
- **1267** bacchiacus dimeter acatalectus
- **1268** et **1269** iambici octonarii
- **1270** bacchiacus hexameter acatalectus
- **1271** ad **1273** bacchiaci tetrametri acatalecti
- **1274** et **1275** iambici septenarii
- **1276** bacchiacus tetrameter acatalectus
- **1277** bacchiacus hexameter acatalectus
- **1278** creticus tetrameter acatalectus
- **1279** et **1280** trochaici septenarii
- **1281** et **1282** bacchiaci tetrametri acatalecti
- **1283** et **1284** trochaici octonarii
- **1285** ad **1288** ut v. **1112**
- **1289** et **1290** cretici tetrametri acatalecti
- **1291** et **1292** ut v. **1112**
- **1293** compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis (cum hiatu in diaeresi)
- **1294** ut v. **1112**
- **1295** iambicus octonarius
- **1296** et **1298** cretici tetrametri acatalecti
- **1297** creticus tetrameter catalecticus in syllabam
- **1299** ad **1301** ut v. **1112**
- **1302** compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
- **1303** et **1304** cretici tetrametri acatalecti
- **1305** iambicus dimeter acatalectus
- **1306** et **1307** cretici tetrametri acatalecti
- **1308** ad **1310** compositi ex binis trochaicis tripodiis catalecticis

V. 1311 et 1312 ut v. 1112
- 1313 iambicus octonarius
- 1314 ut v. 1112
- 1315 et 1316 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 1317 ad 1321 anapaestici octonarii
- 1322 anapaesticus quaternarius
- 1323 iambicus septenarius
- 1324 1326 1328 anapaestici septenarii
- 1325 et 1327 anapaestici octonarii
- 1329 ad 1334 cretici tetrametri acatalecti.

T. MACCI PLAVTI

S T I C H V S.

GRAECA · [PHIL]ADELPHOE · MENANDRV · ACTA LVDIS · PLEBEIS · CN · BAEBIO · L · TERENTIO · AED · PL · [EGIT] · C · PVBLILIVS · POLLIO · [MODVLATVS · EST] MARCIPOR · OPPII · TIBIIS · SARRANIS · TOTAM P · SVLPICIO · C · AVRELIO · COS ·

ARGVMENTVM.

Senéx castigat fílias, quod eaé uiros
Tam pérseuerent péregrinantis paúperes
Ita sústinere frátres neque relínquere:
Contráque uerbis délenitur cómmodis,
Habére ut sineret quós semel nactaé forent.
Virí reueniunt ópibus aucti tráns mare:
Suam quísque retinet, ác Sticho ludús datur.

PERSONAE.

PHILVMENA [PANEGYRIS]	}	SORORES
PAMPHILA [PINACIVM]		

ANTIPHO SENEX
GELASIMVS PARASITVS
CROCOTIVM ANCILLA
PINACIVM PVER

* * * [EPIGNOMVS]	}	FRATRES
PAMPHILVS [PAMPHILIPPVS]		

STICHVS	}	SERVI
SAGARINVS		

STEPHANIVM ANCILLA
TIBICEN.

---

* * * Huius personae nomen EPIGNOMVM verum non fuisse, sed ex altera demum recensione huius fabulae post Plautinam aetatem facta sicut PANEGYRIN PINACIVM PAMPHILIPPVM nomina profectum esse evincunt numeri eorum in quibus legitur versuum tantum non omnium, qui nomen requirunt a vocali incipiens et mensuram paeonis secundi exaequans, velut *Epistrophus Abronichus Aristratus Onesimus* et quae sunt eius generis similia.

ACTVS I.

PHILVMENA. PAMPHILA.

PH. Crédo ego miserám fuisse Pénelopam, sorór, suo ex animo,
Quaé tam diu uiró suo uidua cáruit: nam nos éius animum
De nóstris factis nóscimus, quarum hínc uiri apsunt,
Quorúm quidem nos negótiis apséntum, ita ut aequomst,
Sollícitae noctis ét dies, sorór, sumùs semper.
PA. Nostrum ófficium aequomst fácere nos: neque íd magis facimus
Quam nós monet pietás. PH. Set hic, sorór, adside:
Volo técum loqui de ré uiri. PA. Saluaéne amabo?
PH. Speró quidem et uoló. set hoc,
Sorór, crucior patrém tuum
Meumque ádeo, qui unus únice
Ciuíbus ex omnibús probus
Perhibétur, eum nunc ínprobi
Viri ófficio uti: quí uiris
Tantás apsentibús facit
Nostrís inmerito iniúrias
Nosque áb eis uolt abdúcere.
Haec rés uitae me, sòror, saturant,
Haec míhi diuidiae et sénio sunt.
PA. Ne lácruma, soror, neu túo id animo
Face quód tibi pater faceré minatur.

Spes ést eum melius fácturum.
Noui égo illum: ioculo istaéc dicit:
Neque ille [haú] sibi mercat Pérsarum
Montís qui esse aurei pérhibentur,
Vt istúc faciat quod tú metuis.
Tam sí faciát, minume írasci
Decet: néque id inmerito euéniet.
Nam uiri nostri domo ut ábierunt,
Hic tértiust annus. PH. Ita út memoras:
Quom ipsi ínterea uiuánt, ualeant,
Vbi sínt, quid agant, ecqui índigeant,
Neque párticipant nos néque redeunt.
PA. An íd doles, sorór, quia
Illí suum officium nón colunt,
Quom tú tuum facis? PH. Íta pol.
PA. Tace sís: caue sis audíam ego istuc
Posthác ex te. PH. Nam quíd iam?
PA. Quia pól meo animo omnis sápientis
Suum offícium aequomst colere ét facere.
Quam ob rem égo te hoc, soror, tam etsí's maior,
Moneo út tuum memineris ófficium:
Et si ílli inprobí sint atque áliter nos fáciant
Quam aequóm sit, tam pól [noxiaé] nequid mágis sit,
Omníbus obnixe opibús nostrum
[Nos] ófficium meminísse decet.
PH. Placet: táceo. PA. At memineris fácito.
[PH. Nolo égo, soror, me crédi esse inmemorém uiri:
Neque ille èos honores míhi quos habuit pérdidit.
Nam míhi pol grata accéptaque huiust benígnitas.
Et mé quidem haec condítio nunc non paénitet
Nequést quor studeam has núptias mutárier.
Verúm postremo in pátris potestatést situm:

Faciúndumst nobis quód parentes ínperant.
PA. Scio átque in cogitándo maerore aúgeor:
Nam própe modum iam osténdit suam senténtiam.
PH. Igitúr quaeramus nóbis quid facto úsus sit.]

ANTIPHO. PHILVMENA. PAMPHILA.
(CROCOTIVM.)

AN. Quí manet ut moneátur semper séruos homo officiúm suum
Néc uoluntate id fácere meminit, séruos is habitu haú probost.
Vós meministis quótkalendis pétere demensúm cibum:
Quí minus meminístis quod opust fácto facere in aédibus?
Iám quidem in suo quícqué lòco nisi erit míhi situm supelléctilis,
Quom égo reuortar, uós monimentis cónmonefaciam búbulis.
Nón homines habitáre mecum míhi uidentur, sét sues.
Fácite sultis nítidae ut aedes mĕae sint, quom redeám domum.
Iam égo domi adero: ad mĕam maiorem fíliam inuissó domum.
Síquis quaeret me, índe uocatote áliqui: aut iam egomet híc ero.
PH. Quíd agimus, soror, si óffirmabit páter aduorsum nós? PA. Pati
Nós oportet quód ille faciat, quŏius potestas plús potest.
Éxorando, haut áduorsando súmundam operam cénseo.
Grátiam si [páce] petimus, spéro ab eo inpetrássere.

Áduorsari síne dedecore et scélere summo hau póssumus:
Néque ego id sum factúra neque tu ut fácias consiliúm dabo,
Vérum ut exorémus. noui ego nóstros: exorábilist.
AN. Príncipium ego quo pácto cum illis óccupiam, id ratiócinor:
Ýtrum ego perplexím lacessam oratione ad húnc modum,
Quási numquam quicquam ádeo adsimulem, an quási quid indaudíuerim
Ěas in se meruísse culpam: pótius temptem léniter
Án minacitér. scio litis fóre: ego meas noui óptume.
Sí manere hic sése malint pótius quam alio núbere,
Fáciant: quid mihi ópust decurso aetátis spatio cúm meis
Gérere bellum, quóm nil quam ob rem id fáciam meruisse árbitror?
Mínume: nolo túrbas. set hoc mihi óptumum factu árbitror:
[Sic faciam: adsimulabo quasi quam culpam in sese admiserint.]
Pérplexabilitér earum hodie pérpauefaciam péctora:
Póst id igitur dèinde ut animus méus est, id faciám palam.
Múlta scio faciúnda uerba: ibo íntro. set apertást foris.
PH. Cérto enim mihi patérnae uocis sónitus auris áccidit.
PA. Ís est ecastor: férre aduorsum homini óccupemus aúsculum.
PH. Sálue, mi pater. AN. Ét uos ambae. ílico agite apscédite.
PH. Aúsculum. AN. Sat est aúsculi mi uóstri. PH. Qui, amabó, pater?

AN. Quía ita meae animaé salsura euénit. PA. Adside híc, pater.
AN. Nón sedeo istic: uós sedete: ego sédero in supsélliọ.
PA. Máne puluinum. AN. Béne procuras míhi: sat sic fultúmst mihi.
PA. Síne, pater. AN. Quid opúst? PA. Opust. AN. Morem tíbi geram. atque hoc ést satis.
PA. Númquam enim nimis curáre possunt sŭum parentem fíliae.
Quem aéquiust potiórem habere quám te? postideá, pater,
Viros nostros, quibus tú nos uoluisti ésse matres fámilias?
AN. Bŏnas ut aequomst fácere facitis, quóm tamen apsentís uiros
Prŏinde habetis quási praesentes sínt. PA. Pudicitiást, pater,
Ĕos nos magnificáre qui nos sócias sumpserúnt sibi.
AN. Númquis hic est aliénus nostris díctis auceps aúribus?
PH. Núllust praeter nósque teque. AN. Vóstrum animum adhiberí uolo.
Nám ego ad uos nunc ínperitus rérum et morum múlierum
Díscipulus uenio ád magistras: quíbus matronas móribus
Quae óptumae sunt ésse oportet, íd utraque ut dicát mihi.
PA. Quíd istuc est quod huc éxquaesitum múlierum morés uenis?
AN. Pól ego uxorem quaéro, postquam uóstra mater mórtuast.

PA. Fácile inuenies ét peiorem et péius moratám, pater,
Quám illa fuit: meliórem neque tu réperies neque sól uidet.
AN. Át ego ex te exquaero átque ex istac tŭa sorore. PA. Edepól, pater,
Scío ut oportet ésse: si sint íta ut ego aequom cénseo.
AN. Vólo scire ergo ut aéquom censes. PA. Ýt, per urbem quom ámbulent,
Ómnibus os optúrent, nequis mérito male dicát sibi.
AN. Díc uicissim núnc ïam tu. PH. Quíd uis tibi dicám, pater?
AN. Ýbi facillumé spectatur múlier quae ingenióst bono?
PH. Quoí male faciundíst potestas, quóm ne id faciat témperat.
AN. Haú male istuc. áge tu [dice]: utrást conditio pénsior,
Vírginemne an uíduam habere? PA. Quánta meast sapiéntia,
Éx malis multís malum quod mínumumst, id minumést malum.
Quí pote mulierés uitare, is uítet: ut cotídie
Prídie caueát ne faciat quód pigeat postrídie.
AN. Quaé tibi muliér uidetur múlto sapientíssuma?
PH. Quaé tamen, quom rés secundae súnt, se poterit nóscere:
Ét illa quae aequo animó patietur síbi esse peius quám fuit.
AN. Édepol uos lepidé temptaui uóstrumque ingenium íngeni.
Sét hoc est quod ad uos uénio quodque esse ámbas conuentás uolo:
Íta mi auctores súnt amici, ut uós hinc abducám domum.

PA. Át enim nos quarúm res agitur áliter auctorés sumus.
Nam aút olim, nisi tíbi placebant, nón datas opórtuit
Aút nunc non aequómst abduci, páter, illis apséntibus.
AN. Vósne ego patiar cúm mendicis núptas me uiuó uiris?
PA. Plácet ille meus míhi mendicus: súus rex reginaé placet.
Ídem animust in paúpertate qui ólim in diuitiís fuit.
AN. Vós latrones ét mendicos hómines magni péndititis?
PH. Nón tu me argentó dedisti opínor nuptum, sét uiro.
AN. Quíd illos expectátis qui abhinc iam ábierunt triénnium?
Quín uos capitis cónditionem ex péssuma primáriam?
PA. Stúltitiast, patér, uenatum dúcere inuitás canes.
Hóstis est uxór inuita quaé ad uirum nuptúm datur.
AN. Cértumnest neutrám uostrarum pérsequi inperiúm patris?
PH. Pérsequimur: nam quó dedisti núptum abire nólumus.
AN. Béne ualete: ibo átque amicis uóstra consilia éloquar.
PA. Próbiores, credo, árbitrabunt, sí probis narráueris.
AN. Cúrate igitur fámiliarem rém ut potestis óptume.
PH. Núnc places quom récte monstras: núnc tibi auscultábimus.
Núnc, soror, abeámus intro. PA. Ímmo interuissám domum.
Sí ab uiro tibi fórte ueniet núntius, facito út sciam.
PH. Néque ego te celábo neque tu mé celassis quód scias.

Ého Crocotium, í, parasitum Gélasimum huc arcéssito:
Técum adduce. nám illum ecastor míttere ad portúm uolo, 151
Síquae forte ex Ásia nauis héri eo aut hodie uénerit.
Nám dies totós aput portum séruos unus ádsidet:
Sét tamen uolo ínteruissi. própera atque actutúm redi.

ACTVS II.

GELASIMVS. CROCOTIVM.

GE. Famem égo fuisse súspicor matrém mihi:
Nam póstquam natus súm, satur numquám fui.
Neque quísquam melius réferet matri grátiam,
Quam ego mátri refero mèae Fami inuitíssumus.
Nam mé illa in aluo ménsis gestauít decem:
At égo illam in aluo gésto plus annós decem.
Atque ílla puerum mé gestauit páruolum,
Quo mínus laboris cépisse illam exístumo:
Ego nón pausillulam ín utero gestó famem,
Verum hércle multo máxumam et grauíssumam.
Vterí dolores mi óriuntur cotídie:
Set mátrem parere néqueo nec quid agám scio.
[Ita] aúditaui saépe hoc uolgo dícier,
Solére elephantum gráuidam perpetuós decem
Esse ánnos: eius ex sémine haec certóst fames.
[Nam iam complures annos utero haeret meo.]
Nunc sí ridiculum hóminem quaerat quíspiam,
Venális ego sum cum órnamentis ómnibus:
Inánimentis éxplementum quaérito.
Gelásimo nomen mi índidit paruó pater,
Quia iam á pausillo púero ridiculús fui.
Proptér pauperiem hoc ádeo nomen répperi,
Eo quía paupertas fécit ridiculús forem:
Nam illa ártis omnis pérdocet, ubi quem áttigit.

Per cáram annonam díxit me natúm pater:
Proptérea, credo, núnc adessurio ácrius.
Set géneri nostro haec rédditast benígnitas:
Nullí negare sóleo, siqui essúm uocat.
Orátio una intériit hominum péssume,
Atque óptuma hercle méo animo et scitíssuma,
Qua ante útebantur: 'uéni illo ad cenam: síc face:
Promítte uero: né grauare: est cómmodum?
Volo ínquam fieri: nón amittam quín eas.'
Nunc réppererunt iam ĕi uerbo uicárium,
Nihilí quidem hercle uérbum id ac uilíssumum:
'Vocém te ad cenam, nísi egomet ceném foris.'
Ei hércle uerbo lúmbos defractós uelim,
† Ni uére perierít, si cenassít domi.
Haec uérba subigunt mé uti mores bárbaros
Díscam átque ut faciam praéconis conpéndium
Itaque aúctionem praédicem, ipse ut uénditem.
CR. Hic illést parasitus quem árcessitum míssa sum:
Quae lóquitur auscultábo prius quam cónloquor.
GE. Set cúriosi súnt hic conplurés mali,
Aliénas qui res cúrant studio máxumo,
Quibus ípsis nullast rés quam procurént sua.
Ei quándo quem auctiónem facturúm sciunt,
Adeúnt, perquirunt quíd siet caussae ílico:
Vxórin sit reddúnda dos diuórtio:
Aliénum aes cogat án pararit praédium.
Eos ómnis tam etsi hercle haút indignos iúdico
Qui múltum miseri sát laborent, níl moror.
Dicam aúctionis caússam, ut damno gaúdeant:
Nam cúriosus némost quin sit máleuolus.
Damna éuenerunt máxuma, [heu,] miseró mihi.

Ita mé mancupia míserum adfecerúnt male:
Potátiones plúrumae demórtuae:
Quot ádeo cenae quás defleui mórtuae,
Quot pótiones múlsi, quot item prándia,
Quae intér continuom pérdidi triénnium.
Prae maérore adeo míser atque aegritúdine
Consénui: paene súm fame demórtuos.
CR. Ridículus aeque núllust [quam hic] quando éssurit.
GE. Nunc aúctionem fácere decretúmst mihi:
Forás necessumst quídquid habeo uéndere.
Adéste sultis: praéda erit praeséntium.
Logós ridiculos uéndo. age licémini.
Quis céna poscit? écqui poscit prándio?
Hercúleo stabunt prándio, cená tibi.
Ehem, ádnuistin? némo meliorés dabit
[Nulli meliores esse parasito sinam]
Cauillátiones, ádsentatiúnculas
Ac périuratiúnculas parasíticas.
Robíginosam strígilem, ampullam rúbidam
[Ad] únctiones Graécas sudatórias
Vendó: † uelalias málacas crapulárias:
Parasítum inanem quó recondas réliquias.
Haec uéniuisse iám opus est quantúm potest:
Vt, décumam partem [si] Hérculi pollúceam,
Eo máior * * * * *
CR. Ecástor auctiónem [non] magní preti.
Adhaésit homini ad ínfumum uentrém fames.
Adíbo ad hominem. GE. Quís haec est quae aduorsúm uenit?
† Epígnomi ancilla haéc quidemst, Crocótium.
CR. Gelásime, salue. GE. Nón id est nomén mihi.

CR. Certó mecastor íd fuit nomén tibi.
GE. Fuít disertim, uérum id ussu pérdidi:
Nunc Míccotrogus nómine e ueró uocor.
CR. Au, ríssi te hodie múltum. GE. Quando aut quo ín loco?
CR. Hic, quom aúctionem praédicabas péssumam.
GE. Eho,
An aúdiuisti? CR. Té quidem dignissumam.
GE. Quo núnc is? CR. Ad te. GE. Quíd uenis? CR. Philúmena
Rogáre iussit témet opere máxumo,
Mecúm simitu ut íres ad sesé domum.
GE. Ego íllue mehercle uéro eo quantúm potis.
Iamne éxta cocta súnt? quot agnis fécerat?
CR. Illá quidem nullum sácruficauit. GE. Quó modo?
Quid ígitur me uolt? CR. Trítici modiós decem
Rogáre opinor. GE. Méne, ut ab sesé petam?
CR. Immó [tu] ut aps te mútuom nobís duis.
GE. Negáto mihi esse néc quod dem.[isti] mútuom
Neque áliut quicquam nísi hoc quod habeo pállium.
Linguám quoque etiam uéndidi datáriam.
CR. Au,
Nullán tibi linguast? GE. Quaé quidem dicát 'dabo'
Veterém reliqui: eccíllam quae dicát 'cedo'.
CR. Malúm di tibi dent * * * * *
GE. Malúm quidem si uis, haéc eadem dabít tibi.
CR. Quid núnc? ituru's án non? GE. Abi sané domum:
Iam illó uenturum dícito. propera átque abi.
Demíror quid illaec mé ad se arcessi iússerit,

Quae númquam iussit mé ad se arcessi ante húnc diem,
Postquám uir abiit éius. miror quíd siet:
Nisi út periclum fíat, uissam quíd uelit.
Set éccum Pinacium éius puerum. hoc [sís] uide:
Satin út facete [aeque] átque ex pictura ástitit?
Ne iste édepol uinum póculo pausíllulo
Saepe éxanclauit súbmerum scitíssume.

PINACIVM. GELASIMVS.

PI. Mercúrius, Iouis qui núntius perhibétur, numquam aequé patri
Suo núntium lepidum áttulit, quam ego núnc meae nuntiábo erae.
Ítaque onustum péctus porto laétitia lubéntiaque:
Néque lubet nisi glóriose quícquam proloquí profecto.
Amoénitatis ómnium uenerum ét uenustatum ádfero,
Ripísque superat mi átque abundat péctus laetitiá meum.
Nunc tíbi potestas ádipiscundist glóriam laudém decus:
Própera, Pinaciúm, pedes hortáre, honesta dícta factis,
Eraéque egenti súbueni * * * *
Quae mísera in expectátione †Epígnomi aduentús uirist:
Proinde út decet uirum amát suum [et] cupide éxpetit. nunc, Pínacium,
Age út placet, curre út lubet: caue quémquam flocci féceris:
Cubitis depulsa dé uia, tranquíllam concinná uiam.
Si réx opstabit ób uiam, regem ípsum prius peruórtito.

GE. Quídnam dicam Pínacium tam líxabundum cúrrere?
Harúndinem fert spórtulamque et hámulum piscárium.
PI. Set tándem opino aequómst eram mihi ésse supplicem átque [eam]
Óratores míttere ad me dónaque ex auro ét quadrigas,
Quí uehar: nam pédibus ire nón queo. ergo iám reuortar:
Ád me adiri et súpplicari mi égomet aequom cénseo.
An uéro nugas cénseas nihílue esse ego quod núnc scio?
Tantum á portu adportó boni, tam gaúdium grande ádfero:
Vix ípsa domina hoc, sí sciat, exóptare ab dis aúdeat.
Nunc últro hoc deportem? haú placet neque íd uiri officium árbitror.
Sic hóc uidetur míhi magis meo cónuenire huic núntio:
Aduórsum ueniat, ópsecret se ut núntio hoc inpértiam.
Secúndas fortunás decent [fastídia et] supérbiae.
Set tándem quom recógito, qui pótis est scire haec scíre me?
Nón enim possum quín reuortar, quín loquar, quin édissertem
Erámque ex maerore éximam, bene fácta maiorúm meum
Exaúgeam atque illam aúgeam insperáto opportunó bono.
Contúndam facta Tálthubi contémnamque omnis núntios:
Sĕmulque cursurám meditabor ád ludos Olúmpios.
Set spátium hoc oppidó breuist curríeulo: quam me paénitet.
Quid hóc? occlussam iánuam uideo: íbo et pultabó foris.

Aperíte atque adproperáte, fores facite út pateant: remouéte moram.
Nimis haéc res sine curá geritur: uide quám dudum hic asto ét pulto.
Somnóne operam datis? éxperiar fores án cubiti ac pedes plús ualeant.
Nimis uéllem hae fores erum fúgissent, ea caússa ut haberent màlum magnum.
Deféssus sum pultándo.
Hoc póstremum esto uóbis.
GE. Ibo átque hunc conpellábo.
Saluós sis. PI. Et tu sálue.
GE. Iam tú piscator fáctu's?
PI. Quam prídem non edísti?
GE. Vnde ís? quid fers? quid féstinas?
PI. Tua quód nil refert, né cures.
GE. Quid istíc inest? PI. Quas tu edés colubras.
GE. Quid tam íracundu's? PI. Si ín te
Pudor ádsit, non me appélles.
GE. Possúm scire ex te uérum?
PI. Potis: hódie non cenábis.

PHILVMENA. GELASIMVS. PINACIVM.

PH. Quisnam ópsecro has frangít foris? tune haéc facis? tun mi hostís uenis?
GE. Sálue: tuo arcessítu huc uenio. PH. Ean grátia forís ecfringis?
GE. Tŭos inclama, tŭi delinquont: égo quid me uellés uissebam.
Nám me quidem miserébat harum. PI. Érgo auxilium própere latumst.

PH. Quísnam loquitur híc tam prope nos? GE. Pínacium. PH. Vbi is est? PI. Réspice
Ád med et relínque egentem párasitum, Philúmena.
PH. Pínacium. PI. Istuc índiderunt nómen maiorés mihi.
PH. Quíd agis? PI. Quid agam rógitas? PH. Quid ni rógitem? PI. Quid mecúmst tibi?
PH. Mín fastidis, própudiose? elóquere propere, Pínacium.
PI. Iúbe me omittere ígitur hos qui rétinent. PH. Qui retinént? PI. Rogas?
Ómnia membra lássitudo míhi tenet. PH. Linguám quidem
Sát scio tibi nón tenere. PI. Ita céleri curriculó fui
Própere a portu honóris caussa tui. PH. Écquid adportás boni?
PI. Nímio adporto múlto tanto plús quam speras. PH. Sálua sum.
PI. Át ego perii, quoí medullam lássitudo pérbibit.
GE. Quíd ego, quoi miseró medullam uéntris percepít fames?
PH. Écquem conueiústi? PI. Multos. PH. Át uirum ecquem? PI. Plúrumos:
Vérum ex multis néquiorem núllum quam hic est. PH. Quó modo?
GE. Iám dudum ego istunc [aégre] patior dícere iniusté mihi.
Praéterhac si me ínritassis.. PI. Édepol essuriés male.
GE. Ánimum inducam ut [né] istuc uerum te élocutum esse árbitrer.
PI. Múnditias uolo fíeri: ecferte huc scópas semulque harúndinem,

Vt operam omnem aráneorum pérdam et texturam ínprobam
Dĕiciamque eorum ómnis telas. GE. Míseri algebunt póstea.
PI. Quíd? illos itidemne ésse censes quási te cum ueste única?
Cápe illas scopas. GE. Cápiam. PI. Hoc egomet, tú hoc conuorre. GE. Ecfécero.
PI. Écquis huc ecfert nássiternam cúm aqua? GE. Sine suffrágio
Pópuli tamen aedílitatem hic quidem gerit. PI. Age tu ócius
Térge humum, conspérge ante aedis. GE. Fáciam. PI. Factum opórtuit.
Égo hinc araneás de foribus dĕiciam et de páriete.
GE. Édepol rem negótiosam. PH. Quíd sit nil etiám scio:
Nísi forte hospités uenturi súnt. PI. [Vos] lectos stérnite.
GE. Príncipium placét de lectis. PI. Álii ligna caédite:
Álii piscis dépurgate, quós piscator áttulit:
Pérnam et glandium [álii] deicite. GE. Hércle homo hic nimiúm sapit.
PH. Nón ecastor, út ego opinor, sátis erae morém geris.
PI. Ímmo res omnís relictas hábeo prae quod tú uelis.
PH. Túm tu igitur, qua caússa missus és ad portum, id éxpedi.
PI. Dícam. postquam mé missisti ad pórtum cum lucí semul,
Cómmodum radiósus sese sól superabat éx mari.

Dúm percontor pórtitores, écquae nauis uénerit
Éx Asia, [ac] negánt uenisse, cónspicatus sum ínterim
Cércurum, quo ego mé maiorem nón uidisse cénseo.
Ín portum uentó secundo, uélo passo péruenit.
Álius alium pércontamur: 'quóiast nauis? quíd uehit?'
Ínterim † Epignomúm conspicio tŭum uirum et seruóm Stichum.
PH. Hém, quid? †Epignomum élocutu's? GE. Tŭum uirum et uitám meam.
PI. Vénit, inquam. PH. Túne eum [ipsus] ípsum uidistí? PI. Lubens.
GE. Hércle uero cápiam s̊copas átque hoc conuorrám lubens.
PI. Árgentique auríque aduexit nímium. GE. Nimis factúm bene.
PI. Lánam purpurámque multam. GE. Hém, qui uentrem uéstiam.
PI. Léctos eburatós, auratos. GE. Ádcubabo régie.
PI. Túm Babulonica péristromata, conchúliata tapétia
Áduexit. GE. Nimiúm bonae rei: hércle rem gestám bene.
PI. Póste, ut occepí narrare, fídicinas tibícinas
Sámbucas aduéxit secum fórma eximia. GE. Eúgepae.
Quándo adbibero, adlúdiabo: túm sum ridiculíssumus.
PI. Póste unguenta múltigenerum múlta. GE. Non uendó logos:
Iám [ego] non facio aúctionem: mi óptigit heréditas.
Máleuoli perquísitores aúctionum périerint.
Hércules, decumam ésse adauctam tíbi quam uoui grátulor.

[Spés] est tandem aliquándo inportunam éxigere ex [uteró famem].
PI. Póste autem aduexít parasitos sécum . . GE. Hei, perií miser.
PI. Rídiculissumós. GE. Reuorram hercle hóc quod conuorrí modo.
Vénales logí sunt illi quós negabam uéndere.
Ílicet: iam mĕo malost quod máleuolentes gaúdeant.
Hércules, qui déus sis, sane díscessisti nón bene.
PH. Vídistin uirúm sororis Pámphilum? PI. Non. PH. Nón adest?
PI. Ímmo uenisse ĕum simitu aiébant illi: ego húc cĭtus
Praécucurri, ut núntiarem núntium exoptábilem.
PH. Í intro, Pinaciúm, iube famulos rém diuinam mi ádparent.
Béne uale. GE. Vin ádministrem? PH. Sát seruorum habeó domi.
GE. Ĕnimuero, Gelásime, opinor próuenisti fúttile,
Sí neque ille adést neque hic qui uénit quicquam súbuenit.
Íbo intro ad librós et discam dé dictis melióribus:
Nám ni illos hominés expello, ego óccidi planíssume.

ACTVS III.

† EPIGNOMVS. STICHVS.

EP. Quom béne re gesta sáluos conuortór domum,
Neptúno gratis hábeo et tempestátibus:
Semúl Mercurio, quí me in mercimóniis
Iuuít lucrisque quádruplicauit rém meam.
Olím quos abiens ádfeci aegrimónia,
Eos núnc laetantis áduentu faciám meo.
Nam iam Ántiphonem cónueni adfiném meum
Cumque èo reueni ex ínimicitia in grátiam.
Vidéte quaeso quíd potest pecúnia.
Quoniám redisse béne re gesta mé uidet
Magnásque adportauísse diuitiás domum,
Sine áduocatis íbidem in cercuro, ín stega,
In amícitiam atque in grátiam conuórtimus.
Et is hódie aput me cénat et fratér meus.
Nam heri ámbo in uno pórtu fuimus: sét mea
Hodié solutast náuis aliquantó prius.
Age abdúce hasce intro quás mecum adduxí, Stiche.
ST. Ere, sí ego taceam seú loquar, scio scíre te
Quam múltas tecum míserias †mulcáuerim:
Nunc húnc diem unum ex íllis multis míseriis
Volo mé eleutheria iam ágere aduenientém domum.
EP. Et iús et aequom póstulas: sumás, Stiche,
Tibi húnc diem: te níl moror. abi quó lubet.
Cadúm tibi ueteris úíní propinó. ST. Papae,

Ducam hódie amicam. EP. Vél decem, dum dé tuo.
ST. Quod hoc . . . . ? EP. Quid . . . . ?
ST. Ad cenam ibo . . . .
Sic hoc placet . . . .
EP. Vbi cénas hodie? ST. Síc hanc rationem ínstiti:
Amícam ego habeo Stéphanium hinc ex próxumo,
Tui frátris ancillam: ĕo condicam: súmbulam
Ad cénam ad eius conséruom Sagarinúm feram.
Eadémst amica ambóbus: riualés sumus.
EP. Age abdúce has [nunc ïam] íntro. hunc tibi dedó diem.
ST. Me in cúlpa habeto, nísi probe excruciáuero.
Iam hercle égo per hortum ad amícam transibó meam,
Mi hanc óccupatum nóctem: eadem súmbulam
Dabo ét iubebo ad Ságarinum cenám coqui.
Aut égomet ibo atque ópsonabo opsónium.
Sagarinu . . . .
Seru . . . . nam meae
Aduors . . . . cum uerberibus . . .
Dar . ut . . . m uerberabundum adducam domum
Paráta hic faciam ut sínt. [set] egomet mé moror.
Atque íd ne uos miréminì, homines séruolos
Potáre amare atque ád cenam condícere:
Licet hóc Athenis nóbis. set quom cógito,
Potiús quam inueniam inuídiam, est etiam hic óstium
Aliút posticum nóstrarum harunce aédium:
[Posticam partem magis utuntur aedium.]
Ea ibo ópsonatum atque ĕadem referam opsónium:
Per hórtum utroque cónmeatus cóntinet.
Ite hác secundum uós. ne ego hunc laceró diem.

GELASIMVS. † EPIGNOMVS.

GE. Librós inspexi: tám confido quám potis
Me meum óptenturum régem ridiculís logis.
Nunc ínteruisso iámne a portu aduénerit,
Vt eum áduenientem mèis dictis deléniam.
EP. Hic quidem Gelasimus ést parasitus quí uenit.
GE. Auspício [hercle] hodie [ego] óptumo exiuí foras.
Quom stréna [mi] opscaeuáuit, spectatum hóc mihist,
Mustélla murem [ut] ápstulit praetér pedes.
Nam ut ílla uitam répperit hodié sibi,
Itém me spero fácturum, augurium ác facit.
† Epígnomus hic quidemst qui ástat: ibo atque ádloquar.
[O] † Epígnome, ut ego núnc te conspició lubens:
Vt praé laetitia lácrumae prosuliúnt mihi.
Valuístine usque? EP. Sústentatumst sédulo.
GE. Propíno tibi salútem plenis faúcibus.
EP. Bene átque amice dícis. di dent quaé uelis.
GE. * * * * * * * *
EP. Cenem ílli aput te? GE. Quóniam saluos áduenis.
EP. Locátast opera núnc quidem: tam grátiast.
GE. Promítte. EP. Certumst. GE. Síc face, inquam. EP. Est cérta res.
GE. Lubénte me hercle fácies. EP. Idem ego istúc scio:
Quando íssus ueniet, fíet. GE. Nunc ergo íssus est.
EP. Non édepol possum. GE. Quíd grauare? cénseas:

Nescio quid †uero hábeo in mundo. EP. Í modo:
Aliúm conuiuam quaérito tibi in húnc diem.
GE. Quin tú promittis? EP. Nón grauer, si póssiem.
GE. Vnúm quidem hercle cérte promittó tibi:
Lubéns accipiam cérto, si promísseris.
EP. Valeás. GE. Certumnest? EP. Cértum: cenabó domi.
GE. Sic quóniam nil procéssit, [igitur] ádiero
Apértiore mágis uia ac plané loquar.
Quandó quidem tute ad mé non uis promíttere,
Vin ád te ad cenam uéniam? EP. Si possít, uelim:
Verum híc aput me cénant alieni nouem.
GE. Hau póstulo equidem in lécto med adcúmbere:
Scis tú med esse [unum] ími supsellí uirum.
EP. At ei óratores pópuli sunt, summí uiri:
Ambrácia ueniunt húc legati púplice.
GE. Ergo óratores pópuli summatés uiri
Summi ádcubent, ego ínfumatis ínfumus.
EP. Haut aéquomst te inter óratores áccipi.
GE. Equidem hércle orator súm, set procedít parum.
EP. Cras dé reliquiis nós uolo. multúm uale.
GE. Perii hércle uero pláne, nihil obnóxie.
Vnó Gelasimo mínus est quam dudúm fuit.
Certúmst mustellae pósthac numquam crédere:
Nam incértiorem núllam noui béstiam.
Quaene èapse deciens ín die mutát locum,
Eam aúspicaui ego ín re capitalí mea?
Certúmst amicos cónuocare, ut cónsulam
Qua lége nunc med éssurire opórteat.

ACTVS IIII.

Antipho. Pamphilvs. †Epignomvs.

AN. Íta me di bene amént measque míhi seruassint fílias,
Ýt mihi uolup est quía uos uideo, Pámphile, in patriám domum
Béne re gesta rédiisse ambos, témet et fratrém tuum.
PA. Sátis aps te accipiám, nisi uideam míhi te amicum esse, Ántipho:
Núnc, quia te mihi amícum experior ésse, credetúr tibi.
AN. Vócem ego te ad me ad cénam, frater túus ni dixissét mihi
Te ăput se cenatúrum esse hodie, quóm me ad se ad cenám uocat.
Ét magis par fuerát me uobis dáre cenam aduenientibus,
Quám ad illum promítterem, nisi nóllem ei aduorsárier.
Núnc me gratiam áps te inire uérbis nil desídero:
Crás aput me eritis ét tu et ille cúm uostris uxóribus.
PA. Át aput me perendie: nam ille héri me iam uocáuerat
Ín hunc diem. set sátine tecum pácificatus sum, Ántipho?
AN. Quándo ita rem gessístis, ut uos uélle amicosque áddecet,
Páx conmerciúmquest uobis mécum. hoc facito ut cógites:
Ýt quoique homini rés paratast, périnde amicis útitur:
[Sí res firmast, ítidem] firmi amíci sunt: si rés labat,

Ítidem amici cónlabascunt. rés amicos ínuenit.
EP. Iám redeo. nimiást uoluptas, sí diu afuerís domo,
Dómum ubi redierís, si tibi nulla aégritudo animo ób uiamst.
Nam íta me apsente fámiliarem rem úxor curauít meam:
Ómnium me exilem átque inanem fécit aegritúdinum.
Sét eccum fratrem Pámphilum [meum]: incédit cum soceró suo.
PA. Quíd agitur, [mi] †Epígnome? EP. Quid tu? quám dudum in portúm uenis?
PA. Haú longissumé. EP. Postilla iám istest tranquillús tibi?
AN. Mágis quam mare quo ambo éstis uecti. EP. Fácis ut alias rés soles.
Hódiene exonerámus nauem, fráter? PA. Clementér uolo:
Nós potius onerémus nosmet uícissatim uoluptátibus.
Quám mox coctast céna? inpransus égo sum. EP. Abi intro ad me ét laua.
PA. Dĕos salutatum átque uxorem módo intro deuortór domum.
[Haéc si ita ut uoló confexo, cóntinuo ad te tránseo.]
EP. Ăput nos eccillám festinat cúm sorore uxór tua.
PA. Óptumest: iam istúc morai mínus erit. EP. Iam ego ăput te ero.
AN. Príus quam abis, praesénte ted huic ápologum agere unúm uolo.
EP. Máxume. AN. Fuit ólim, quasi [nunc] égo sum, senex. ei fíliae
Dúae erant, quasi nunc mĕae sunt. eae erant dŭobus nuptae frátribus,
Quási nunc meae sunt uóbis. PA. Miror quo éuassurust ápologus.

AN. Érat minori illi ádulescenti [quási nunc tibi] tibícina:
Péregre aduexerát, quasi nunc tu. sét ille erat caeléps senex,
Quási ego nunc sum. PA. Pérge porro: praésens hic quidemst ápologus.
AN. Dèinde senex ille ílli dixit, quòius erat tibícina,
Quási ego nunc tibi díco . . PA. Ausculto atque ánimum aduorto sédulo.
AN. 'Égo tibi meam fíliam bene quícum cubitarés dedi:
Núnc mihi reddi ego aéquom esse aps te quícum cubitem céuseo.'
PA. Quís istuc dicit? án ille quasi tu? AN. Quási ego nunc dicó tibi.
"Ímmo duas dabo" ínquit ille aduléscens "una sí parumst:
Ét si duarum paénitebit" ínquit "addentúr duae."
PA. Quís istuc, quaeso? an ílle quasi ego? AN. Is ípse quasi tu. [túm] senex
Ílle quasi ego 'sí uis' inquit 'quáttuor sané dato,
Dúm quidem hercle quód edint addas, mèum ne contruncént cibum.'
PA. Vídelicet parcúm fuisse illúm senem, qui [id] díxerit,
Quóm ille illi qui póllicetur ĕum cibum popóscerit.
AN. Vídelicet nequám fuisse illum ádulescentem, qui ílico,
Ýbi ille poscit, dénegarit dáre se granum trítici.
Hércle qui aequom póstulabat sènex, quando quidem filiae
[Quám] ille dederat dótem accipere [eum uóluit] pro tibícina.
PA. Hércle ille quidem cérto adulescens dócte uorsutús fuit,

Quí seni illi cóncubinam dáre dotatam nóluit.
AN. Sènex quidem uoluít, si posset, índipisci dé cibo:
Quía nequit, qua lége licuit uélle dixit fíeri.
"Fíat" ille inquít adulescens. 'fácis benigne' inquít senex.
'Hábeon rem pactam?' ínquit. "faciam ita" ínquit "ut fierí uoles."
Sét ego ibo intro et grátulabor uóstrum aduentum fíliis.
Póste ibo lautum ín puelum: ibi fouébo senectutém meam:
Póste ubi lauero, ótiosus uós opperiar ádcubans.
PA. Gráphicum mortalem Ántiphonem: ut ápologum fecít fabre.
Étiam nunc sceléstus sese dúcit pro adulescéntulo.
Dábitur homini amíca, noctu quaé in lecto occentét senem:
Námque edepol aliút quidem illi quíd amica opus sit néscio.
Sét quid agit parasítus noster Gélasimus? etiám ualet?
EP. Vídi edepol hominem haú perdudum. PA. Quíd agit? EP. Quod famélicus.
PA. Quín uocasti hominem [ád te] ad cenam? EP. Né quid adueniens pérderem.
Átque eccum tibi lúpum in sermone: praésens essuriéns adest.
PA. Lúdificemur hóminem. EP. Capti cónsili memorém moues.

GELASIMVS. PAMPHILVS. †EPIGNOMVS.

GE. * * * * * * *
* * * * * *
* * * * * * *

Sét ita ut occepí narrare uóbis: quom hic non ádfui,
Cúm amicis delíberaui iám et cum cognatís meis.
Íta mi auctores füere, ut egomet me hódie iugularém fame.
Sét uideone ego Pámphilum cum frátre †Epignomo? átque is est.
Ádgrediar hominem. [ó] sperate Pámphile, o [salús] mea,
Ó mea uita, o méa uoluptas, sálue. saluom gaúdeo
Péregre te in patriám redisse. sálue. PA. Salue, Gélasime.
GE. Váluistin bene? PA. Sústentaui sédulo. GE. Edepol gaúdeo.
Édepol ne ego núnc mihi modium mílle esse argentí uelim.
EP. Quíd eo tibi opust? GE. Húnc hercle ad cenam út uocem, te nón uocem.
EP. Áduorsum te fábulare. GE. Illút quidem ‘ambos út uocem’
. . equidem s . . . . ic ne uostrae uitassem dom .
N . me s . . . . ns . . . . a . nihil est atque hoc scit . u .
EP. Édepol te uocém lubenter, sí superfiát locus.
GE. Quín tum stans opstrússero aliquid strénue. EP. Immo unum hóc potest . .
GE. Quíd? EP. Vbi conuiuae ábierint, tum ut uénias. GE. Euax, áttatae.

EP. Vása lautum, nón ad cenam díco. GE. Di te pérduint.
Quíd ais, Pamphile? PA. Ád cenam [hodie] hercle álio promissi foras.
GE. Quíd, foras? PA. Foras hércle uero. GE. Quí malum tibi lassó lubet
Fŏris cenare? PA. Vtrúm tu censes? GE. Iúbe domi cenám coqui
Átque ad illum renúntiari. PA. Sólus cenabó domi?
GE. Nón enim solus: mé uocato. PA. At ílle ne suscénseat,
Mĕa qui caussa súmptum fecit. GE. Fácile excussarí potest.
Míhi modo auscultá: domi cenam iúbe coqui. EP. Non mé quidem
Fáciet auctore, hódie ut illum décipíat. GE. Non tu hínc abis?
Nísi me non perspícere censes quíd agas. caue sis tú tibi:
Nam íllic homo tuam heréditatem ínhiat, essuriéns lupust.
Nón tu scis quamde ádflictentur hómines noctu hic ín uia?
PA. Tánto pluris quí defendant íre aduorsum iússero.
EP. Nón it, quia tanto ópere suades né [ad me] bitat. GE. Iúbe domi
Míhi tibique tŭaeque uxori céleriter cenám coqui.
Si hércle faxis, nón opinor díces deceptúm fore.
PA. Pér hanc tibi cenam íncenato, Gélasime, esse hodié licet.
GE. Íbisne ad cenám foras? PA. Aput frátrem ceno in próxumo.

GE. Cértumnest? PA. Certum. GE. Édepol te hodie lápide percussúm uelim.
PA. Nón metuo: per hórtum traibo, nón prodibo in púplicum.
EP. Quíd ais, Gelasime? GE. Óratores tu áccipis: habeás tibi.
EP. Tŭa pol refert. GE. Ĕnimuero si mĕa refert, opera útere:
Pósce. EP. Edepol tibi opínor etiam uní locum [esse] cónspicor,
Ýbi adcubes. PA. Sané faciundum cénseo. GE. O lux óppidi.
EP. Si árte poteris ádcubare. GE. Vél inter cuneos férreos:
Tántillum loci úbi catellus cúbet, id satis erít mihi.
EP. Éxorabo alĭquó modo: ueni. GE. Húcine? EP. Immo in cárcerem.
Nám hic quidem geniúm meliorem tŭum non facies. ĕamus, tu.
PA. Dĕos salutabó modo: poste ad té continuo tránseo.
GE. Quíd igitur? EP. Dixi équidem in carcerem íres. GE. Quin si iússeris,
Ĕo quoque ibo. EP. Di ínmortales, híc quidem pol summam ín crucem
Céna aut prandió perduci pótis. GE. Ita ingeniúm meumst:
Quícumuis depúgno multo fácilius quam cúm fame.
EP. Nóui ego: aput me sátis spectatast míhi iam tua ista fácilitas
* * * * * * * *
Dúm parasitus míhi atque fratri fŭisti, rem confrégimus.

Núnc ego nolo mi éx Gelasimo fíeri te Catagélasimum.
GE. Iámne abis tu? [abít profecto.] núnc consilio sáno opust.
[Ámbo abierunt:] uíde, Gelasime, quíd capturu's cónsili.
* * * * * * * *
Égone? tu ne. míhine? tibi ne. uíden ut annonást grauis?
Víden benignitátes hominum ut périere et prothúmiae?
Víden ridiculos níhili fieri atque ípsos parasitárier?
Númquam edepol me uíuom quisquam in díem prospiciet crástinum:
Nám mihi iam intus pótione iúncea onerabó gulam
Néque ego hoc conmittam út me esse homines mórtuom dicánt fame.

ACTVS V.

STICHVS.

More hóc fit atque stúlte mea senténtia,
Si quem hóminem expectant ĕum solent prouíssere:
Illá qui caussa hercle ócius nihiló uenit.
Idem égo nunc facio, quí prouisso Ságarinum:
Qui níhilo citius uéniet tamen hac grátia.
Iam hercle égo decumbam sólus, si ille huc nón uenit.
Cadúm modo hinc a me húc cum uino tránsferam:
Postídea adcumbam. quási nix tabescít dies.

SAGARINVS. STICHVS.

SA. Saluéte Athenae, quaé nutrices Graéciae:
Erílis patria, [sálue: ut] te uideó lubens.
Set amíca mea et consérua quid agat Stéphanium,
Curást ut uideam. nám Sticho mandáueram
Salútem [ei] ut nuntiáret atque ei díceret
Me hodié uenturum, ut cénam coqueret témperi.
Set Stíchus est hic quidem. ST. Fécisti, ere, facétias,
Quom hoc dónauisti dóno tuum seruóm Stichum.
Pro di ínmortales, quót ego uoluptatís fero,
Quot ríssiones, quót iocos, quot sáuia
Saltátiones blánditias prothúmias.

SA. Stiche, quíd fit? ST. Euge, Ságarine, lepidíssume:
Feró conuiuam Díonusum mihique ét tibi.
Namque édepol cena cóctast: locus libér datust
Mihique ét tibi aput uos. nam ăput nos est conuíuium:
Ibi uóster cenat cum úxore adeo et Ántipho:
Ibidem érus est noster. hóc mihi donó datumst.
SA. Quid? sómniastin? ST. Vérum [hercle ego dicó tibi.
SA. Quis ígitur hoc donáuit?] ST. Quid id ad te áttinet?
Volo éluamus hódie peregrina ómnia.
[Relinque: Athenas nunc colamus: sequere me.]
Proin tú lauare própera. SA. Lautus sum. ST. Óptume:
Sequere érgo hac me intro, [Ságarine.] SA. Ego ueró sequor.
[Pol mi hóc] domum redeúnti principiúm placet:
Bona scaéua strenaque ób uiam occessít mihi.

Stephanivm.

Mirúm uideri némini uostrúm uolo, spectatóres,
Quid ego hínc quae illi habito [huc] éxeam: faciám uos certiόres.
Domo dúdum huc arcessíta sum. [nam] quóniam nuntiátumst
Istárum uenturós uiros, ibi féstinamus ómnes:
Lectís sternundis stúduimus mundítiisque adparándis.
Intér illut tam negótium meís curaui amícis
Sticho ét conseruo Ságarino meo céna cocta ut ésset.

Stichus ópsonatust: céterum id curándo [*alium*] adlegáui.
Nunc íbo hinc et amicós meos curábo hic aduenientis.

SAGARINVS. STICHVS. (TIBICEN.)

SA. Ágite ite foras: férte pompam. Stíche, te praefició cado.
Ómnimodis temptáre certumst nóstrum hodie conuíuium.
Íta me di ament, lépide accipimur, quom hóc recipimur ín loco.
Quí praetereat, cómissatum uólo uocari. ST. Cónuenit,
Dúm quidem hercle cúm suo quisque uéniat uino: nam hínc quidem
Hódie polluctúra praeter nós iam dabitur némini.
Nósmet inter nós minstremus mónotropi. SA. Hoc conuíuium
Pro ópibus nostris sátis commodulumst núcibus fabulis fículis
Óleae trublió lupillo cónminuto crústulo.
ST. *Sátiust* seruo hominí modeste fácere sumptum quam ámpliter.
Sŭum quemque decet: quíbus diuitiae dŏmi sunt, scaphiis cántharis
Bátiacis bibúnt: nos nostro Sámiolo potério
[Sí nunc] bibimus, támen ecficimus pro ópibus nostra moénia.
SA. Sét amica mea et túa dum comit dúmque se exornat, nós uolo
Lúdere inter nós. strategum té facio huic conuíuio.
ST. Nímium lepide in méntem uenit. SA. Pótiusne in supséllio

Cúnice accipimur quámde in lectis? ST. Híc enim magis est dúlcius.
SA. Vter amicam utrubi ádcumbamus? ST. Ábi tu sane súperior.
Átque adeo ut tu scíre possis, pácto ego tecum hoc díuido:
Víde, utram tibi lubét etiam nunc cápere, cape prouínciam.
SA. Quíd istuc est prouínciae [autem]? ST. Vtrúm fontine an Líbero
Ínperium te inhibére mauis? SA. Nímio liquido Líbero.
Sét interim, stratége noster, quór hic cessat cántharus?
Víde quot cuathos bíbimus. ST. Tot quot dígiti tibi sunt ín manu.
Cántio Graecást: ἢ πέντ' ἢ τρία πῖν' ἢ μὴ τέτταρα.
SA. Tíbi propino. décumum a fonte tíbi tute inde, sí sapis.
Béne uos: bene nos: béne te: bene me: béne nostram etiam Stéphanium.
ST. Lépide hoc actumst. tíbi propino cántharum. SA. Vinúm tu habes:
Nímis uellem aliquid púlpamenti. ST. Si hórum quae adsunt paénitet,
Níhil est. tene aquam. SA. Mélius dicis: níl moror cuppédia.
Bíbe, tibicen: [bíbe si bibis.] bibúndum hercle hoc est: né nega.
Quíd hic fastidis quód faciundum uídes esse tibi? quín bibis?
Áge siquid agis. áccipe inquam: nám hoc inpendit púplicum.
Haú tuum istuc ést uereri te. éripe ex ore tíbias.

ST. Ýbi illic biberit, uél seruato mèum modum uel [égo] dabo.
Nólo ego nos [hoc] próssum exbibere: núlli rei erimus póstea.
Námque edepol quam uís desubito uél cadus uortí potest.
SA. Quíd igitur? quamquám grauatus füisti, non nocuít tamen.
Áge tibicen, quándo bibisti, réfer ad labeas tíbias:
Súffla celeritér tibi buccas quási proserpens béstia.
Áge dum, Stiche: uter démutassit, póculo multábitur.
ST. Bònum ius dicis: ínpetrare opórtet qui aequom póstulat.
SA. Áge ergo opserua: sí peccassis, múltam hic retinebo ílico.
ST. Óptumum atque aequíssumum oras. SA. Én tibi hoc primum ómnium.
ST. Haéc facetiást, amare intér se riualís duos,
Ýno cantharó potare [et] únum scortum dúcere.
Hóc memorabilést: ego tu sum, tú es ego: unanimí sumus.
Ýnam amicam amámus ambo: mécum ubist, tecúmst tamen:
Técum ubi autemst, mécum [ea] itidemst: neútri neuter ínuidet.
SA. Ohe,
Iám satis est: nolo óptaedescat: álium ludum núnc uolo.
ST. Bíbe si bibis. SA. Non móra erit aput me. édepol conuiuí sat est:
Módo nostra huc amíca accedat: [si] íd adest, aliut níl abest.
ST. Vín amicam huc éuocemus? éa saltabit. SA. Cénseo.

ST. Méa suauis amabílis amoena Stéphanium, ad amorés tuos
Fŏras egredere: sát mihi pulcra's. SA. Át enim [mihi] pulcérruma.
ST. Fáce nos hilaros hílariores ópera atque aduentú tuo.
SA. Péregre aduenientés te expetimus, Stéphaniscidium, mél meum,
Sí amabilitas tíbi placet nostra, ámbo si acceptí sumus.

STEPHANIVM. STICHVS. SAGARINVS. (TIBICEN.)

STE. Mórigerabor, mĕae deliciae: nam íta me Venus amoéna amet,
Ýt ego huc iam dudúm simitu exíssem uobiscúm foras,
Nísi me uobis éxornarem. nam ítast ingenium múliebre:
Béne quom lauta társa ornata fíctast, infectást tamen:
Nímioque sibi múlier meretrix répperit odium ócius
Sua ínmunditia, quám in perpetuom ut pláceat munditiá sua.
STI. Nímium lepide fábulatast. SA. Véneris merast orátio.
STI. Ságarine. SA. Quid est? STI. Tótus doleo. SA. Tótus? tanto míserior.
STE. Ýtrubi adcumbo? SA. Vtrúbi tu uis? STE. Cum ambóbus uolo: nam ambós amo.
STI. Vápulat pecúlium: actumst: fúgit hoc libertás caput.
STE. Dáte mi locum ubi adcúmbam, amabo, sí quidem placeo: nám mihi
[Núnc] cum utroque béne esse cupio. STI. Díspereo. quid aís? SA. Quid est?
STI. Íta me di ament, númquam enim fiet hódie haec quin saltét tamen.